

Vechten op afspraak

Vechten op afspraak

Inzicht in het fenomeen en input voor de ontwikkeling van
een politiestrategie

Tom van Ham
Lieselot Scholten
Anouk Lenders
Henk Ferwerda

m.m.v. Donald Jager

In opdracht van:
Programma Politie & Wetenschap

Foto omslag:
Hollandse Hoogte / Bert Verhoeff

Ontwerp:
Mediaeval Tekst en Vorm & Martien Frijns

ISBN: 978 901240 1272
NUR: 600, 820

Realisatie:
Sdu, Den Haag

© 2017 Politie & Wetenschap, Apeldoorn; Bureau Beke, Arnhem.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opname of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoud

Voorwoord	9
Lijst van afkortingen	11
1 Vechtafspraken: een schets van het fenomeen	13
1.1 Wat zijn vechtafspraken?	13
1.2 Kennis over vechtafspraken en dilemma's in de aanpak	16
1.3 Leeswijzer	18
2 Onderzoeksvragen en opzet	19
2.1 Onderzoeksvragen	19
2.2 Onderzoeksmethoden	20
2.2.1 Deskresearch	20
2.2.2 Casusanalyse	20
2.2.3 Persoonsanalyse	23
2.2.4 Fenomeenanalyse	26
3 De voorbereiding, uitvoering en afloop van vechtafspraken	29
3.1 Een confrontatie in Beverwijk (1997)	29
3.1.1 Voorbereiding	29
3.1.2 Uitvoering	33
3.1.3 Afloop	37
3.2 Een confrontatie in Roermond (2012)	39
3.2.1 Voorbereiding	40

3.2.2	Uitvoering	41
3.2.3	Afloop	43
3.3	Een confrontatie in Heerenveen (2015)	44
3.3.1	Vorbereiding	44
3.3.2	Uitvoering	46
3.3.3	Afloop	48
4	Het profiel van betrokken personen	51
4.1	Criminele carrière	51
4.1.1	Antecedenten (HKS)	51
4.1.2	Politiecontacten (BVH)	54
4.2	Psychosociaal profiel	57
4.2.1	Leeftijd	57
4.2.2	Psychosociale problematiek	58
5	Professionals over vechtafspraken	63
5.1	(Inter)nationale surveys	63
5.1.1	Prevalentie	63
5.1.2	De context waarbinnen vechtafspraken plaatsvinden	64
5.1.3	Implicaties binnen andere contexten	68
5.1.4	Aanpak	69
5.2	Interviews	71
6	Conclusies en aanbevelingen	75
6.1	Hoofd- en deelvragen en onderzoeksopzet	75
6.2	Antwoorden op hoofd- en deelvragen	76
6.2.1	Wat zijn vechtafspraken?	76
6.2.2	Ontwikkelingen in frequentie en wijze van organiseren	77
6.2.3	Achtergronden van betrokken personen	80
6.2.4	Motieven om deel te nemen	82
6.2.5	Mate van ongewenste bijkomstige ontwikkelingen	83
6.3	Trends en toekomstige ontwikkelingen	84

6.4	Aanbevelingen	85
6.4.1	Verkrijgen van proactieve sturingsinformatie	85
6.4.2	Kansen voor de opsporing	87
6.4.3	Persoonsgerichte aanpak	88
6.4.4	Samenwerking op lokaal niveau	89
	<i>Literatuur</i>	<i>91</i>
	<i>Geraadpleegde respondenten</i>	<i>93</i>
	<i>Bijlagen</i>	<i>95</i>
1	Overzicht van journalistieke artikelen	95
2	Analyseformat casus	98
3	Analyseformat personen	103
4	Nationale survey voetbalcoördinatoren	105
5	Nationale survey TOOI	107
6	Internationale survey	108
7	Nationale survey veiligheidscoördinatoren	110

Voorwoord

Supportersgroepen treffen elkaar steeds vaker voorafgaand aan of na afloop van een wedstrijd of zelfs buiten de wedstrijddag. In de praktijk betekent dit laatste onder meer dat confrontaties plaatsvinden in het uitgaansleven of rondom andere sporten. Een ander voorbeeld van verplaatsing zijn confrontaties op afspraak. Hierbij worden afspraken gemaakt over de grootte van de groep, de locatie van de afspraak en regels rondom het gevecht. Internationaal onderzoek naar vechtafspraken ontbreekt. Onderzoek dat raakt aan dit onderwerp doet dit bovendien oppervlakkig en is relatief gedateerd, waardoor er onvoldoende aandacht is voor onder andere moderne communicatievormen die het maken van vechtafspraken kunnen faciliteren. In opdracht van het Programma Politie & Wetenschap (P&W) hebben we daarom onderhavig onderzoek naar vechtafspraken verricht.

De uitvoering van het onderzoek was niet mogelijk geweest zonder de medewerking van een groot aantal personen en partijen. Allereerst willen we Gert-Jan van Asperen (Nationale Politie) bedanken voor zijn begeleidende rol in dit onderzoek. Daarnaast zijn we rondom de dataverzameling dank verschuldigd aan Rik Geven van de Nationale Politie. Uiteraard gaat ook een woord van dank uit naar alle (buitenlandse) respondenten die de moeite hebben genomen een vragenlijst in te vullen en/of ons in een interview te woord hebben gestaan. Tot slot bedanken we Kees Loef en Adriaan Rottenberg van het Programma Politie & Wetenschap voor het in ons gestelde vertrouwen, evenals de leden van de leescommissie – Otto Adang (Politieacademie), Gert-Jan van Asperen (Nationale Politie), Patricia Bakker (Nationale Politie) en Pepijn Boom (Nationale Politie) – voor hun feedback op een eerdere versie van deze rapportage.

Het projectteam,

Tom van Ham
Lieselot Scholten
Anouk Lenders
Henk Ferwerda

Lijst van afkortingen

3RO	Drie Reclasseringsorganisaties
BOSZ	Betere Opsporing door Sturing op Zaken
BVH	Basisvoorziening Handhaving
BVO	Basis Voorziening Opsporing, Betaald Voetbalorganisatie
CIV	Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme
HKS	Herkenningssysteem
IRIS	Integraal Reclassering Informatie Systeem
JKG	Jongerenkern Groningen
ME	Mobiele Eenheid
NFIP	National Football Information Point
OM	Openbaar Ministerie
OVC	Opname Vertrouwelijke Communicatie
RID	Regionale Inlichtingendienst
SCF	Sportclub Feyenoord
TOOI	Team Openbare Orde Inlichtingen
VVS	Voetbalvolgsysteem
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum

Vechtafspraken: een schets van het fenomeen

In oktober 2016 besteedt het programma *Nieuwsuur* aandacht aan gevechten die plaatsvinden tussen hooligans. Kort daarop verschijnen tweemaal beelden online van aanhangers van Feyenoord die het op afspraak opnemen tegen een andere supportersgroep. Eenmaal in een bos tegen een afvaardiging van de Franse voetbalclub Nancy (november 2016) en eenmaal tegen supporters van AZ (januari 2017). Deze en andere beelden – bijvoorbeeld van een confrontatie tussen aanhangers van PSV en Vitesse (april 2017) – laten zien dat groepen duidelijk van elkaar onderscheiden kunnen worden: de ene groep is bijvoorbeeld in het wit gekleed en de ander in het zwart. Rondom de groepen staan personen die niet meevechten. Wel hebben zij een rol in het geheel: sommigen schreeuwen en geven aanwijzingen, anderen hebben een camera of mobiele telefoon in de hand om de gewelddadigheden vast te leggen. Zij worden niet aangevalen, wat het doelgerichte karakter van de confrontatie bevestigt. Uit de beelden blijkt dat groepen (onverwacht) in grootte kunnen verschillen, waardoor een ongelijke strijd kan ontstaan. Bovendien kan het toegepaste geweld in deze doorgaans korte confrontaties zwaar zijn: meermaals wordt er – soms door meerdere personen tegelijk – doorgetrapt terwijl iemand op de grond ligt. Hoewel deze vechtafspraken veelal ‘onder de radar’ plaatsvinden, is uit online berichtgeving duidelijk dat deze met enige regelmaat plaatsvinden.

In dit hoofdstuk beschrijven we op basis van bestaande documentatie en mediaberichtgeving de achtergrond van het fenomeen vechtafspraken. Eerst bespreken we wat vechtafspraken zijn, daarna komt aan bod wat we weten over dit fenomeen en de aanpak daarvan. Het hoofdstuk besluit met een leeswijzer.

1.1 Wat zijn vechtafspraken?

De afgelopen jaren is het aantal zware en middelzware geweldsincidenten rondom het voetbal gestabiliseerd. Dit is mede te danken aan de vele rondom het voetbal getroffen maatregelen om confrontaties tussen supportersgroepen te voorkomen, waaronder het plaatsen van verstevigd hekwerk, het instellen van

cameratoezicht en de mogelijkheid tot het opleggen van combiregelingen. Een ongewenst neveneffect is dat (supporters)groepen steeds vaker buiten de wedstrijd(dag) de confrontatie met elkaar zoeken (Ferwerda e.a., 2014). Dergelijke confrontaties staan bekend als 20-20-fights wanneer deze in onderling overleg tussen (supporters)groepen plaatsvinden: doorgaans vindt in deze gevallen een (kort maar hevig) gevecht plaats tussen twee ongeveer even grote groepen, die overigens ook uit meer of minder dan twintig personen kunnen bestaan.¹

Het ontstaan van vechtafspraken kan worden geduid binnen een breder proces van verplaatsing dat zich sinds 2005 voltrekt: toen werd geconstateerd dat rellen steeds meer plaatsvinden voorafgaand aan of na afloop van wedstrijden en verschuiven naar een dag voor de wedstrijd (Ferwerda, Van Leiden & Van Ham, 2010; Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2005; Spaaij, 2008). In zijn jaarrapportages van 2012 en 2013 benoemt het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) het fenomeen vechtafspraken voor het eerst (zie CIV, 2012; 2013). Het tellen van vechtafspraken is moeilijk. Uit door het CIV beschikbaar gestelde documentatie en mailwisselingen komt desalniettemin naar voren dat in de periode februari 2012 tot en met maart 2013 – voor zover bekend – 47 vechtafspraken zijn georganiseerd. Van deze 47 vechtafspraken zijn er zestien uiteindelijk niet doorgegaan: twaalf omdat de politie deze heeft voorkomen (ook wel: ‘stukmaken’), vier omdat een of beide supportersgroepen hebben afgezegd. Dit betekent dat 31 van de bij het CIV bekende geplande confrontaties daadwerkelijk hebben plaatsgevonden. Gelet op de inventarisatieperiode van dertien maanden, staat dit gelijk aan tussen de twee tot drie vechtafspraken per maand.² Een op ons verzoek aanvullend uitgevoerde inventarisatie door de politie-eenheid Noord-Brabant en een gerichte vraag aan de politie Noord-Nederland levert bovendien zicht op nog eens zeventien al dan niet ‘stukgemaakte’ vechtafspraken in de periode 2009-2015. Daarnaast blijken op basis van internetberichtgeving tussen 2013 tot en met 2016 nog eens 29 vechtafspraken te kunnen worden geïdentificeerd. De verschillende geraadpleegde bronnen bieden daarmee zicht op 93 (al dan niet voorkomen) vechtafspraken, waarvan de meeste (n=91) tussen februari 2012 en juli 2016 plaatsvinden. Op basis van dit beperkte beeld betekent dit dat er over deze periode maandelijks gemiddeld een à twee vechtafspraken hebben plaatsgevonden.

Naast een zekere regelmaat waarin vechtafspraken plaatsvinden, is sprake van een grote spreiding. Uit de geraadpleegde informatie kan worden afgeleid

1 We spreken daarom, en ten behoeve van de leesbaarheid, ook over vechtafspraken of geplande confrontaties.

2 Inclusief ‘stukgemaakte’ vechtafspraken bedraagt dit gemiddelde drie tot vier per maand.

dat supporters van 29 Betaald Voetbalorganisaties (BVO's) zich hiermee bezighouden.³ Het fenomeen beperkt zich derhalve niet tot supporters van de 'grote clubs'. Dit blijkt eveneens uit een uitgevoerde media-analyse (zie voor een verantwoording §2.2). Zo wordt onder andere bericht over vechtafspraken tussen supporters van Ajax en AZ (2007), ADO Den Haag en AZ (2007), PSV en Roda JC (2012), Ajax en PEC Zwolle (2014) en FC Groningen en SC Heerenveen (2015). Ook wordt in de mediaberichtgeving melding gemaakt van de aanwezigheid van supporters van buitenlandse clubs. Zo voorkomt de politie in 2008 een vechtafspraak tussen supporters van FC Twente en het Duitse FC Schalke 04 met een supportersgroep van Feyenoord.⁴ Soms wordt in het stadion gerefereerd aan het plaatsvinden van vechtafspraken. Zo hing tijdens de wedstrijd N.E.C.- PSV een spandoek met de tekst 'Never Ever Coming' in het uitvak, waarmee de PSV-supporters refereerden aan vechtafspraken waarbij aanhangers van N.E.C. niet op zouden zijn komen dagen.

Een van de redenen om mee te doen aan vechtafspraken lijkt de kick te zijn. Zo wordt in de media onder andere bericht over een 28-jarige man die veelvuldig gevechten tussen voetbalsupporters organiseert. Volgens het OM geldt deze man als 'een veldmaarschalk die zijn troepen naar de relplekken dirigeert'. Zelf verklaart deze man de confrontaties met supporters van andere clubs als 'het even loskomen van de dagelijkse sleur' te zien. Dit impliceert dat rivaliteit tussen supportersgroepen geen randvoorwaarde voor een afgesproken confrontatie is. Dit wordt onder andere bevestigd door een confrontatie waarbij beide groepen – die bestonden uit tien personen – na afloop gezamenlijk een borrel drinken in de stad. Zij bekijken hierbij 'onder het genot van een biertje hoe groot de schade is die zij bij elkaar hebben aangericht'. Doorgaans vormen min of meer afgelegen locaties (parken, bossen, parkeerplaatsen, industrieterreinen) het decor voor vechtafspraken. Tegelijkertijd vinden deze ook plaats op meer zichtbare plekken. De confrontatie tussen supporters van ADO Den Haag en AZ (2007) vindt bijvoorbeeld plaats in het centraal gelegen Victoriepark te Alkmaar, terwijl supporters van PSV en Roda JC (2012) elkaar op een industrieterrein treffen. Andere settings die uit documentatie en

3 De informatie betreft supporters van de volgende BVO's: Ajax, Almere City FC, AZ, Excelsior, FC Den Bosch, FC Dordrecht, FC Eindhoven, FC Groningen, FC Haarlem, FC Oss, FC Twente, FC Utrecht, FC Volendam, Feyenoord, Fortuna Sittard, Go Ahead Eagles, Helmond Sport, Heracles Almelo, MVV, NAC Breda, N.E.C., PEC Zwolle, PSV, Roda JC, SC Heerenveen, Sparta, Vitesse, VVV en Willem II (soms in combinatie met supporters van Belgische clubs).

4 Omwille van de leesbaarheid wordt niet telkenmale aangegeven op basis van welke bron(nen) uitspraken worden gedaan. Ter verantwoording verwijzen we naar bijlage 1 met alle geraadpleegde artikelen.

media naar voren komen zijn stations, het centrum van een dorp/stad en een café (zie kader).

In januari 2010 vinden in de binnenstad van Alkmaar meerdere vechtpartijen plaats. Bij controle blijkt het te gaan om een groep Feyenoord-supporters; bij de fouillering wordt een aantal met zand gevulde handschoenen gevonden en in hun auto's liggen ploertendoders, honkbalknuppels en vuurwerk. Uit informatie van het Team Openbare Orde Inlichtingen (TOOI, de voormalige Regionale Inlichtingendienst) blijkt dat supporters van Ajax onderweg zijn naar Alkmaar om met de Feyenoord-supporters te vechten. Op welke wijze zij op de hoogte zijn van de aanwezigheid van Feyenoord-supporters in Alkmaar, kan op basis van de beschrijving niet worden vastgesteld.

Bron: Van Asperen, 2012

1.2 Kennis over vechtafspraken en dilemma's in de aanpak

Hoewel precieze cijfers over aantallen vechtafspraken ontbreken, blijkt dat deze met enige regelmaat voorkomen (§1.1). Desalniettemin is er vrijwel geen wetenschappelijk onderzoek naar vechtafspraken verricht. Een onderzoek van Kerr & De Kock (2002) naar een vechtafspraak tussen Ajax- en Feyenoord-supporters in Beverwijk (1997) – die ook in onderhavige rapportage aan bod komt – vormt hierop een uitzondering. In de bredere context van dit incident stellen de auteurs dat het voor de politie moeilijk is om vechtafspraken te voorkomen: deze vinden plaats op 'neutrale' locaties en definitieve afspraken kunnen dankzij mobiele communicatie op het laatste moment worden vastgelegd. De auteurs stellen dat het risico op letsel (of erger) dat met vechtafspraken samenhangt, wordt beperkt door vooraf gemaakte afspraken. Deze richten zich op de omvang van de groepen die de confrontatie met elkaar aangaan en de situaties waarin iemand nog wel of juist niet meer mag worden belaagd. Dankzij zulke 'erecodes' kan de kick worden gemaximaliseerd tegen zo klein mogelijke risico's (zie ook Apter, 1992; Kerr, 1994; Spaaij, 2008).

Dat supportersgroepen in staat zijn om voorafgaand aan een confrontatie afspraken met elkaar te maken, bevestigt dat het beeld dat rivaliteit tussen supportersgroepen noodzakelijk is voor een confrontatie moet worden genuanceerd (§1.1). Tegelijkertijd blijkt uit documentatie en mediaberichten dat tij-

dens confrontaties afspraken meermaals met voeten getreden worden. In meerdere artikelen wordt bericht over het gebruik van met name slagwapens zoals stokken, broekriemen, hamers en ploertendoders; incidenteel wordt echter ook bericht over het gebruik van steek- of vuurwapens. Afspraken over aantallen blijken bovendien niet altijd te worden nagekomen ('tien tegen tien werd twintig tegen tien'). Het niet nakomen van dergelijke afspraken kan een risico vormen voor personen die aan deze vechtpartijen deelnemen. Dit blijkt mede uit de afloop van de confrontatie in Beverwijk (1997), die een dode en meerdere zwaargewonden kende.

Confrontaties tussen rivaliserende (supporters)groepen zijn vanwege het grote aantal betrokken supportergroepen geen fenomeen dat zich tot een lokale of regionale setting beperkt (zoals vechtafspraken tussen inwoners van dorpen of wijken).⁵ Dit impliceert dat strategische sturing op landelijk niveau gewenst is. Tot op heden ontbreekt het aan nationaal beleid c.q. een nationale richtlijn. Getracht wordt vechtafspraken te voorkomen ('stukmaken'). Verdere opsporings- en analyseactiviteiten blijven op dit onderwerp doorgaans achterwege. De kennis op dit – voor de politie – nieuwe fenomeen is hierdoor relatief beperkt. De vraag in hoeverre sturing op het onderwerp vechtafspraken noodzakelijk is, kan derhalve niet eensluidend worden beantwoord en komt aan bod in onderhavig onderzoek. Op voorhand bestaan twee verschillende standpunten. Aan de ene kant wordt beargumenteerd dat sturing (vrijwel) niet noodzakelijk is, omdat vechtafspraken met name op afgelegen locaties plaatsvinden en er geen onbedoelde slachtoffers vallen. Een argument om juist wel sturing te geven op dit onderwerp zijn de mogelijke implicaties voor de openbare orde: het risico dat getrainde en georganiseerde vechtgroepen ontstaan die zich niet alleen rondom het (internationale) voetbal, maar ook in andere settings zoals het uitgaansleven kunnen manifesteren, zoals Russische supporters dat deden op het Europese kampioenschap in Frankrijk. Daarnaast bestaat het risico op onbedoeld slachtofferschap, bijvoorbeeld wanneer afspraken over wapengebruik of het aantal bij de vechtafspraak betrokken personen niet worden nagekomen.

5 Denk aan de rivaliteit tussen jongeren uit Hillegom en Lisse (Kuppens, Van Ham & Ferwerda, 2013).

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we nader in op de vraagstelling en uitvoering van onderhavig onderzoek. In het derde hoofdstuk komt een beschrijving van de voorbereiding, uitvoering en afloop van de drie geselecteerde cases aan bod. In hoofdstuk 4 besteden we aandacht aan de achtergrondkenmerken van personen die op basis van opsporingsonderzoeken als betrokkene zijn aan te merken. In het vijfde hoofdstuk gaan we in op de resultaten van de (inter)nationale surveys en interviews. Het zesde en afsluitende hoofdstuk vat de bevindingen samen en voorziet – op basis daarvan – in een concluderende beschouwing.

Onderzoeksvragen en opzet

In het vorige hoofdstuk is een beeld geschetst van het fenomeen vechtafspraken. In dit tweede hoofdstuk gaan we in op de onderzoeksvragen en de onderzoeksactiviteiten die zijn uitgevoerd om deze vragen te beantwoorden. Beide onderwerpen komen in aparte paragrafen aan bod. Het hoofdstuk besluit met een visueel overzicht van het onderzoeksdesign.

2.1 Onderzoeksvragen

Het is de vraag hoe de politie met het fenomeen vechtafspraken moet omgaan. In het bijzonder is daarbij van belang welke aangrijpingspunten er bestaan om proactief, preventief en repressief te kunnen optreden. Mogelijke interventies raken daarmee aan het domein van informatieverzameling en -duiding (*intelligence*), openbare-ordehandhaving en de opsporing. De hoofdvraag van het onderzoek is derhalve als volgt geformuleerd:

Welke ontwikkelingen vinden plaats waar het gaat om vechtafspraken tussen rivaliserende supportergroepen in het publieke domein, wat is de reikwijdte daarvan en welke implicaties heeft dit voor de politieaanpak?

Deelvragen om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn:

- Welke ontwikkelingen vinden plaats waar het gaat om de motivatie, frequentie en wijze van organiseren (waarom, wanneer, hoe) van vechtafspraken?
- Wat is de achtergrond van personen die bij vechtafspraken betrokken zijn en welke ontwikkelingen zijn hierin merkbaar ten opzichte van het verleden? Concreet kan daarbij gedacht worden aan de achtergrond van deelnemende personen (naast het voetbal bijvoorbeeld de vechtsport).
- Welke motieven hebben personen die deelnemen aan vechtafspraken en in hoeverre speelt groepsdruk een rol c.q. in hoeverre is het mogelijk voor personen om zich aan vechtafspraken te onttrekken?

- Is er sprake van ongewenste bijkomstige ontwikkelingen (zoals het ontstaan van snel te mobiliseren ‘vechtgroepen’ die zich tegen andere burgers of de politie kunnen richten)? Welke ervaringen heeft de politie in het buitenland met vechtafspraken opgedaan, welke lessen hebben zij geleerd en wat betekent dit voor de politieaanpak in Nederland?

2.2 Onderzoeksmethoden

In deze paragraaf bespreken we de onderzoeksmethoden die in de verschillende fasen van het onderzoek worden uitgevoerd. We onderscheiden achtereenvolgens de deskresearch, de casusanalyse, de persoonsanalyse en de fenomeenanalyse.

2.2.1 Deskresearch

Op basis van een media- en documentenanalyse is geïnventariseerd op welke wijze vechtafspraken in beeld komen en welke kennis hieruit kan worden afgeleid. Gelet op het ontbreken van internationaal onderzoek, hebben we ons beperkt tot hetgeen in Nederland over dit onderwerp kan worden gevonden. Via Lexis-Nexis zijn journalistieke artikelen over vechtafspraken in Nederlandse regionale en landelijke kranten tussen 2007 en 2016 geïnventariseerd. Daarbij zijn de volgende zoektermen gebruikt: ‘vechtafspraak/vechtafspraken’ in combinatie met ‘supporter’, ‘hooligan’, ‘voetbal’ en/of ‘kern’, en ‘confrontatie’ in combinatie met ‘hooligan’ en ‘harde kern’. Verder is via Google gezocht naar aanvullende artikelen. De zoekslag heeft in totaal 37 relevante artikelen opgeleverd (bijlage 1). De opbrengsten van deze onderzoeksactiviteit zijn verwerkt in hoofdstuk 1.

2.2.2 Casusanalyse

Hoewel de afgelopen jaren bijna 100 vechtafspraken zijn voorkomen of hebben plaatsgevonden (hoofdstuk 1), is empirisch materiaal in zeer beperkte mate voorhanden. Dit is mede een gevolg van het feit dat in beperkte mate opsporingsonderzoek wordt verricht wanneer de politie achteraf kennis krijgt van het plaatsvinden van vechtafspraken. Een implicatie hiervan is dat de keuze uit

casussen, waarbij informatie over betrokken personen en werkwijzen rondom vechtafspraken (uitgebreid) zijn gedocumenteerd, zeer klein is. Een gevolg hiervan is dat de voor de casusanalyse geselecteerde opsporingsonderzoeken in uiteenlopende periodes hebben plaatsgevonden. Van meer recente aard zijn de confrontaties tussen supporters van PSV en Roda JC bij een outletcenter te Roermond (2012) en supporters van SC Heerenveen en FC Groningen in het centrum van Heerenveen (2015). Hoewel de confrontatie tussen Ajax- en Feyenoord-supporters in een weiland in Beverwijk (1997) wellicht een ander karakter dan een 20-20-fight heeft gehad, hebben we ervoor gekozen deze casus ook in onderhavig onderzoek op te nemen vanwege het afspraakgestuurde karakter van deze confrontatie. Dit maakt het bovendien mogelijk om ontwikkelingen in het organiseren van afgesproken confrontaties over de tijd in beeld te brengen. Een korte beschrijving van elke geselecteerde casus staat weergegeven in onderstaand kader.

Media over de geselecteerde casestudies

Beverwijk (23 maart 1997)

De veldslag in Beverwijk op zondag 23 maart 1997 staat in de wereld van de hooligans te boek als 'de moeder der supportersrellen'. Het is de middag dat Feyenoord in Alkmaar moet aantreden voor de voetbalwedstrijd tegen AZ. In de maanden daarvoor zijn de toch al grote spanningen tussen Ajax- en Feyenoord-supporters verder opgelopen door een aantal incidenten. (...) De 'harde kernen' van beide clubs spreken via gsm af elkaar voor AZ-Feyenoord te bevechten. De Ajacieden trommelen ook de 'oude garde' op, onder wie Picornie die zich al jaren niet meer op de F-side heeft laten zien. In een weiland nabij Beverwijk langs de rijksweg A9 gaat het op de bewuste zondag helemaal fout. Twee supportergroepen raken op een ongekende manier slaags met elkaar, waarbij een persoon overlijdt.

Bron: *De Telegraaf*, 23 maart 2002

Roermond (14 april 2012)

Voetbalsupporters van PSV en Roda JC hebben voor een afgesproken gevecht in Roermond precieze afspraken gemaakt. Supporters van PSV kwamen in het zwart gekleed, supporters van Roda JC in het wit en beide partijen bestonden uit maximaal 25 personen. Wapens werden niet gebruikt en individuen werden niet met meerdere personen belaagd. Het

Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) constateerde eerder dit jaar dat vooral jonge aanhangers van zuidelijke clubs vaak buiten wedstrijden confrontaties met elkaar organiseren.

Bron: *De Telegraaf*, 16 oktober 2012

Heerenveen (22 februari 2015)

Zo'n vijftig supporters van de voetbalclubs SC Heerenveen en FC Groningen hebben vanmiddag in het centrum van Heerenveen met elkaar gevochten. Daarbij zijn drie mensen gewond geraakt. Twee supporters liepen steekwonden op en zijn in het ziekenhuis geholpen. Een supporter met een hoofdwond is behandeld bij de huisartsenpost. Alle gewonden mochten na behandeling weer naar huis.

Bron: NOS, 22 februari 2015

Binnen de casusanalyse is aandacht besteed aan uiteenlopende aspecten die kunnen samenhangen met het organiseren of faciliteren van confrontaties op afspraak. Hiertoe is een analyseformat opgesteld waarbinnen de voorbereiding, de uitvoering en de afloop aan bod komen (bijlage 2). Binnen de voorbereiding kan daarbij gedacht worden aan onder andere de communicatie voorafgaand aan de confrontatie (welke personen en via welk medium of welke media), de daarbij betrokken personen en hun rol(len), de gemaakte afspraken, de wijze waarop 'gelijkgezinden' gemobiliseerd worden en activiteiten die worden ondernomen om te voorkomen dat de politie op de hoogte raakt van de geplande confrontatie. Binnen de uitvoering is onder andere bekeken in hoeverre sprake is van een samenhang met een voetbalwedstrijd of ander evenement waar partijen elkaar kunnen treffen, de locatie van de confrontatie, het aantal daarbij betrokken personen, of afspraken over aantallen en het gebruik van wapens worden nageleefd en de invloed van middelengebruik. Binnen de afloop is tot slot aandacht besteed aan de implicaties voor de openbare-ordehandhaving (politie-inzet), de binnen het opsporingsonderzoek ondernomen acties, (onbedoeld) slachtofferschap van onwetende burgers en – in een breder perspectief – het ontstaan van 'vechtgroepen' die zich in andere settings (kunnen) manifesteren.

2.2.3 Persoonsanalyse

Onderzoek onder notoire ordeverstoorers binnen het voetbal laat zien dat zij van jongs af aan een zekere bereidheid hebben om zich in normoverschrijdende, risicovolle en gewelddadige situaties te begeven. Dit leidt ertoe dat zij vaak bij politie en justitie in beeld komen vanwege betrokkenheid bij ordeverstoringen, het aanzetten daartoe en andere (gewelds)delicten (Van Ham e.a., 2014).⁶ Personen die deelnemen aan een (geplande) confrontatie maken zich schuldig aan openlijke geweldpleging in vereniging, wat strafbaar is gesteld in artikel 141 van het Wetboek van Strafrecht.

Op basis van de geselecteerde casussen is bekeken hoeveel personen in het recherchedossier als verdachte worden aangemerkt. In de casus Beverwijk (1997) zijn dit er 62 en rondom de confrontatie in Roermond (2012) worden 20 personen genoemd. Het opsporingsonderzoek naar aanleiding van de vechtpartij in Heerenveen (2015) geeft ten slotte zicht op 23 verdachten. In de casus Beverwijk wordt over 25 personen echter geen belastende verklaring afgelegd, blijkt het alibi te kloppen en/of hebben zij afdoende verklaringen voor wondjes en/of modder op hun kleding (wat de aanleiding voor hun aanhouding vormde). Voor de casus Beverwijk blijven derhalve 37 verdachten ter nadere bestudering over. Om soortgelijke redenen zijn voor de cases Roermond (2012) en Heerenveen (2015) respectievelijk twee en drie verdachten uit het onderzoek gelaten. De persoonsanalyse heeft derhalve betrekking op in totaal 75 personen.

Een belangrijke vraag, ook met het oog op strategische sturing op dit onderwerp, is in hoeverre sprake is van ‘vermenging’ tussen notoire ordeverstoorers vanuit het voetbal en andere (risico)groepen, en welke ontwikkelingen zich op dit vlak voordoen. Daarom zijn de criminele carrières van betrokken personen en hun achtergrond- en persoonskenmerken bestudeerd. Dit is gedaan op basis van drie bronnen: de betreffende opsporingsonderzoeken zelf, systeem informatie van de Nationale Politie en systeem informatie van de drie Reclasseringsorganisaties (3RO).

6 Het profiel van deze groep wijkt daarmee wezenlijk af van het profiel van gelegheidsordeverstoorers. Dit profiel hebben wij in 2014 opgetekend in opdracht van P&W.

Nationale Politie: opsporingsonderzoeken

Op basis van documentatie (zaaks- en sociale verhoren) is een profiel opgesteld van bij vechtafspraken betrokken personen. Daarbij is met name aandacht besteed aan de rol van personen binnen (het organiseren van) de vechtafspraak.

Politie: systeeminformatie

De politie heeft tussen 1987 en 2016 gebruikgemaakt van het Herkenningsdienststelsel (HKS) om strafbare feiten waarvoor een persoon vervolgd is, te registreren. Via HKS kan derhalve een beeld worden verkregen van de totale criminele carrière van betrokken personen (waaronder aard en aantal antecedenten, startleeftijd).⁷ Omdat HKS sinds 1 januari 2016 niet langer in gebruik is, is bekeken hoe soortgelijke informatie kon worden verzameld. Dit blijkt te kunnen door een koppeling te leggen tussen de systemen BVH en BOSZ. Het leggen van deze koppeling is nodig voor antecedenten vanaf 1 januari 2010. Antecedenten die voor deze datum zijn ingevoerd, zijn nog steeds via HKS raadpleegbaar.

Aanvullend is de BVH van de politie bevestigd. Binnen dit systeem zijn politiecontacten van betrokken personen raadpleegbaar. Binnen het onderzoek hebben we ons expliciet gericht op incidenten die betrekking kunnen hebben op misdrijven (dus geen overtredingen) waarbij de betreffende personen als ‘verdachte’ of ‘betrokkene’ staan aangemerkt. De aard van deze incidenten is geclassificeerd (zoals geweld, vermogen) en binnen sociale en zaaksverhoren is bekeken welke informatie over personen (zoals hun gezinssituatie en/of persoonlijkheidskenmerken) is vastgelegd (bijlage 3). Van belang om hierbij aan te geven, is dat deze informatie ten gevolge van de Wet politiegegevens (Wpg) betrekking heeft op een periode van maximaal vijf jaar. Op deze wijze ontstaat derhalve een beeld van gedrag en persoonskenmerken over de afgelopen vijf jaar (meetmoment augustus 2016).

Tot slot is het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) van de Nationale Politie gevraagd om een query binnen het eigen Voetbalvolgsysteem (VVS) uit te voeren. Binnen dit systeem worden voetbalgerelateerde incidenten en stadionverboden geregistreerd. Deze informatie is benut om vast te stellen of

7 Personen zijn strafrechtelijk vervolgbaar vanaf 12 jaar. In theorie betekent dit dat van personen die voor 1975 geboren zijn, antecedenten kunnen ontbreken.

bij vechtafspraken betrokken personen een historie van overlastgevend of gewelddadig gedrag rondom het voetbal hebben.

3RO: systeeminformatie (IRIS)

De Reclassering is onderdeel van de drie Reclasseringsorganisaties (3RO). De Reclassering neemt sinds 2004 een risicotaxatie-instrument af bij alle verdachten van vijftien jaar en ouder, de RISC. Dit instrument wordt benut om de kans op recidive in te schatten. Dit wordt gedaan door aandacht te besteden aan in totaal twaalf leefgebieden (zie kader). De resultaten van de RISC worden in een landelijke database (IRIS) opgeslagen en zijn centraal toegankelijk. Ten behoeve van onderhavig onderzoek is aan de hand van de beschikbare persoonsgegevens nagegaan in hoeverre betrokken personen bekend zijn binnen de Reclassering. Personen die bekend zijn bij de Reclassering, hebben een zogenaamd cliëntnummer toebedeeld gekregen. Op basis van dit cliëntnummer is het mogelijk om uitslagen van de RISC en andere relevante informatie (zoals uitgevoerde werkstraffen en de resultaten daarvan) te bevragen. We merken daarbij op dat niet over elk leefgebied informatie wordt gepresenteerd in dit rapport: we hebben ons bij de dataverzameling beperkt tot informatie over de schalen 3 t/m 5 en 8 t/m 12.

Beschrijving van leefgebieden (zie Ferwerda e.a., 2016)

1	<i>Delictgegevens</i>	Binnen dit leefgebied wordt het criminele verleden in kaart gebracht.
2	<i>Huidig delict</i>	De inschatting van de aard en ernst van het huidige delict in relatie tot de kans op recidive.
3	<i>Huisvesting</i>	Geïntariseerd wordt hoe de cliënt woont en met wie hij samenleeft wanneer hij niet gedetineerd is.
4	<i>Opleiding</i>	Dit leefgebied betreft het opleidingsniveau en de werkgerelateerde vaardigheden van de cliënt.
5	<i>Inkomen</i>	Geïntariseerd wordt welke bronnen van inkomsten de cliënt heeft, of hij voor zijn financiën afhankelijk is van anderen of van criminele activiteiten.

6	Relatie/partner	De kwaliteit van de relaties die een cliënt in zijn leven is aangegaan met een partner, gezin en familie. De schaal beperkt zich tot de zeer directe omgeving van de cliënt.
7	Relatie/vrienden	Nagegaan wordt hoe het sociale netwerk van de cliënt eruitziet buiten zijn familie en hoe de cliënt zich binnen dit netwerk gedraagt.
8	Drugs	Een eerste indicatie van de mate waarin drugs een rol spelen bij het delictgedrag. Onder drugs worden alle stimulantia, medicijnen en psychofarmaca verstaan die in overmatige hoeveelheden worden gebruikt (met uitzondering van alcohol).
9	Alcohol	Deze schaal richt zich op het vaststellen van (recent) alcoholgebruik en de relatie daarvan met het delict.
10	Emotie	Ingeschat wordt hoe de cliënt in het leven staat, wat voor zelfbeeld hij heeft en of er mogelijk sprake is van psychische problemen.
11	Denkpatroon	Deze schaal meet in hoeverre de cliënt om kan gaan met zaken die hij in het dagelijks leven tegenkomt (onder andere de vraag of de cliënt in staat is sociale situaties te overzien en daarnaar te handelen en hoe hij omgaat met andere mensen).
12	Houding	De houding van de cliënt tegenover het delict, de maatschappij, criminaliteit in het algemeen, evenals zijn houding tegenover interventies en beoogde verandering.

2.2.4 Fenomeenanalyse

Binnen de fenomeenanalyse is aandacht besteed aan het fenomeen van vechtafspraken en de aanpak daarvan. Ten behoeve van de fenomeenanalyse zijn twee onderzoeksactiviteiten uitgevoerd: een internationale en nationale survey en interviews. We bespreken deze hierna in meer detail.

Internationale en nationale surveys

In een nationale survey zijn, in overleg en samenwerking met het CIV, 66 politiedewerkers die (veiligheid rondom) voetbal als taakaccent hebben, aangeschreven met het verzoek een korte (digitale) vragenlijst in te vullen (zie bijlage 4). In deze vragenlijst is respondenten de volgende onderwerpen voorgelegd:

- of, en zo ja in welke mate, zij binnen de supporterskern van ‘hun’ club te maken hebben met vechtafspraken;
- welke ontwikkelingen zij de afgelopen jaren op dit vlak signaleren waar het gaat om wijze van organiseren en de daarbij betrokken personen;
- welke implicaties dit binnen andere contexten heeft (zoals het uitgaansleven);
- wat het voorgaande in hun optiek zou moeten betekenen voor de aanpak;
- indien van toepassing: een korte beschrijving van een recente casus.

In totaal hebben 24 personen gereageerd (36%). Aanvullend is aan het TOOI – dat zich bezighoudt met de heimelijke informatievergaring op het gebied van openbare orde – een korte vragenlijst toegestuurd (zie bijlage 5). Dit heeft elf reacties opgeleverd. In totaal is op deze wijze informatie verzameld over 31 clubs, waarvan zestien eredivisieclubs en vijftien clubs die in de Jupiler League actief zijn. Daarnaast is een internationale vragenlijst uitgezet (zie bijlage 6). Deze internationale survey is, in overleg met het CIV, verspreid onder zijn internationale partners. Vijftien respondenten uit dertien landen hebben de vragenlijst ingevuld.⁸ Tot slot zijn de veiligheidscoördinatoren (VC’s) van de BVO’s aangeschreven in de vorm van een korte survey (zie bijlage 7). In totaal hebben negen van hen een vragenlijst geretourneerd. Het betreft VC’s van zeven eredivisieclubs en VC’s van twee clubs die ten tijde van onderhavig onderzoek in de Jupiler League uitkomen.

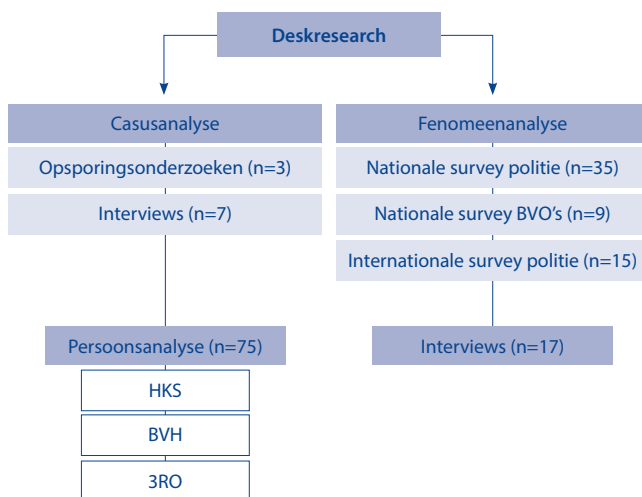
Interviews

Binnen de fenomeenanalyse zijn – deels volgend op de surveys – in totaal zeventien interviews gehouden. Een nadere toelichting op deze interviews wordt in de opsomming hierna weergegeven.

⁸ Vanuit twee landen (Noorwegen en Portugal) hebben we twee reacties ontvangen.

- In navolging van de landelijke surveys is met elf personen van de Nationale Politie een verdiepend interview houden (onder wie voetbalcoördinatoren en medewerkers van het TOOI). Onderwerpen die binnen het interview aan bod zijn gekomen, zijn een verdieping van de zaken die in de landelijke surveys zijn opgenomen.
- Per geselecteerde casus is een interview gehouden met de dossiervormer, de betrokken rechercheur en/of de voetbalcoördinator (n=7). Onderwerpen die binnen dit interview aan bod komen, raken aan (de mogelijkheden van) de opsporing in relatie tot de ontwikkelingen die zich voordoen en voorgegaan hebben op het gebied van 20-20-fights.
- Aanvullend op de internationale survey zijn zes internationale deskundigen op het gebied van hooliganisme geïnterviewd (onder andere via Skype). Zij zijn met name bevraagd op de bekendheid en aanpak van vechtafspraken en lessen en aandachtspunten die hierover bij hen bekend zijn.

Samenvattend kent het onderzoek naast de deskresearch een casus-, persoons- en fenomeenanalyse. Binnen deze analyse worden verschillende onderzoeksactiviteiten uitgevoerd. Figuur 2.1 geeft een visueel overzicht van deze onderzoeksactiviteiten c.q. het onderzoeksdesign.

Figuur 2.1: Visueel overzicht van het onderzoeksdesign

De voorbereiding, uitvoering en afloop van vechtafspraken

In dit hoofdstuk staan de voorbereiding, uitvoering en afloop van drie vechtafspraken centraal. Deze aspecten worden voor elke vechtafspraak apart besproken.

3.1 Een confrontatie in Beverwijk (1997)

Deze paragraaf behandelt de voorbereiding, uitvoering en afloop van de – waarschijnlijk eerste als dusdanig aan te merken en onderzochte – vechtafspraak in Beverwijk. Een korte beschrijving van deze casus is te vinden in hoofdstuk 2 (kader op p. 21).

3.1.1 Voorbereiding

Voorinformatie

Uit het opsporingsonderzoek komt naar voren dat er enkele dagen voor de confrontatie (op 23 maart 1997) voor het eerst berichten bij de politie binnenkomen over een mogelijke confrontatie tussen supporters van Ajax en Feyenoord. De dagen daarop ontvangt de politie soortgelijke informatie: ‘Dit bleef het karakter van onbevestigde geruchten houden. Het kan waar zijn, maar het kan evengoed niet waar zijn. Feitelijk was er nog steeds sprake van geruchten over geruchten.’

Dit verandert op vrijdag 21 maart. Informatie over een afgesproken confrontatie wordt geverifieerd, hoewel de specifieke locatie onduidelijk blijft. Wel is bekend dat deze ergens tussen Rotterdam en Alkmaar zal plaatsvinden. Op de dag van de confrontatie zelf krijgt de politie de aanwijzing dat de confrontatie mogelijk plaats zal vinden op de Beverwijkse Bazaar. De waarnemingen van politiepersoneel op deze dag dat op deze locatie ‘kennelijke Ajax-aanhangers knuppels kopen’ (11.22 uur) en ‘zij met ijzeren ballen lopen en zeggen dat deze voor straks zijn’ (11.42 uur) bevestigen deze aanwijzing.

Betrokken personen

Een getuige plaatst de confrontatie binnen de context van verschillende gebeurtenissen in de jaren 1995 en 1996. Het gaat onder andere om spreekkoren richting Ajax-trainer Louis van Gaal over de ziekte van zijn vrouw, een incident rondom een tv-uitzending met hooligans van verschillende clubs, en verscheidene (toevallige) vechtpartijen tussen supporters van Ajax en Feyenoord. Supporters van Ajax en Feyenoord hebben ook telefonisch contact met elkaar: ‘Zij belden om elkaar uit te schelden, wat een beeld geeft van de sfeer die aan het ontstaan was.’ Bij sommige leden van de harde kern bestaan zorgen over deze sfeer. Een van de verdachten stelt reeds vóór deze confrontatie bij de politie te hebben gemeld dat ‘het de verkeerde kant opgaat en er mogelijk een dode gaat vallen’.

Blijkens verklaringen van verdachten ligt het initiatief van de afspraak aan Ajax-zijde. Een getuige stelt dat de dan jongere generatie van Ajax-hooligans hiervoor verantwoordelijk is. Tegelijkertijd lijken ook topmannen van de oude F-side betrokken te zijn geweest. Een getuige verklaart dat een van de leden van de oude F-side voorafgaand aan de confrontatie heeft ontbeten in een motel in Akersloot. Daarbij zouden ook supporters van Feyenoord aanwezig zijn geweest. Een andere getuige verklaart dat vanuit Feyenoord-zijde de harde kern van Sport Club Feyenoord (SCF) betrokken is geweest bij het organiseren van de vechtafspraak. Binnen de verklaringen komen de namen van twee personen, die veel aanzien hebben binnen de SCF, prominent naar voren. Een van hen is op de dag van de confrontatie, en kort daaraan voorafgaand, meermaals gebeld op zijn mobiele telefoon en rijdt voorop in de stoet. De ander blijkt volgens getuigenverklaringen van meerdere personen betrokken te zijn geweest bij de werving van deelnemers voor de vechtpartij. Een van de verdachten verklaart als volgt over deze persoon: ‘(...) is een druk mannetje. Hij is overal als haantje-de-voorst bij. Hij wil graag alles weten en regelen. Of hij de afspraak heeft gemaakt, weet ik niet. Ik vind wel dat hij daartoe in staat is.’

Frequentie en wijze van onderling contact

Uit het opsporingsonderzoek wordt niet duidelijk hoe vaak sprake is geweest van onderling contact. Wel wordt duidelijk dat er voorafgaand aan de confrontatie telefonisch contact is tussen beide supportersgroepen. Het onderlinge telefonisch contact lijkt, getuige een verklaring van een medewerker van het TOOI (toenmalig: RID), tot kort voor de confrontatie te hebben plaatsgevonden. Deze

medewerker ziet dat de stoet met Feyenoord-supporters tweemaal tot stilstand komt. Nadat enkele mensen mobiel telefoneren, rijdt de stoet na de eerste keer door om 400 tot 500 meter na de Wijkertunnel weer stil te gaan staan. Feyenoord-supporters stappen daarbij massaal uit. ‘Men stond in eerste instantie naar alle kanten te kijken, waarbij enkele mensen mobiel aan het bellen waren. Plotseling klommen de Feyenoord-supporters over de middenberm. Van de andere kant kwam vervolgens de groep Ajax-supporters aangerend.’ Deze observatie sluit aan bij de verklaring van een verdachte, die stelt dat over tijdstip en locatie vaak pas op het laatste moment wordt beslist. Hiertoe staan leden van beide supportersgroepen met elkaar in contact. Andere verklaringen vanuit Ajax- en Feyenoord-zijde bevestigen dit. Zo blijkt bij Ajacieden bekend te zijn dat Feyenoord-supporters nog op de snelweg rijden. Daarnaast verklaart een aanhanger van Feyenoord: ‘Nadat wij de tunnel uit waren gekomen, reed (...) achter ons. Hij hing uit het raam van de auto en maakte drukke gebaren. Wij snaptten hem eerst niet. Toen deden wij een van de deuren van het busje open om te vragen wat hij bedoelde. Hij riep dat zij hier links zouden zijn omdat Beverwijk daar lag. Kennelijk wist (...) dat de Ajacieden daar zouden zijn.’

Gemaakte afspraken

Uit het opsporingsdossier komt geen informatie naar voren over de inhoud van de gemaakte afspraken waar het gaat om aantallen en gebruik van wapens. Wel lijkt het erop dat onder de betrokkenen, en dan met name de oudere garde, andere verwachtingen waren over het (uiteindelijke) gebruik van wapens. ‘Volgens mij ging (...) ervan uit dat het gevecht met blote handen zou worden uitgevochten, zoals het vroeger gebeurde.’ Ook een getuige van de F-side verklaart in deze trant: ‘Wij wisten dat er een vechtpartij zou plaatsvinden tussen Ajax- en Feyenoord-aanhangers. Men zou gewoon met elkaar op de vuist gaan.’

Werving van ‘deelnemers’

Meerdere getuigen en verdachten verklaren dat er een afspraak is gemaakt tussen supporters van Ajax en Feyenoord. De wijze waarop zij hiervan op de hoogte raken, verschilt. Zo stelt een getuige ‘via het geruchtencircuit te hebben gehoord over een gewelddadige confrontatie’. Een andere getuige hoort dit via zijn vrienden- en kennissenkring. ‘De dag voor de wedstrijd werd ik gebeld

door iemand van de harde kern [van Feyenoord]. Hij zei: “Alarmfase 1.” Dit betekent dat je die dag extra op je hoede moet zijn omdat Ajacieden dan wat van plan zijn.’ Weer anderen horen op de verzamellocatie van Ajax- dan wel Feyenoord-supporters dat er een ontmoeting geregeld is. Een getuige van de F-side verwijst tot slot naar de rol van het internet, dat in deze periode langzaam aan populariteit wint.

Activiteiten ter afscherming

Uit het opsporingsdossier kunnen verschillende elementen worden onderscheiden die erop duiden dat de supportergroepen wilden voorkomen dat de politie op de hoogte zou raken van de vechtafspraak. Ten eerste lijkt bewust te zijn gekozen voor een confrontatie op een voor beide partijen neutrale locatie. ‘Er was bewust niet in Rotterdam afgesproken, omdat de Rotterdamse politie dan al mogelijk snel door zou hebben dat er iets zou gaan gebeuren.’

Verder blijkt dat zowel Ajacieden als Feyenoorders op hun verzamellocaties niet als dusdanig herkenbaar waren. Een getuige die in Beverwijk aanwezig is, verklaart dat hij veel Ajax-supporters herkend heeft. Dit is echter omdat hij hen van gezicht kent. Zij waren echter niet te herkennen aan Ajax-kleding. Ook verbalisanten constateren dat zij niet als dusdanig herkenbaar zijn. Daarnaast wordt geconstateerd dat veel mensen van Feyenoord gekleed waren in donkere jassen waarvan ze de capuchon over hun hoofd getrokken hadden. Ook worden jassen met dubbele zijden gedragen: ‘Dit zwarte leren jack is aan twee zijden draagbaar. De binnenzijde is zwart met wit en heeft een klein streepjesmotief. Ik heb deze jas later binnenstebuiten gekeerd, waardoor het streepjesmotief zichtbaar werd. Ik deed dit met de reden om niet aangehouden te worden.’

Verder blijkt uit verschillende verklaringen dat een groot aantal betrokkenen in het duister gehouden werd over de exacte details. Dit geldt voor betrokkenen van beide supportergroepen, onder wie ook leden van de harde kern(en). Zo verklaart een Feyenoorder: ‘In de auto werd veelvuldig gesproken dat Ajax-supporters een ontmoeting wilden hebben. Ik hield er rekening mee dat wij onderweg bekogeld zouden worden. Toen ik op de parkeerplaats hoorde dat de Ajacieden ons na de tunnel zouden opwachten, kon ik dit niet geloven.’ Ook een verdachte van Ajax-zijde stelt pas laat op de hoogte te zijn gesteld van de daadwerkelijke plannen. ‘De bedoeling was dat wij naar Beverwijk zouden rijden om de Feyenoord-supporters aan te vallen. Hoe dit precies moest gebeuren, wist ik nog niet. (...) In Beverwijk hoorde ik dat Ajax- en Feyenoord-supporters

met elkaar hadden gebeld.’ Een implicatie hiervan is dat velen weten dat er iets te gebeuren staat, maar pas op het laatste moment horen waar en hoe dit zal plaatsvinden. Dit suggereert dat een kleine groep personen betrokken is geweest bij het organiseren van de confrontatie.

3.1.2 Uitvoering

Samenhang met een voetbalwedstrijd of evenement

Er is geen sprake van een wedstrijd tussen Ajax en Feyenoord. Feyenoord moet spelen in Alkmaar, terwijl Ajax een uitwedstrijd speelt in Waalwijk. Omdat Feyenoord-supporters langs Amsterdam zullen moeten rijden, is wel sprake van een indirecte samenhang.

Locatie

De confrontatie vindt plaats op een relatief afgelegen locatie, namelijk een weiland nabij de Beverwijkse Bazaar. In het opsporingsdossier is informatie aanwezig dat de confrontatie eerst op de Beverwijkse Bazaar zelf zou moeten plaatsvinden. Ten gevolge van de aanwezige politie lijkt echter te worden uitgeweken naar een andere, nabijgelegen locatie.

Andere voorbeelden van rationeel gedrag

Uit de activiteiten die ter afscherming worden ondernomen (of juist achterwege worden gelaten) en de keuze van de locatie blijkt dat betrokkenen rationeel te werk gaan om de pakkans zo laag mogelijk te houden. In het opsporingsdossier zijn nog meer voorbeelden te vinden van rationele overwegingen. Zo geeft een van de verdachten aan bij een eerder incident niet aanwezig te zijn geweest omdat hij nog in een proeftijd liep ‘en niet op verdere straf zat te wachten’. Daarnaast worden voorafgaand aan de confrontatie bewust een aantal busjes met daarin Feyenoord-supporters naar voren gemaneuvreerd: ‘In een personenbusje zitten meer mensen. Mochten de Ajacieden komen, dan hadden we meer mensen ter beschikking gehad om de aanval af te slaan.’

Aanwezige personen

Op de dag van de confrontatie verzamelen twee- tot driehonderd Feyenoord-supporters zich op het parkeerterrein van het Van der Valk-restaurant langs de A4 (hierna: wegrerestaurant). Een getuige merkt op dat hij de meesten van hen van gezicht kende, maar ook veel onbekenden zag: ‘Dat was voor mij ongewoon, want onbekenden worden normaal gesproken niet toegelaten tot de echte Feyenoord-hooligans.’ Ook een lid van SCF vertelt veel onbekenden te zien lopen: ‘Er liepen bij wijze van spreken voor mij meer onbekende dan bekende supporters.’ Andere aanwezigen zijn bekend als hooligan of lid van de harde kern. Over een van hen wordt bijvoorbeeld als volgt verklaard: ‘Hij is een echte hooligan en gaat altijd voorop in de strijd. Zijn grootste droom is om met Ajacieden te kunnen vechten zonder bemoeienis van de politie.’ Bij de Feyenoord-supporters bevinden zich volgens een getuige ook enkele leden van harde kernen van (buitenlandse) clubs. Grote aantallen Ajax-supporters verzamelen zich bij de Beverwijkse Bazaar. Hier zijn ook leden van de oude F-side aanwezig. In de woorden van een verdachte: ‘Het viel mij op dat er meerdere Ajax-supporters waren die ik nooit bij uitwedstrijden heb gezien. Dit waren hoofdzakelijk de oudere supporters. Ik denk dat zij zelf het initiatief genomen hebben om aanwezig te zijn. Zij hebben, zeg maar, nog nooit van Feyenoord verloren.’

Op beide locaties hebben enkele personen een voortrekkersrol c.q. de leiding. Een van hen heeft niet alleen daar een belangrijke rol, maar had dit ook al in de voorbereiding (onder andere door het werven van deelnemers). De Feyenoorders vertrekken rond 12.10 over de A4 en A9 richting Alkmaar wanneer deze persoon schreeuwend het signaal geeft dat zij zullen vertrekken. Verdachten en getuigen stellen tevens deze persoon voorafgaand aan het vertrek te hebben zien bellen, terwijl een groep van harde kerners om hem heen staat en schreeuwt: ‘De groep om hem heen scandeerde beledigingen aan het adres van Ajax, zodanig dat diegenen met wie hij stond te bellen dit gehoord moeten hebben.’ Wanneer Feyenoord-supporters in de buurt van Beverwijk zijn, zien verbalisanten die ter plekke zijn bij de Beverwijkse Bazaar dat ook onder de Ajacieden iemand het voortouw neemt. Zij zien dat wanneer een van hen zegt: ‘Kom we gaan, en opschieten’, de groep van circa 200 personen in beweging komt en zich richting de Noorderweg verplaatst.

Wanneer het tot een confrontatie komt, neemt – blijkens de verklaringen van verdachten en getuigen – dezelfde Feyenoord-supporter de leiding: ‘Hij hield de mensen die uit de auto’s stapten tegen, door te schreeuwen dat zij moesten stoppen en bij elkaar moesten blijven. Hij heeft op een gegeven

moment ook het sein gegeven dat we gingen aanvallen. Hij riep: “Kom op, we gaan helemaal los, we pakken ze, dit is het moment.” Vanuit Feyenoord-zijde maakt deze persoon deel uit van een kopgroep. Andere personen die zich in deze groep bevinden, staan eveneens hoog in de hiërarchie van de SCF. Een van hen wordt omschreven als ‘de ergste hooligan van Feyenoord, die de grootste en ergste hooligan van Nederland wil worden’. Ook bij een van de andere personen die deel uitmaken van deze kopgroep lijkt het hooliganisme een belangrijke drijfveer te zijn: hij heeft in het verleden verklaard naar het voetbal te gaan om te vechten en niet voor de sport. Hoewel gelet op het voorgaande sprake lijkt te zijn van een zekere hiërarchie, betekent dit niet dat een persoon daadwerkelijk de leiding heeft. In plaats van bij elkaar te blijven, gaat een groep Feyenoord-supporters bijvoorbeeld al snel alleen op pad. Daarnaast worden erecodes niet door iedereen nagekomen. Hoewel een aantal Feyenoorders door medesupporters gemaand wordt om te stoppen met het inslaan op een op de grond liggende Ajax-supporter, gaan zij door: ‘Op dat moment kon ik eigenlijk mijn ogen niet geloven. Het leek wel een soort droom. Ik had nooit verwacht dat dit zou kunnen gebeuren.’ Hierbij lijkt sprake te zijn van verschillen in het nakomen van erecodes tussen de oude en nieuwe generatie: ‘Vroeger was het ook meteen voorbij als er iemand op de grond viel. Deze nieuwe jongens, die vechten gewoon veel harder.’

Uit het voorgaande is reeds gebleken dat een aantal betrokken supporters tot de harde kern van Feyenoord behoort, waarin confrontaties een onderdeel vormen van de groepscultuur. In de woorden van een verdachte: ‘Het gaat om de eer. Voor de gewone supporter is het niet te begrijpen, maar het is echt je club verdedigen op allerlei manieren. Het recht van de sterkste, laten zien wie de baas is.’ In het verlengde hiervan spelen groepsdynamische processen een rol bij de betrokkenheid van verschillende verdachten. Een verdachte verklaart in het verleden een keer te zijn gevlucht toen hij tegenover twee tegenstanders kwam te staan, waarna een harde kerner van Feyenoord deze twee eigenhandig aanpakte: ‘Ik werd toen min of meer als vluchter gezien.’ Wanneer deze supporter wil stoppen in Beverwijk vanwege zijn verwondingen, wordt hij hierop aangesproken. Hij gaat volgens een getuige vervolgens met een slagwapen terug het weiland in. Ook een andere verdachte geeft aan dat hij mee is gegaan vanwege groepsdruk: ‘Ik was er niet bij op de A10 en daar werd door anderen nogal over gezeurd. Ik wilde mij niet laten kennen, ik wilde een beetje erbij horen.’ Weer een ander geeft aan in het verleden voor schijterd te zijn uitgemaakt: ‘Ik was bang dat ik niet meer bij Feyenoord mocht komen. Ik wilde erbij horen en laten zien dat ik een echte hooligan was.’ Daarnaast noemt een aantal supporters

sensatie als reden: ‘Als er een huis in brand staat, ga je ook kijken. Ik had wat verhalen gehoord en gezien en het leek mij wel mooi om dat ook eens mee te maken.’ Deze groepscultuur, kick en sensatie zijn terug te zien in de reactie van Feyenoord-supporters na afloop van de confrontatie. Aanvankelijk is volgens het opsporingsdossier sprake van vreugde: ‘Zij maakten een uitgelaten indruk. Zij liepen te zingen, waarbij velen de armen in de lucht staken. Het maakte op mij een indruk van triomf.’ Daarnaast heeft een verbalisant oogcontact met een supporter van Feyenoord, die een hoofdwond heeft: ‘Ik zag dat het bloed over zijn gezicht liep. Hij keek mij aan en lachte. Hierbij stak hij zijn duim op.’ Deze overwinningroes slaat om wanneer zij horen dat er mogelijk een dode is gevallen. Een verdachte verklaart hier later over, ook in relatie tot eerdere incidenten: ‘Ik denk dat de realiteit harder is dan de gedane uitspraken. Zo werd ook wel gezegd dat als er een Ajacied zou liggen, ze hem misschien wel doodgeschopt zouden hebben. Dat wordt geroepen, maar je staat er niet bij stil dat zoiets daadwerkelijk kan gebeuren. Je denkt dat het wel zal loslopen. Ik denk dat iedereen nu wakker geschud is en de realiteit doordringt.’

Middelengebruik

Over middelengebruik onder personen die hebben deelgenomen aan de confrontatie, kan op basis van het onderzoeksdossier geen uitsluitel worden gegeven. Uit verschillende verklaringen blijkt dat Ajax-supporters zich voorafgaand aan de confrontatie tegoed doen aan bier, waarbij rondom een aantal ook een sterke hasjlucht hangt. Wanneer de Mobiele Eenheid (ME) na afloop van de confrontatie een schouw uitvoert in het weiland en op de snelweg, wordt onder andere een plastic zakje met acht wikkels⁹ met cocaïne aangetroffen. In welke mate betrokken personen cocaïne hebben gebruikt, blijft onduidelijk. Wel kan uit enkele verklaringen worden afgeleid dat in ieder geval een aantal Feyenoord-supporters dat gedaan heeft: ‘Ik zag dat verschillende mensen in de auto “rellenpoeder” zaten te snuiven. Ik bedoel hier uiteraard cocaïne mee.’ Ook andere verdachten verklaren onder invloed van cocaïne (soms in combinatie met andere middelen) te zijn geweest.

9 Vierkant papiertje in de vorm van een enveloppe gevouwen.

Naleving van afspraken

Getuigen spreken over twee korte confrontaties: ‘De eerste confrontatie duurde circa 20 tot 30 seconden. Daarna vallen de Ajacieden opnieuw aan. Ook die aanval duurde 20 tot 30 seconden.’ Ondanks de relatief korte duur van de confrontaties, zijn deze wel ongekend heftig. Zo wordt gesproken over ‘een middeleeuws gevecht op een slagveld’ en stelt een verdachte ‘met kippenvel op zijn lijf te hebben gestaan toen hij zag hoe ze op elkaar in stonden te hakken’. Een verdachte die tot de kopgroep van Feyenoord-supporters behoorde, verklaart: ‘Toen ik ze aan zag komen, dacht ik bij mezelf: dit wordt keihard weglopen of keihard vechten.’ Eerder kwam al aan bod dat op basis van het opsporingsdossier geen uitsluitsel kan worden gegeven over de inhoud van de onderling gemaakte afspraken. Wel lijkt sprake te zijn geweest van verschillende verwachtingen (niet zozeer tussen als wel binnen supportergroepen) over het gebruik van wapens. Binnen beide supportergroeperingen blijkt dat deelnemers bewust wapens hebben meegenomen. Verbalisanten constateren bijvoorbeeld dat Ajax-supporters, op het moment dat zij zich bewegen naar de plek waar de confrontatie zich zal voordoen, slagwapens uit de kofferbak van hun auto halen. Daarnaast verklaart een getuige dat iemand ijzeren buizen uitdeelt aan de Ajax-supporters: ‘Ik zag ook dat zij werkhandschoenen kregen uitgereikt, die zij vervolgens aantrokken.’ Ook vanuit Feyenoord-zijde hebben betrokkenen bewust wapens meegebracht. Een getuige, die op dat moment bezig is met een verbouwing, verklaart dat een bevriende Feyenoord-supporter hem vroeg of hij spijlen van een balustrade mee mocht nemen: ‘Ik heb expres niet gevraagd waarom hij die spijlen nodig had. Ik begreep donders goed waarom dit was.’ Deze getuige verklaart tevens dat andere supporters voorafgaand aan vertrek laten zien welke wapens zij bij zich hebben. Uit het opsporingsdossier valt op te maken dat de wapens die beide groepen bij zich hebben onder andere bestaan uit stokken, berrmpalen, messen, kettingen, bezemstelen, paraplu’s, ijzeren pijpen en knuppels. Er wordt ook gegooid met molotovcocktails.

3.1.3 Afloop

Implicaties voor openbare-ordehandhaving

Vanuit de bij de politie beschikbare voorinformatie, werd besloten tot zichtbare politie-inzet rondom de Beverwijkse Bazaar. Met andere woorden: de politie

zag zich genoodzaakt om onder andere de ME in te zetten om de openbare orde te kunnen handhaven c.q. de confrontatie tussen supportersgroepen van Ajax en Feyenoord te voorkomen. Mogelijk vindt vanwege deze inzet de confrontatie elders plaats, namelijk in een nabijgelegen weiland. De confrontatie is van korte duur, waarna beide groepen hun eigen weg gaan. Hierdoor is slechts korte tijd sprake van een daadwerkelijke verstoring van de openbare orde. Gelet op de uitkomst van de confrontatie, waarbij een persoon overlijdt, zijn vervolgacties sterk gericht op het verzamelen van bewijsmateriaal (zie verderop).

Opsporingsonderzoek

Het opsporingsonderzoek is mede gericht op het identificeren van de verdachten die bijgedragen hebben aan het overlijden van een supporter van Ajax. Allereerst wordt bij alle supporters van Feyenoord die de wedstrijd tegen AZ bezoeken, bekeken of hun kleding besmeurd is met bloed of modder en of sprake is van verwondingen. De personen bij wie dit het geval is, worden aangehouden.¹⁰ Tevens worden video-opnames gemaakt bij het AZ-stadion om supporters later te kunnen identificeren. Naast huiszoekingen bij verdachten, getuigen en betrokkenen worden wapens en kleding in beslag genomen en onderzocht en worden verdachten en getuigen verhoord. Met name verdachten die ook kennis hebben over de rol van andere personen, vinden het soms lastig om een verklaring af te leggen. ‘De reden dat ik de namen niet wil geven, is dat ik ze niet wil verlinken en ook niet tussen zes planken wil eindigen. Sommige van deze jongens zijn lid van de harde kern. Ik weet dit omdat ze een tatoeage aan de binnenkant van de rechteronderarm hebben met de letters SCF’ Een andere verdachte verklaart verantwoordelijkheid te willen nemen voor zijn eigen daden, maar niet over anderen te willen verklaren.

Wapens worden weggegooid vanaf het moment dat de ME ter plaatse komt, zo is onder andere te zien op camerabeelden die Rijkswaterstaat heeft veiliggesteld. Feyenoord-supporters gooien deze in de berm en in de naast de A9 gelegen sloot. Zij rijden daarna verder naar het AZ-stadion in Alkmaar. Onderweg stoppen verschillende voertuigen op de vluchtstrook, ‘kennelijk om zich weer te ontdoen van wapens’. Direct na de confrontatie doet de ME daarom een schouw in het gebied. Dit levert een grote hoeveelheid aan wapens op, waar-

¹⁰ In totaal zijn 62 personen in het recherchedossier aangemerkt als verdachte. Een aantal van hen blijkt sluitende verklaringen te hebben en wordt niet vervolgd (zie ook §2.2.3).

onder een knuppel, drie metalen staven, messen, stukken ijzer, schroevendraaiers, een ketting, wurgstok, zaag en pepperspray.

Slachtofferschap

De rijbaan is volledig gestremd voor andere weggebruikers. Daarnaast raken vijf voertuigen van bezoekers van de Beverwijkse Bazaar beschadigd (waarvan een geheel uitbrandde) en worden uit drie voertuigen goederen weggenomen. Ook ontstaat een gevaarlijke verkeerssituatie doordat supporters van Feyenoord zich dreigend op de rijbaan begeven: 'Ik zag dat er driftig gezwaaid werd met honkbalknuppels in de richting van automobilisten. Er moet diverse keren zijn geslagen op de stilstaande auto's. Hierdoor ontstond er een panieksituatie, waarbij vele automobilisten hun voertuigen omdraaiden en met hoge snelheid tegen het verkeer in reden.'

Betekenis van de confrontatie in het heden

Heden ten dage leeft de vechtpartij in een weiland nabij Beverwijk nog steeds onder aanhangers van Ajax en Feyenoord. Zo werd ter nagedachte-nis aan het dodelijk slachtoffer een paginagrote advertentie in een landelijke krant geplaatst. Ook dagen zij elkaar in reacties op een YouTube-video over deze confrontatie uit en vragen zij om elkaars mobiele telefoonnummer zodat weer een confrontatie kan worden gearrangeerd. Ook voor de politiepraktijk heeft deze confrontatie nog steeds betekenis. Zo werd onder andere rondom de uitwedstrijd van Ajax tegen Excelsior – die op 19 maart 2017 in Rotterdam werd gespeeld – rekening gehouden met het scenario dat Ajax- en Feyenoord-supporters elkaar, 20 jaar na dato, weer zouden treffen.

3.2 Een confrontatie in Roermond (2012)

Deze paragraaf behandelt de voorbereiding, uitvoering en afloop van een vechtafspraak in Roermond tussen PSV- en Roda JC-supporters op basis van het opsporingsdossier en aanvullende interviews met politiemedewerkers.

Een korte beschrijving van deze casus is te vinden in hoofdstuk 2 (kader op pagina 21-22).

3.2.1 Voorbereiding¹¹

Betrokken personen

Uit het onderzoeksdossier valt niet op te maken op welke wijze de voorbereiding is verlopen en wie daarbij betrokken zijn geweest. Verdachten verklaren in het geheel niet, of niet op dit punt.

Gemaakte afspraken

Uit het opsporingsonderzoek blijkt dat verschillende afspraken gemaakt zijn. Zo zou de confrontatie plaatsvinden zonder gebruik van wapens en mochten de groepen – die in respectievelijk wit en zwart gekleed zouden gaan – uit maximaal 25 personen bestaan. Rondom het gevecht zelf gelden ook een aantal spelregels. Als iemand op de grond valt, wordt deze – uitzonderingen daargelaten – met rust gelaten. Bovendien is afgesproken dat het gevecht zal stoppen ‘als dingen te ver gaan’.

Werving van ‘deelnemers’

Een van de verdachten geeft aan persoonlijk te zijn benaderd op de dag van de confrontatie zelf. Onbekend is echter op welke wijze (face to face, telefonisch, online). Een andere verdachte geeft aan al een week op de hoogte te zijn geweest van de vechtafspraak, maar ontkent – net als vele andere aangehouden verdachten – ter plaatse te zijn geweest.

11 Er was geen voorinformatie aanwezig bij de politie. Derhalve komt dit aspect niet aan bod. Dit geldt evenzeer voor de frequentie en wijze van onderling contact.

Activiteiten ter afscherming

Gelet op het feit dat in ieder geval een van de deelnemers op de dag zelf geworven is, de confrontatie niet plaatsvindt rondom een wedstrijd tussen beide clubs en een 'neutraal' terrein gekozen is (zie kopje 'locatie' in de volgende subparagraaf), kan worden gesteld dat getracht is de pakkans zo laag mogelijk te houden. Uit het onderzoeksdossier blijkt dat bij de politie geen voorinformatie over deze confrontatie aanwezig is (zie ook voetnoot 10).

3.2.2 Uitvoering¹²

Locatie

De politie ontvangt een melding dat twee groepen met elkaar in gevecht zijn bij een outletcenter. De vechtpartij vindt 's avonds plaats (23.00 uur) op een locatie buiten het centrum van de gemeente Roermond, wat de speelgemeente van PSV noch Roda JC is. De betrokken personen reizen per auto en/of trein naar deze locatie. Uit verhoren met de verdachten blijken vechtafspraken vaker plaats te vinden op locaties waar 'niemand er last van heeft'. Sommigen reizen hiervoor zelfs naar het buitenland. Uit een verklaring van een verdachte blijkt dat voor de gemeente Roermond gekozen is, omdat dit voor beide partijen ongeveer even ver reizen is.

Aanwezige personen

In totaal zijn in het opsporingsdossier de namen van twintig verdachten genoemd. Uit het opsporingsdossier blijkt dat de personen die aanwezig zijn, verschillende rollen vervullen. Zo zijn er meerdere personen aanwezig die de confrontatie filmen. Een van hen roept 'dat de groepen rustig op elkaar af moeten lopen'. Binnen de groepen die de confrontatie met elkaar aangaan, is tevens sprake van een zekere rolverdeling. Zo constateren verbalisanten op basis van het beeldmateriaal dat iemand in de zwarte groep (de supporters van PSV) tactische aanwijzingen geeft: 'We horen iemand uit de groep roepen dat zij rustig moeten lopen. Ook wordt door iemand geroepen dat hij "handen in zijn rug"'

¹² Er was geen relatie met een voetbalwedstrijd of evenement. Dit onderwerp blijft derhalve achterwege.

wil voelen, kennelijk met de bedoeling om zo compact mogelijk te lopen.’ Wanneer beide groepen elkaar tot op een meter genaderd zijn, breekt er een vechtpartij uit waaraan iedereen deelneemt. Deze vechtpartij duurt circa een minuut. Twaalf verdachten worden verhoord. Vrijwel allen ontkennen ter plaatse te zijn geweest, ondanks het feit dat zij door leden van de Voetbaleenheid zijn herkend op het beeldmateriaal. Een persoon erkent dat hij aanwezig is geweest: ‘Ik had gehoord dat er gevochten zou gaan worden en dat het netjes zou gaan. Dit was voor mij de eerste keer. Ik heb het gedaan voor de spanning, maar doe het nooit meer. Ik werd door een paar man tegelijk gepakt en dit vond ik niet eerlijk.’

Middelengebruik

Uit het opsporingsonderzoek wordt niet duidelijk of er ten tijde van de confrontatie sprake is van middelengebruik. Wel worden in de auto van een van de verdachten elf wikkels¹² met harddrugs gevonden.

Naleving van afspraken

Uit het opsporingsdossier kan worden afgeleid dat gemaakte afspraken zijn nagekomen. Beide groepen blijken ten eerste, conform de eerder gemaakte afspraken, geen wapens te hebben meegenomen. Wel worden overigens spullen aangetroffen die ter bescherming kunnen dienen (mondbitjes, een tok) of bij het vechten kunnen worden gebruikt (bandages die om de polsen kunnen worden gewikkeld, handschoenen). Dat blijkt bovendien uit beeldmateriaal dat in het kader van het opsporingsonderzoek is bekeken. Wanneer de groepen elkaar namelijk tot enkele meters genaderd zijn, wordt ‘wij pakken jullie, wij pakken jullie, het is eerlijk, het is eerlijk’ geroepen. Op deze beelden is tevens te zien dat – nadat het gevecht gestopt is – een persoon die in het wit gekleed is een high five geeft aan een persoon in het zwart. Ook omhelzen zij elkaar kort, waarna beide groepen teruglopen in de richting waar zij vandaan kwamen.

3.2.3 Afloop

Implicaties voor openbare-ordehandhaving

De politie Limburg ontvangt een melding over een vechtpartij en gaat hier met een eenheid van de noodhulp op af. Wanneer deze bijna ter plekke is, komt een aantal auto's hen tegemoet rijden. Deze passeren eerst, maar worden later tot stoppen gedwongen. Vanuit het perspectief van de openbare orde is geen sprake van aanvullende inzet.

Opsporingsonderzoek

In het kader van het opsporingsonderzoek worden verschillende handelingen verricht. Verdachten komen enerzijds in beeld op basis van aanhoudingen door de noodhulp en anderzijds door herkenning. Herkenning vindt plaats door politiepersoneel dat gespecialiseerd is in voetbalgerelateerde zaken naar beelden te laten kijken van een in beslag genomen camera en van een op de locatie hangende camera. In het verlengde van deze herkenningen worden verdachten verhoord. Gelet op het feit dat verdachten veelal ontkennen ter plaatse te zijn geweest en (dus) ook niet over de betrokkenheid van andere verdachten verklaren, vormt herkenning op basis van beeldmateriaal het voornaamste bewijs. Een aantal supporters van PSV wordt vanwege betrokkenheid veroordeeld.

Slachtofferschap

Er is geen sprake van omstanders maar van een afgesproken confrontatie op een relatief afgelegen locatie. Het risico op ernstig of dodelijk letsel lijkt bij deze confrontatie beperkt te zijn geweest, daar afspraken over de omvang van de groep en het niet gebruiken van wapens zijn nagekomen. Desalniettemin zijn er wel gewonden gevallen: 'Via de meldkamer horen wij dat gewonden onder de armen worden meegevoerd.' Wat de ernst van dit letsel is, blijft onbekend.

3.3 Een confrontatie in Heerenveen (2015)

Deze paragraaf behandelt de voorbereiding, uitvoering en afloop van een vecht-afspraken in Heerenveen op basis van het opsporingsdossier en aanvullende interviews. Een korte beschrijving van deze casus is te vinden in hoofdstuk 2 (kader op pagina 22).

3.3.1 Voorbereiding¹³

Betrokken personen

In het opsporingsonderzoek beschreven informatie (§3.3.3) duidt erop dat een van de verdachten een leidende rol neemt bij het werven van deelnemers. Zo stelt deze persoon ‘jongeren van FC Groningen met 20 tegen 20 te laten vechten omdat hij vindt dat zij meer naam moeten maken als groep’. Verder stelt deze persoon, die tot de Jongerenkern Groningen (JKG) behoort, dat de Youth als eerste de opdracht zal krijgen om na de wedstrijd tegen SC Heerenveen ‘de kroeg aan te vallen’. Ook een andere persoon neemt een prominente rol in bij het mobiliseren en aansporen van deze groep supporters. Dit betreft een persoon die vanwege zijn betrokkenheid bij vechtpartijen in het verleden status heeft opgebouwd.

Frequentie en wijze van onderling contact

Er blijkt sprake te zijn geweest van WhatsApp-contact tussen supporters van FC Groningen en SC Heerenveen. Door wie dit contact onderhouden is en hoe vaak zij contact hebben gehad, kan uit het opsporingsdossier niet worden afgeleid.

Gemaakte afspraken

Uit het opsporingsonderzoek blijkt dat supporters van Heerenveen en FC Groningen via WhatsApp contact hebben over een confrontatie. Op basis van deze en andere informatie, lijkt te zijn afgesproken om geen wapens te gebruiken en de aantallen te beperken tot twee groepen van circa twintig personen.

¹³ Er was geen voorinformatie aanwezig bij de politie. Derhalve komt dit aspect niet aan bod.

Werving van ‘deelnemers’

Leden van JKG worden in een WhatsApp-groep uitgenodigd om te komen kijken of mee te doen, waarbij wordt aangegeven dat de Youth het meeste werk moet verrichten: ‘Zij zijn Youth en geen JKG; JKG moet je verdienen.’ Tevens blijkt dat jeugdige supporters van de Youth via WhatsApp worden aangespoord om mee te gaan naar Heerenveen voor het aanvallen van de kroeg. Uit deze en andere WhatsApp-gesprekken blijkt dat men al rekening houdt met het feit dat deze actie implicaties zal hebben: ‘Ik denk dat jij je werk morgen wel kan afzeggen. Gezellig vastzitten en uitslapen.’ Tevens blijkt uit andere informatie dat een aantal supporters van de JKG en Youth op deze wijze wordt gemobiliseerd om mee te gaan naar Heerenveen: niet voor de wedstrijd, maar om na de wedstrijd de kroeg in Heerenveen aan te vallen. Een andere verdachte vanuit Groningse zijde stelt van vrienden gehoord te hebben dat er een confrontatie zou plaatsvinden: ‘Ik heb dagelijks contact met vrienden en van hen hoorde ik dat we zondag naar Heerenveen zouden gaan om te vechten.’

Vanuit de kant van Heerenveen wordt aan personen via WhatsApp gevraagd om na afloop van de wedstrijd naar het café te komen. Bij in ieder geval één persoon gebeurt dit onder valse voorwendselen, namelijk om de overwinning te vieren. Deze persoon veronderstelt, gelet op het verloop van het incident, dat er een afspraak is gemaakt: ‘Ik kan me niet voorstellen dat zij zomaar ineens naar Heerenveen afreizen. Maar ik weet niet wie dit heeft georganiseerd. Als ik dit had geweten, was ik niet eens naar de kroeg gegaan.’

Activiteiten ter afscherming

Uit een verklaring van een getuige blijkt dat verdachten voorbereid te werk gingen. Zij droegen sjaals voor hun mond/neus, droegen een zonnebril en hadden een capuchon op. Dit bemoeilijkt de herkenning van verdachten. Uit het op het incident volgende opsporingsonderzoek is gebleken dat in ieder geval de Groningse verdachten de wedstrijd SC Heerenveen-FC Groningen niet bezocht hebben. Zij hebben deze thuis of in een café in Groningen bekeken en zijn tegen het einde van de wedstrijd naar Heerenveen gereden. Uit camerabeelden en verklaringen van verdachten blijkt dat zij zich hebben verzameld bij een nabijgelegen McDonald’s alvorens zich naar Café De Skoffel aan de Nieuwstraat te begeven. Zij dragen hierbij geen kleding waarmee zij herkenbaar zijn als supporter van FC Groningen. Een getuige die de confrontatie heeft waargenomen,

verklaart dat ook de groep personen die de confrontatie met de supporters van FC Groningen aangaat op basis van de kleding niet geïdentificeerd kan worden als supporter van SC Heerenveen.

3.3.2 Uitvoering¹⁴

Samenhang met een voetbalwedstrijd of evenement

Op de dag van de confrontatie vindt een wedstrijd tussen SC Heerenveen en FC Groningen plaats. Voorafgaand aan en ten tijde van de wedstrijd is geen sprake van noemenswaardige ongeregeldheden. Daarbij zij opgemerkt dat de rondom de vechtafspraak aangehouden verdachten uit Groningen deze wedstrijd ook niet bezocht hebben (§3.3.1).

Locatie

De confrontatie vindt plaats op de openbare weg nabij Café De Skoffel. Dit is een café waar harde kernsupporters van SC Heerenveen zich verzamelen. Uit getuigenverklaringen en verhoren van verdachten blijkt dat supportersgroepen van SC Heerenveen en FC Groningen elkaar op straat treffen na afloop van de wedstrijd.

Aanwezige personen

Op basis van het opsporingsdossier is met name meer bekend geworden over het profiel van supporters van FC Groningen die bij de confrontatie betrokken waren. Uit politie-informatie blijkt het om supporters te gaan die tot de top 10 hooligans van de Z-side behoren en/of personen die tot de JKG of Youth van FC Groningen behoren. Het gaat derhalve om problematische en/of fanatiekere supporters (groepen). Een aantal van hen geldt als leider, terwijl anderen – en dan met name personen die tot de Youth behoren – zich nog moeten bewijzen. De aanval op de kroeg in Heerenveen is daarbij een eerste opdracht die zij moeten uitvoeren om status te verwerven. Uit de sociale en zaaksverhoren komt een

¹⁴ Er is in het opsporingsdossier geen informatie gevonden over middelengebruik. Derhalve komt dit aspect niet aan bod.

wisselend beeld naar voren waar het gaat om de motieven van aanwezige personen. Een van hen geeft aan naar Heerenveen te zijn gereden met het specifieke doel om te gaan vechten: 'Ik vind dat wel kicken. Het is misschien niet het juiste woord maar ik vind het wel een lekker gevoel. Ik houd hier wel van.' Uit het opsporingsdossier blijkt dat een Groningse verdachte het als 'een toprel' aanmerkt. Deze verdachte stelt dat een supporter van Heerenveen het 'tof' vond. Daartegenover staat dat enkelen spijt hebben van hun betrokkenheid, maar dat zij het gevoel hadden op het laatste moment niet meer af te kunnen haken. 'Ik heb hen daarnaartoe gereden terwijl ik wist dat ze wilden vechten. Ik had eigenlijk al spijt toen ik in de auto zat, maar toen was er voor mij geen weg meer terug' In dat kader lijken naast de kick en sensatie groepsdynamische processen c.q. sociale druk een rol te spelen bij de betrokkenheid van (in ieder geval enkele) verdachten. Overigens geeft een deelnemer aan het probleem van vechtafspraken niet te zien: 'Dit is iets wat gebeurt tussen personen die hetzelfde willen. Even losgaan op elkaar, waarna het weer is gebeurd.'

Naleving van afspraken

Uit het opsporingsonderzoek kan worden afgeleid dat er onderlinge afspraken waren om geen wapens te gebruiken en de aantallen van beide groepen te beperken tot circa twintig personen (§3.3.1). Verschillende bevindingen uit het opsporingsonderzoek suggereren dat deze afspraken geschonden zijn, waaronder het feit dat twee supporters van Heerenveen steekwonden hebben opgelopen. De supporters van FC Groningen blijken te schrikken wanneer zij dit van de politie vernemen. 'Ik vind het schandalig dat er iemand gestoken is. Ik ben hier zwaar op tegen', 'het steken is een laffe daad die niet past' en 'ik hoorde dat er iemand met een mes is gestoken, daar schrik ik behoorlijk van', zijn voorbeelden van quotes die dit illustreren. Een van de verdachten verklaart verder dat supporters van SC Heerenveen onder andere ploertendoders bij zich hadden. Daarnaast meldt een getuige op de dag van de vechtpartij een auto bij een bankje te hebben zien staan; op dit bankje lagen doorzichtige plastic zakken met daarin metalen kettingen. Tijdens onderzoek op de plaats delict worden bovendien een aardappelschilmesje en een riem aangetroffen, hoewel niet iedereen het gebruik daarvan problematisch lijkt te vinden: 'Ik vind het gebruik van een riem wel fair. Maar het gebruik van stokken, kettingen en ploertendoders, dat hoort niet zo, vind ik.' Uit het opsporingsonderzoek blijkt dat de groep uit Groningen bestond uit 24 personen. De afgesproken aantallen zijn

volgens hen niet nagekomen: 'Er zou worden gevochten, twintig tegen twintig. Toen we daar aankwamen, bleek dit niet het geval. Het was wel twintig tegen zeventig.'

Dat afspraken over wapens en aantallen niet zijn nagekomen, lijkt niet bij iedereen te zijn doorgedrongen op het moment van de confrontatie zelf. De rel komt volgens een getuige tot een eind omdat de supporters van Groningen willen stoppen: 'Ze gaven elkaar een hand en gingen snel weg. Die zagen de bui natuurlijk ook wel hangen als bekend zou worden dat er iemand van Heerenveen was gestoken.' Informatie in het opsporingsonderzoek laat zien dat supporters van Groningen enerzijds tevreden zijn over het verloop van de rel en het nakomen van de afspraken. 'Ze zijn wel fair. Ze brachten (...) ook terug. Toen gaf ik een van de leiders een hand en nog een paar jongens gaven elkaar een hand. En toen was het ook gewoon mooi klaar.' Tegelijkertijd wordt erop gewezen dat supporters van Heerenveen tegen de afspraken in ploertendoders hadden en wordt gesteld dat vanuit Groningse kant geen mes meegenomen had moeten worden: 'Een mes slaat gewoon alles. Daar moeten we over praten met zijn allen.'

3.3.3 Afloop

Implicaties voor openbare-ordehandhaving

De voetbalcoördinator van de politie maakt melding van een vechtpartij bij Café De Skoffel. De ME is op dat moment niet meer in Heerenveen aanwezig, waarop vanuit de noodhulp vele eenheden naar Heerenveen worden gestuurd. De ME keert tevens terug. Met de inzet van de noodhulp, de ME, spotters en arrestatie-eenheden wordt de openbare orde hersteld.

Opsporingsonderzoek

Uit het opsporingsdossier blijkt dat binnen het opsporingsonderzoek verschillende activiteiten zijn uitgevoerd om de identiteit van personen die bij de confrontatie aanwezig waren, te achterhalen.

Direct na afloop van de rel wordt een auto met vier inzittenden aangehouden. Zij worden als verdachte aangemerkt en kleding en telefoons worden in beslag genomen. Van een aantal verdachten wordt vervolgens de telefoon uitgelezen. Niet alleen om zicht te krijgen op sociale contacten, maar ook om de

datums en tijdstippen van laatst gevoerde gesprekken inzichtelijk te krijgen en de inhoud van groepsgesprekken binnen WhatsApp veilig te stellen. Vanuit de veronderstelling dat de supporters van Groningen zich op een parkeerterrein van McDonald's hebben verzameld, wordt al het beeldmateriaal om en nabij deze locatie opgevraagd. Kentekens worden op basis van dit beeldmateriaal nagetrokken om verder zicht te krijgen op de identiteit van aanwezige personen. Tevens wordt op basis van buurtonderzoek getracht om verder zicht te krijgen op verdachten: sommige bewoners blijken het incident te hebben gefilmd en andere hebben kentekens van in hun ogen verdachte voertuigen genoteerd.

In totaal worden 23 personen als verdachte verhoord.¹⁵ De grote meerderheid van de verdachten beroept zich op het zwijgrecht, of ontkent dat zij naar Heerenveen zijn afgereisd dan wel hebben deelgenomen aan de ongeregeldeheden. Verklaar over anderen gebeurt niet: 'Ik wil best mijn verhaal aan u kwijt, maar ik ga geen namen noemen. Dat kost mij de kop. Voor dingen die ik zelf gedaan heb wil ik wel op de blaren gaan zitten.' Een andere verdachte stelt wel verder te willen praten 'maar dan moet de geluidsopname uit'. Dankzij andere bronnen komt uiteindelijk echter wel zicht op de rol en betrokkenheid van tien andere personen, waaronder de identiteit van een persoon die FC Groningen-supporters zelf verdenken van het meenemen en gebruiken van een mes. Ook vanuit het TOOI komt tweemaal als betrouwbaar aangemerkte informatie binnen over de identiteit van deze persoon. Daarnaast wordt de naam van een kopman van de Youth genoemd. Geplaatste telefoontaps leveren geen bruikbare informatie op. Wel kan aan de hand van historische gegevens van de mobiele telefoons worden vastgesteld dat veertien verdachten zich ten tijde van de confrontatie in (de directe omgeving van) Heerenveen hebben bevonden.¹⁶

Slachtofferschap

Uit het opsporingsonderzoek blijkt dat twee personen zijn gestoken met een mes: 'Het letsel van een van de slachtoffers viel mee. Hij had een snee in zijn arm en wilde geen aangifte doen (of spreken met de politie). Een ander slachtoffer was in de borst gestoken. Deze wond was oppervlakkig. Toch bleek – aan de kleding te zien – sprake te zijn geweest van gericht steken op de borst.' Ook

15 Onder wie drie supporters van SC Heerenveen. Omdat hun actieve betrokkenheid bij de vechtafspraak niet blijkt uit het opsporingsonderzoek, zijn deze personen niet betrokken in de persoonsanalyse.

16 Uiteindelijk heeft het OM elf personen vervolgd.

burgers ondervinden direct nadeel van deze confrontatie. Zo doet een ondernemer aangifte van de vernieling van een ruit van een bij drie meter, waar ten gevolge van de confrontatie een grote barst in is ontstaan. Daarnaast is de veiligheidsbeleving van burgers aangetast, gelet op het vele aantal meldingen dat de meldkamer ontvangt wanneer de confrontatie is gestart (indirect slachtoffer-schap).

Het profiel van betrokken personen

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de achtergrond van personen die betrokken zijn bij vechtafspraken. Allereerst komt hun criminele carrière aan bod. Daarna behandelen we hun achtergrondkenmerken op psychosociaal vlak.

4.1 Criminele carrière

In deze paragraaf bespreken we de antecedenten en andere politiecontacten van 75 bij vechtafspraken betrokken personen. Dit doen we op basis van twee verschillende registratiesystemen van de Nationale Politie: HKS en BVH (zie §2.2.3 voor een methodologische verantwoording).

4.1.1 Antecedenten (HKS)

Aard en aantal

In totaal hebben 64 verdachten naast de bestudeerde vechtafspraak minimaal één antecedent in HKS (tabel 4.1). Het gros van de elf personen zonder registraties is betrokken geweest bij de confrontatie in Beverwijk (n=10, 91%). Van de 75 verdachten hebben er 26 (35%) een antecedent op hun naam staan voordat zij de volwassen leeftijd bereikt hebben. Negen (12%) zijn 25 jaar of ouder ten tijde van het eerste geregistreerde antecedent, de 38 overige personen (51%) zijn op dat moment tussen de 18 en 24 jaar oud.

Tabel 4.1: Verdachten geregistreerd in HKS in aantallen (n=75)

	Geregistreerd in HKS	Niet geregistreerd in HKS
Beverwijk 1997 (n=37)	27	10
Roermond 2012 (n=18)	18	-
Heerenveen 2015 (n=20)	19	1
Totaal	64	11

Het totaal aantal antecedenten dat personen in HKS hebben opgebouwd, bedraagt 661 (tabel 4.2). Het gemiddeld aantal antecedenten ligt met 11,3 hoger onder de groep verdachten die rondom de rel in Beverwijk is aangehouden. In Nederland kunnen personen vanaf hun twaalfde levensjaar in HKS worden geregistreerd. Gelet op de uiteenlopende leeftijden van aangehouden verdachten is daarom ook het gemiddeld aantal antecedenten per levensjaar berekend, in totaal en tot aan de afspraak. De verschillen in het gemiddelde aantal antecedenten blijken daarmee grotendeels te verdwijnen.

Tabel 4.2: (Gemiddeld) aantal HKS-registraties en registraties per levensjaar (totaal en tot aan afspraak) (n=75)

	Aantal registraties in HKS	Gemiddeld	Per levensjaar (tot afspraak)	Per levensjaar (totaal)
Beverwijk 1997 (n=37)	419	11,3	0,34	0,34
Roermond 2012 (n=18)	125	6,9	0,34	0,39
Heerenveen 2015 (n=20)	117	5,9	0,32	0,35
Totaal (n=75)	661	8,8	0,33	0,35

Uit de in tabel 4.2 gepresenteerde cijfers blijkt dat het gemiddeld aantal antecedenten per levensjaar tot aan de afspraak en voor de gehele levensloop kan verschillen. Dit geldt specifiek voor de twee meest recente cases: het gemiddeld aantal antecedenten over de gehele levensloop ligt respectievelijk vijftien (Roermond) en negen (Heerenveen) procent hoger in vergelijking met het gemiddeld aantal antecedenten tot aan de bestudeerde vechtafspraak. Nadere analyse leert dat in totaal 42 personen uit de totale onderzoeksgroep (56%) over de gehele levensloop een hoger gemiddeld aantal antecedenten hebben dan tot aan hun betrokkenheid bij een vechtafspraak.¹⁷ Wat de reden hiervan is, is niet bekend. Verondersteld kan worden dat zij zich een meer criminele leefstijl aanmeten, maar evenzeer kan het zo zijn dat zij – vanwege hun betrokkenheid bij een vechtafspraak – bekend zijn geraakt bij de politie en daardoor eerder herkend worden.

Om meer zicht te krijgen op de aard van de incidenten die in HKS staan geregistreerd, zijn deze gecodeerd. Hierbij is op basis van het artikel in het Wetboek

¹⁷ Het gemiddeld aantal antecedenten van deze personen bedraagt respectievelijk 0.26 (tot aan de vechtafspraak) en 0.36 (over de hele levensloop).

van Strafrecht waarnaar verwezen wordt, een indeling in drie typen incidenten gemaakt: 1) groepsgeweld, 2) geweld (inclusief zeden) en 3) overig. Uit tabel 4.3 blijkt dat zowel groepsgeweld als geweld meer dan een kwart van het totaal aantal antecedenten bedraagt. Op casusniveau lopen deze percentages meer uiteen, echter in alle gevallen vormen individueel en in vereniging gepleegde geweldsdelicten meer dan de helft van het totaal aantal antecedenten.

Tabel 4.3: Aantal registraties van (groeps)geweld in HKS in aantallen en percentages

	HKS-registraties		
		Groepsgeweld	Geweld
Beverwijk 1997 (n=37)	419	85 (20%)	129 (31%)
Roermond 2012 (n=18)	125	56 (45%)	18 (14%)
Heerenveen 2015 (n=20)	117	55 (47%)	38 (32%)
Totaal (n=75)	661	196 (30%)	185 (28%)

Ontwikkeling antecedentenpatroon

Ten tijde van de confrontatie in Beverwijk (1997) zijn verdachten gemiddeld 25 jaar oud. Dit is ongeveer gelijk aan de leeftijd van personen die bij de twee andere, meer recente cases betrokken waren. Een mogelijke verklaring voor de (beperkte) betrokkenheid van minderjarigen en jongvolwassenen is dat deze zich nog moeten bewijzen en nog niet tot de inner circle behoren. Met het oog op de toekomst is het interessant om te bezien hoe het antecedentenpatroon van personen die betrokken waren bij de confrontatie in Beverwijk zich heeft ontwikkeld. Vijftien van deze 37 personen (41%) blijken vanaf 2005 minimaal één keer geregistreerd te staan in HKS. Zij hebben vanaf dit jaar in totaal 122 antecedenten opgebouwd (gemiddelde van 8.1). Wel kan daarbij worden opgemerkt dat twee personen met 64 antecedenten verantwoordelijk zijn voor de meerderheid daarvan. De modus en mediaan liggen met respectievelijk drie en vier antecedenten lager. Van de 122 antecedenten hebben er 51 (42%) betrekking op geweld en negen (7%) op groepsgeweld. Hiervoor zijn elf personen verantwoordelijk. Dit betekent dat een aanmerkelijk deel van de personen die deelnemen aan vechtafspraken gewelddadig en ander delinquent gedrag blijft vertonen.

4.1.2 Politiecontacten (BVH)

Aard en aantal

In totaal komen 51 van de 75 betrokkenen tussen augustus 2011 en augustus 2016 als verdachte voor in BVH.¹⁸ Het gros van de 24 personen die niet in BVH geregistreerd staan, is betrokken geweest bij de confrontatie in Beverwijk (n=18; 75%). De personen die hierbij betrokken zijn geweest, zijn relatief oud ten tijde van de periode waarop de data uit BVH betrekking hebben.¹⁹ Omdat een lage(re) leeftijd en het plegen van delicten met elkaar samenhangen, biedt dit een mogelijke verklaring voor het relatief hoge percentage betrokkenen dat de afgelopen vijf jaar niet bij de politie in beeld gekomen is. Andersom kan overigens worden opgemerkt dat een groot deel van de bij de confrontatie in Beverwijk betrokken personen (n=19; 51%) de afgelopen vijf jaar nog steeds in beeld komt bij de politie.

Tabel 4.4: Aantal betrokkenen dat als verdachte staat geregistreerd in BVH in aantallen (n=75)

	Geregistreerd in BVH	Niet geregistreerd in BVH
Beverwijk 1997 (n=37)	19	18
Roermond 2012 (n=18)	16	2
Heerenveen 2015 (n=20)	16	4
Totaal (n=75)	51	24

De aangehouden personen staan in totaal 303 keer als verdachte geregistreerd in BVH. Dit betreft gemiddeld 4 registraties per persoon. Het gemiddeld aantal registraties is met 2,5 lager voor personen die betrokken waren bij de confrontatie in Beverwijk. Zoals eerder gesteld kan dit samenhangen met de leeftijd van deze groep verdachten.

Tabel 4.5: (Gemiddeld) aantal registraties als verdachte in BVH in aantallen

	Aantal registraties in BVH	Gemiddeld aantal
Beverwijk 1997 (n=37)	93	2,5
Roermond 2012 (n=18)	109	6,1
Heerenveen 2015 (n=20)	101	5,1
Totaal (n=75)	303	4,0

18 De vechtafspraak waarbij zij betrokken waren, is buiten beschouwing gelaten.

19 Zij zijn in 2011 gemiddeld 36 jaar oud. Dit is aanmerkelijk ouder dan de gemiddelde leeftijd (23 jaar) van personen die naar aanleiding van de confrontaties in Heerenveen en Roermond zijn aangehouden.

Om meer zicht te krijgen op de aard van de incidenten die in BVH staan geregistreerd, zijn deze gecodeerd. Hierbij is – op basis van de maatschappelijke klasse van het incident – bekeken in hoeverre sprake is van (groeps)geweld. Uit tabel 4.6 blijkt dat (groeps)geweld bijna tweederde (63%) van alle in BVH geregistreerde incidenten bedraagt. Bij alle betrokkenen, ook op casusniveau, is dit het meest voorkomende delicttype. Dit wordt bevestigd wanneer gekeken wordt naar het aantal personen dat vanwege (groeps)geweld in BVH geregistreerd staat. Van de 51 personen die in BVH als verdachte voorkomen, hebben er 43 (84%) geweldsfeiten gepleegd. Bij zeventien van hen betreffen dat er minimaal vijf.

Tabel 4.6: Aantal en type registraties in BVH in (gemiddelde) aantallen en percentages

	Aantal registraties in BVH	(Groeps)geweld	Gemiddeld aantal (groeps)geweld ²⁰
Beverwijk 1997 (n=37)	93	46 (49%)	1,2
Roermond 2012 (n=18)	109	70 (64%)	3,9
Heerenveen 2015 (n=20)	101	75 (75%)	3,8
Totaal (n=75)	303	191 (63%)	2,6

Van de 191 (groeps)geweldsfeiten kunnen er 51 op basis van hun beschrijving – openlijke geweldpleging in vereniging – als groepsgeweld worden aangemerkt. De overige 140 geweldsincidenten zijn vastgelegd in uiteenlopende maatschappelijke klassen.²¹ Uit analyses blijkt dat dit, voor zover dit uit de beschrijving kan worden afgeleid, met name fysiek of verbaal geweld tegen personen betreft. Binnen de registraties in BVH komt geweld tegen objecten – zoals brandstichting, vandalisme en vernieling – in beperkte mate voor. Van de 112 incidenten die niet als (groeps)geweld zijn aangemerkt, gelden er 53 (47%) als een vermogensdelict. Verkeers- en drugsgerelateerde misdrijven beslaan respectievelijk 21 en 15 procent. Misdrijven in relatie tot de Wet wapens en munitie (WWM) (n=1) en misdrijven in de categorie ‘overig’ (n=18) completeren het totaal.

20 Dit aantal ligt hoger wanneer het gemiddelde berekend wordt over enkel het aantal personen dat in BVH staat geregistreerd vanwege betrokkenheid bij een misdrijf.

21 Te weten: afpersing, bedreiging, belediging, brandstichting, burenruzie, (poging tot) doodslag/moord, eenvoudige mishandeling, geweld met letsel zonder wapen, huiselijke twist, overige misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid, ruzie/twist, stalking, vandalisme, vechtpartij, vernieling, wederspanning en zware mishandeling.

Context van (groeps)geweldincidenten

Hiervoor kwam reeds aan bod dat van de 51 personen die als verdachte in BVH staan geregistreerd, er 43 geweldsfeiten hebben gepleegd. Nadere analyse leert dat bij 40 van hen (93%) sprake is van agressie in andere settings dan het voetbal. De setting die daarbij het vaakst naar voren komt, is het uitgaansleven (n=22):²² ‘(...) stelt te veel gedronken te hebben. Wanneer de groep waarvan hij deel uitmaakt een persoon lastigvalt en de portier hier wat van zegt, wordt het naar eigen zeggen “zwart voor zijn ogen” en valt hij de portier aan.’ In meerdere gevallen lijkt structureel sprake te zijn van geweldsincidenten in het uitgaansleven, wat mede blijkt uit opgelegde horeca- en omgevingsverboden. Dit wordt door sommigen ook bewust opgezocht, zo blijkt uit een getuigenverklaring over een van de betrokkenen: ‘Hij is ook als hij nuchter is heel snel opgefokt en bereid om de strijd aan te gaan. Als je met hem in een discotheek bent, is het met een half uur bekeken: dan heeft hij ruzie, maar dat heeft hij dan zelf uitgelokt.’ Naast geweld in het uitgaansleven is bij relatief veel personen (n=18) (ook) sprake van huiselijk geweld. Dit richt zich met name op de huidige of voormalig partner: ‘In 2008 zijn twee zaken omtrent huiselijk geweld geseponeerd in verband met gebrek aan bewijs. Desalniettemin wordt (...) in juli van dat jaar en ook in 2010 veroordeeld voor geweld gepleegd tegen zijn vriendin.’ Ook kan dit, voor zover kan worden afgeleid uit de registraties, een structureel karakter krijgen in de vorm van stalking. In een aantal gevallen (n=6) zijn er aanwijzingen dat er tevens sprake is van sociale wijkproblematiek, wat zich onder meer uit in geweld gericht op burens of medewijkbewoners. Minder vaak voorkomende settings van geweld zijn de amateursport (n=4), het verkeer (n=3) en werk (n=1). Een betrokkene heeft zich tot slot meermaals schuldig gemaakt aan een zedendelict, te weten schennispleging.

22 Dit geldt met name voor personen die betrokken waren bij de bestudeerde vechtafspraken in 2012 en 2015. Negentien van de 22 waarnemingen hebben betrekking op deze groep verdachten. Hun relatief jonge leeftijd (ten opzichte van personen die betrokken waren bij de confrontatie in Beverwijk) ten tijde van de periode waarop de dataverzameling betrekking heeft, is hiervoor een mogelijke verklaring.

Registratie in het Voetbalvolgsysteem (VVS)

Personen die zich rondom het voetbal schuldig maken aan strafbaar gedrag, kunnen worden geregistreerd in het Voetbalvolgsysteem (VVS). Na het aflopen van een stadionverbod (en bij het ontbreken van nieuwe feiten) worden personen uit VVS verwijderd. Als iemand vanwege een strafbaar feit in VVS wordt geregistreerd maar er geen stadionverbod wordt opgelegd, wordt een periode van vijf jaar na de laatste mutatie gehanteerd. Gelet op deze voorbehouden is enkel voor de verdachten van de twee meest recente cases (2012 en 2015) bekeken in hoeverre zij in VVS geregistreerd staan. Van de 38 personen staan er veertien (37%) niet in VVS geregistreerd en een even groot deel staat reeds voorafgaand aan hun betrokkenheid bij een vechtafspraak geregistreerd. De overige tien personen (26%) worden vanwege hun betrokkenheid bij de bestudeerde vechtafspraak of daarna voor het eerst in VVS geregistreerd. Dit suggereert dat een diverse groep bij vechtafspraken betrokken is.

4.2 Psychosociaal profiel

In deze paragraaf gaan we nader in op het psychosociaal profiel van bij vechtafspraken betrokken personen (allemaal mannen). Eerst besteden we aandacht aan hun leeftijd ten tijde van de vechtafspraak. Vervolgens gaan we in op informatie die betrekking heeft op psychosociale problematiek op het gebied van wonen, werk en persoon.

4.2.1 Leeftijd

De leeftijdscategorie van verdachten ten tijde van de vechtafspraak staat weergegeven in tabel 4.7. Uit het totaalbeeld komt naar voren dat meer dan de helft van alle verdachten ($n=42$; 56%) op dat moment 25 jaar of ouder is. Een eveneens groot deel van de verdachten ($n=31$; 41%) is op dat moment als jongvolwassene aan te merken. Betrokkenheid van minderjarigen komt vrijwel niet voor. Op casusniveau wijken de bevindingen niet van dit totaalbeeld af. Verdere overeenkomsten waar het gaat om de leeftijd van verdachten

kan worden gevonden in de gemiddelde leeftijd: deze bedraagt 26 (Beverwijk), 25 (Roermond) en 28 (Heerenveen).²³

Tabel 4.7: Leeftijdscategorie van verdachten ten tijde van de vechtafspraak in aantallen (n=75)

	<18	18 t/m 24	25+
Beverwijk 1997 (n=37)	1	15	21
Roermond 2012 (n=18)	1	8	9
Heerenveen 2015 (n=20)	-	8	12
Totaal (n=75)	2	31	42

4.2.2 Psychosociale problematiek

Kwaliteit van informatie

Een aandachtspunt bij de dataverzameling is het gegeven dat verdachten sterk uiteenlopende leeftijden hebben. Dit is met name een gevolg van het feit dat een van de geselecteerde vechtafspraken relatief lang geleden plaatsgevonden heeft (1997). In de beschrijving van de gevonden informatie proberen we zo veel mogelijk aan te geven op welke periode deze informatie (ongeveer) betrekking heeft.

Wonen

Bij vijf personen die betrokken waren bij de confrontatie in 1997 is informatie gevonden over problematiek op het gebied van wonen in de kindertijd. Het gedrag van vier van hen leidt tot problemen thuis, wat uitmondt in contacten met de jeugdhulpverlening en/of weglopen. Problematisch daarbij is de soms beperkte mate van zelfinzicht: ‘De situatie thuis verslechterde omdat hij steeds agressiever werd. Hij ziet zichzelf echter niet als oorzaak van de problemen, maar als slachtoffer.’ Bij een van deze vijf personen is verder sprake geweest van pedagogische verwaarlozing ‘met een moeder die bingo speelde en prostituee was en nauwelijks naar hem omkeek en een vader die vaak in detentie verbleef’.

²³ De modus en de mediaan laten eveneens zien dat met name midden- en eindwintigers betrokken zijn.

In een enkel geval is ook meer recent – in de volwassenheid – nog sprake van problemen op het gebied van wonen, wat blijkt uit het feit dat een van hen in 2010 geen vaste woon- of verblijfplaats (meer) heeft. Bij drie personen die betrokken waren bij de confrontatie in 2015 is sprake van problemen op het gebied van wonen. Zo is een van hen na ‘een ruzie over een krat bier’ uit huis gezet door zijn moeder, waarbij volgens deze persoon zelf sprake was van geestelijke mishandeling. Een ander heeft in zijn jeugd in een tijdelijke woonvoorziening voor jongeren met gedrags- en/of opvoedkundige problemen gezeten, terwijl de derde al ruim voor het bereiken van de volwassenheid (vijftien jaar) uit huis is gegaan. De reden(en) daarvoor zijn niet uit de geraadpleegde documentatie te achterhalen. Twee verdachten die bij de confrontatie in Roermond (2012) betrokken waren, zorgen thuis eveneens voor problemen. Een van hen is op dat moment al relatief oud (rond de 30 jaar): ‘Volgens moeder houdt hij zich niet aan de regels. Dit leidt tot een conflict wanneer zij hem verzoekt het huis te verlaten. In een studentenhuis waar hij heeft gewoond kan hij niet terugkeren vanwege verschillende dingen die daar zijn voorgevallen.’

Vergelijkende analyses laten zien dat – binnen de totale groep van 75 personen – vijf personen die in de gezinssituatie voor problemen zorgen, ook buiten deze gezinssituatie verantwoordelijk zijn voor huiselijk geweld. Het betreft daarbij onder andere het mishandelen van de huidige partner en het stalken van voormalig partners.

Opleiding, werk en financiën

Uit de bestudeerde documentatie blijkt dat in ieder geval drie van de 75 bestudeerde personen in hun jeugd speciaal onderwijs hebben genoten. Gedragsproblemen liggen hieraan ten grondslag, zo blijkt uit meerdere beschrijvingen: ‘Op het voortgezet onderwijs kreeg hij na anderhalf jaar problemen en werd hij op een aparte onderwijsinstelling geplaatst. Ook hierna heeft hij op verschillende scholen gezeten, waar hij steeds van afgestuurd werd vanwege zijn gedrag.’ Aanvullend blijkt ook bij acht andere personen sprake te zijn van problematisch gedrag op school. Zes personen hebben hun middelbare school niet afgerond en daarmee geen startkwalificatie, soms omdat zij hiervan zijn verwijderd vanwege wangedrag. Daarnaast wordt in twee gevallen verwezen naar probleemgedrag en/of het – in groepsverband – pesten van leerlingen.

In aanvulling op gegevens over opleiding is tevens geïnventariseerd in hoeverre sprake is (geweest) van een problematische werksituatie. Dit is bij negen-

tien personen het geval. Zij zijn met name in de jaren tachtig of daarvoor geboren, wat betekent dat deze problematiek overwegend is gedocumenteerd voor volwassenen: 'Tot een maand voor de confrontatie werkte hij bij het bedrijf van zijn vader, maar omdat hij niet goed kon opschieten met zijn vader is hij daarmee gestopt' en 'heeft via diverse trajecten geprobeerd een baan te vinden, maar dit heeft alleen geleid tot kortdurende werkzaamheden die werden onderbroken door detentie of ontslag' zijn voorbeelden van omschrijvingen met betrekking tot hun werkzame leven. Meerdere van hen beginnen uiteindelijk dan ook, met wisselend succes, voor zichzelf als zzp'er (onder andere in de bouw). Bij elf van de negentien personen die problemen (hebben) ervaren op het gebied van werken, is tevens sprake van financiële problematiek. Ook bij zeven andere personen zijn er indicaties dat hun inkomsten en bestedingspatroon niet met elkaar in overeenstemming zijn. Mogelijk hangt verslavingsproblematiek (aan alcohol, drugs en/of gokken), wat bij tien personen wordt genoemd, hiermee samen.

Persoon

Uit eerder onderzoek naar notoire ordeverstoorders is gebleken dat problemen met de impulscontrole en agressieregulatie onder die groep veelvuldig voorkomen (Van Ham, Bremmers & Ferwerda, 2014). Om die reden is bekeken in hoeverre hiervan – ongeacht het moment in de levensloop – sprake is bij personen die bij vechtafspraken betrokken zijn. Dit blijkt te zijn gedocumenteerd voor dertien personen (17%).²⁴ Daarnaast is bij een aantal personen ook sprake van psychopathologie die gerelateerd wordt aan agressief gedrag. Het gaat dan met name om ADHD (n=6), maar in enkele gevallen (n=2) is ook de diagnose van een antisociale persoonlijkheidsstoornis gesteld. Noemenswaardig is verder dat er bij drie personen indicaties zijn voor een posttraumatische stressstoornis: tweemaal is de oorzaak daarvan te herleiden tot de gebeurtenissen in Beverwijk, eenmaal heeft dit te maken met de eerdere werkzaamheden van een betrokkene in het leger: 'Dat komt door de dingen die ik toen heb gezien. Het doet veel met je als je een massagraf ziet.' Met name de aanwezigheid van ADHD binnen de onderzoeksgroep ligt met acht procent hoger dan het landelijk gemiddelde van twee tot drie procent (Tuithof e.a., 2010).

24 We merken hierbij op dat dit niet betekent dat deze problematiek bij andere verdachten niet speelt. Het betreft derhalve een ondergrens.

Het beeld samengevat

Documentatie over psychosociale problematiek is gefragmenteerd aanwezig. Dit betekent dat vaak over het ene onderwerp wel maar over het andere onderwerp geen informatie beschikbaar is, of dat informatie over psychosociale problematiek überhaupt ontbreekt. Nadere analyse leert dat bij in totaal 38 personen (51%) sprake is van ten minste een van de beschreven vormen van psychosociale problematiek. Uit het voorgaande kan dan ook worden afgeleid dat binnen de groep betrokken personen sprake is van uiteenlopende vormen van psychosociale problematiek, die ten dele met elkaar – en soms ook met het delictgedrag – kunnen samenhangen en vaker dan gemiddeld aanwezig lijken.

Professionals over vechtafspraken

In dit hoofdstuk behandelen we allereerst de bevindingen uit de internationale en nationale surveys. In het verlengde daarvan bespreken we de uitkomsten die uit interviews met respondenten naar voren zijn gekomen.

5.1 (Inter)nationale surveys

Op basis van het uitgevoerde vragenlijstonderzoek (35 ingevulde vragenlijsten) staan we stil bij verschillende onderwerpen. Eerst komt de prevalentie van 20-20-fights aan bod. Vervolgens gaan we nader in op de context waarbinnen deze afspraken plaatsvinden, de implicaties daarvan binnen andere settings en de aanpak.

5.1.1 Prevalentie

Het vragenlijstonderzoek onder politiemedewerkers (VC's en TOOI) impliceert dat supporters van 25 Betaald Voetbalorganisaties (BVO's) de afgelopen vijf jaar betrokken zijn (geweest) bij vechtafspraken. Het betreft supporters van veertien BVO's die in de Eredivisie actief zijn en elf BVO's uit de Jupiler League.²⁵ Voor de meeste clubs geldt dat supportergroepen hier volgens respondenten regelmatig bij betrokken zijn, hoewel zij daarbij meestal geen nadere aanduiding kunnen geven of gegeven hebben over precieze(re) aantallen. De ontwikkeling in het organiseren van vechtafspraken kan op basis van de gegeven antwoorden niet worden vastgesteld. Twee respondenten constateren dat vechtafspraken binnen hun doelgroep in populariteit toenemen, terwijl vier respondenten juist een daling in populariteit zien. Mogelijk speelt hierbij mee dat vechtafspraken vaker in het zuiden van Nederland dan in het midden en noorden van Nederland voorkomen.

²⁵ Competitie 2016/2017. Het kan hierbij voorkomen dat VC's aangeven dat van deelname aan vechtafspraken geen sprake is, terwijl vanuit het TOOI wordt aangegeven dat dit wel degelijk het geval is.

Vechtafspraken tussen supportergroepen blijken niet alleen binnen Nederland voor te komen. Respondenten uit zeven landen – België, Denemarken, Duitsland, Finland, Noorwegen, Polen en Zwitserland – hebben aangegeven dat in hun land sprake is (geweest) van 20-20-fights. De frequentie van deze confrontaties, voor zover bekend, wisselt per land. In sommige landen is sprake van een toenemende populariteit, in andere landen wordt juist een dalende trend geconstateerd. Hoeveel vechtafspraken daadwerkelijk plaatsvinden, is echter lastig vast te stellen omdat de politie hier veelal niet van op de hoogte raakt: ‘In many cases the police gets data material (e.g. videos) by coincidence as part of house searching while investigating other criminal proceedings. Because of this it is to assume that there is a high number of unknown organized fights.’ Vier respondenten geven aan dat sprake kan zijn van grensoverschrijdende afspraken, waarbij supportergroepen van clubs uit verschillende landen de confrontatie met elkaar aangaan. Rondom deze confrontaties zijn het getuige de antwoorden van respondenten niet per definitie groepen die bestaan uit circa twintig personen. Zij geven aan dat het ook om kleinere groepen (zoals vijf tegen vijf of twaalf tegen twaalf) kan gaan, omdat sommige supportergroepen er niet in slagen meer personen te mobiliseren.

5.1.2 *De context waarbinnen vechtafspraken plaatsvinden*

In deze subparagraaf behandelen we de context van vechtafspraken. Daarbinnen besteden we aandacht aan activiteiten die worden ondernomen om te voorkomen dat de politie op de hoogte raakt van voorgenomen vechtafspraken en de afspraken die onderling worden gemaakt. De (mogelijke) gevolgen binnen andere settings en de (visies op een eventuele) aanpak worden in §5.1.3 en §5.1.4 behandeld.

Activiteiten om politie-interventie te voorkomen

Uit verschillende vragenlijsten komt naar voren dat supporters continu met elkaar in contact staan en de vechtafspraken steeds vaker gemaakt worden via moderne communicatiemiddelen en sociale media zoals WhatsApp en afgeschermd (game)platforms. Omdat het monitoren van zulke online gesprekken moeilijk is, kunnen vooraf geplande confrontaties in veel gevallen stil worden gehouden en heeft de politie veelal geen zicht op vechtafspraken. Om ervoor te

zorgen dat een vechtafspraak op voorhand niet ter kennis van de politie komt, worden zo min mogelijk mensen over de details van de aanstaande confrontatie geïnformeerd. Hierdoor is bij slechts enkelen bekend wat waar en wanneer gaat plaatsvinden. Aan de rest van de betrokkenen wordt pas op het laatste moment bekendgemaakt op welke locatie en op welk tijdstip zal worden gevochten. Tevens wordt deelnemers in sommige gevallen gevraagd om hun mobiele telefoon thuis te laten of moeten zij deze inleveren. Zo wordt voorkomen dat telefoons op afstand worden uitgelezen of informatie over de vechtafspraak alsnog kan uitlekken. Vanwege dergelijke activiteiten beschrijft een van onze respondenten het organiseren van vechtafspraken als ‘zeer heimelijk’. Respondenten geven aan dat hiermee bovendien de kans afneemt dat de politie voortijdig kan interveniëren. ‘Over vechtafspraken, geplande free fights, krijgen wij weinig informatie. De groep die zich hiermee bezighoudt is een select gezelschap dat de informatie niet naar buiten communiceert. Ook vinden deze fights op afgelegen plekken plaats waardoor er ook zelden melders van zijn.’

Om de zichtbaarheid van vechtafspraken voor de politie verder te beperken, spelen vechtafspraken zich doorgaans buiten de wedstrijd(dag)en af. Dit betekent overigens niet dat confrontaties rondom de wedstrijd in het geheel niet meer plaatsvinden. Een van onze respondenten stelt dat de doelgroep ook rond een wedstrijd voorbereid is op een eventuele confrontatie, en dat bitjes en handschoenen in die gevallen ook standaard worden meegenomen. Vechtafspraken zelf worden, zo blijkt uit de antwoorden van respondenten, overwegend georganiseerd op afgelegen plekken die buiten het gezichtsveld van burgers en politie liggen. Te denken valt dan aan industrieterreinen, parkeerplaatsen en andere ‘locaties waar zij niet betrappt kunnen worden’. Dat betekent overigens niet dat informatie over vechtafspraken nooit ter kennis van de politie komt. Deze informatie komt soms binnen via burgers (zie kader) maar ook via het TOOI.²⁶

Voorbeeld van een burger die voorkomt dat een vechtafspraak plaatsvindt

‘Melding dat er een grote groep “jeugd” zich aan het verzamelen was bij een industrieterrein te (...). Hierop is surveillance ter plaatse gegaan, waarop de groep zich met auto’s uit de voeten maakte. Later bleek dat het hier om een vechtafspraak ging tussen (...) en (...)’

26 Hoe op basis van deze informatie wordt gehandeld, komt in 55.1.4 aan bod.

De meerderheid van de buitenlandse respondenten die met vechtafspraken geconfronteerd worden, geeft aan dat deze plaatsvinden op afgelegen plekken: industrieterreinen, parkeerplaatsen, bossen of verlaten voetbalvelden. Net als Nederlandse respondenten geven zij aan dat deze confrontaties veelal buiten wedstrijddagen om worden georganiseerd om deze zonder tussenkomst van de autoriteiten plaats te kunnen laten vinden. Ook in het buitenland worden deze veelal via moderne communicatietechnologie gemaakt (die moeilijk te monitoren is).

Onderlinge afspraken

Naast afspraken over het moment en de locatie van een treffen, worden vooraf ook duidelijke afspraken gemaakt over de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de confrontatie. Deze afspraken behelzen onder andere het aantal personen (per groep) dat mee zal doen en het gebruik van wapens. Uit de antwoorden van respondenten valt op te maken dat het gebruik van wapens over het algemeen niet geaccepteerd wordt en dat er andere 'vuistregels' gehanteerd worden, bijvoorbeeld dat wanneer iemand op de grond ligt er niet doorgetrapt mag worden. Een groot deel van de respondenten benoemt niet expliciet wie c.q. welke doelgroepen bij vechtafspraken betrokken zijn. Uit de antwoorden van respondenten die dit wel doen, kan worden opgemaakt dat deelnemers niet alleen (kern)leden van problematische supportersgroepen zijn. Een respondent spreekt bijvoorbeeld over 'een mix van oude harde kern, oud-ultra's, de jonge nieuwe aanwas en jongeren die zich tot vechten aangetrokken voelen'. In dit laatste geval kan het volgens meerdere respondenten ook gaan om personen die niets of weinig met voetbal hebben en vanuit een behoefte aan spanning of het in de praktijk brengen van vechtvaardigheden meegaan. Daarnaast geeft een respondent aan dat sommige deelnemers (in)direct banden hebben met een Outlaw Motorcycle Gang (OMG). Wel wordt daarbij door respondenten aangegeven dat de sociale kring waarbinnen deze vechtafspraken plaatsvinden, klein is: 'Het zijn vaak gecontroleerde fights met onderlinge duidelijke afspraken. Derden worden hier totaal niet bij betrokken.'

Naast spanning en sensatie benoemen respondenten het hooghouden van de status van de groep en extreme rivaliteit tussen supportersgroepen als redenen voor het organiseren van vechtafspraken. Een specifieke aanleiding is echter geen randvoorwaarde: 'Zij hebben geen reden nodig. Ze drinken een pilsje met elkaar en maken afspraken (face to face) voor een confrontatie.' Uit de

beschrijvingen van respondenten blijkt dat rondom deze afspraken verschillende spullen worden gebruikt die ook rondom het beoefenen van vechtsporten gebruikt worden: 'Bij een aantal politiecontroles is vastgesteld dat de deelnemers, bitjes, met zand en/of ander materiaal gevulde handschoenen en tape dat gebruikt wordt door bijvoorbeeld boksers om de handen te tapen, bij zich droegen.' Hoewel het voetbal c.q. hooliganisme een ondergeschikte rol kan spelen, betekent dit niet dat de oude harde kern zich afzijdig houdt. Een van de door ons bevroegde respondenten geeft bijvoorbeeld aan dat deze groep betrokken is bij het maken van afspraken om tot een confrontatie te komen. Het (impliciete) doel hierbij is dat personen die tot de jongere garde behoren zich op deze wijze kunnen bewijzen en op basis van hun prestaties in status kunnen stijgen (of voor de groep kunnen hebben afgedaan).

Net als in Nederland het geval is, worden blijkens de antwoorden van buitenlandse respondenten onderling afspraken gemaakt over het aantal personen dat meedoet, de regels die rondom de confrontatie gelden en waar de confrontatie zal plaatsvinden, en wordt beeldmateriaal op (besloten) fora gedeeld. Uit de antwoorden van enkele buitenlandse respondenten blijken verschillen met de Nederlandse situatie. Zo omschrijft een van hen dat vechtafspraken soms ook plaatsvinden rondom de reis naar een wedstrijd toe: op een afgelegen plek wordt aan de noodrem van de trein getrokken waarna een confrontatie volgt, of het verkeer op de snelweg komt stil te staan omdat zij dit platleggen om tot een confrontatie over te kunnen gaan. Dit heeft tot gevolg dat ook gewone burgers hinder ondervinden van en geconfronteerd kunnen worden met vechtafspraken en dat de openbare orde en veiligheid in het geding komt. Hoewel er in Nederland geruchten zijn over een competitie, is onduidelijk hoe deze wordt opgesteld en wie deze bijhoudt. In het oosten van Europa komen duidelijker signalen over een competitie naar voren. Dit gebeurt in de vorm van toernooien waarin kleine groepjes van vier of vijf personen onder het toezicht van een scheidsrechter (iemand die tot een andere supportersgroep behoort) met elkaar vechten. Met het oog op verwondingen wordt beschreven dat soms ook een eerstehulpdienst aanwezig is. Volgens de buitenlandse respondenten zijn de leden van oudere hooliangroepen betrokken als organisator of 'teamleider' en zijn zij verantwoordelijk voor het werven van (jonge) deelnemers. Het zijn dan ook met name jongeren die bij deze vechtafspraken betrokken zijn c.q. meevechten. Zij hebben verschillende motieven, waaronder het in de praktijk brengen van vechtsportvaardigheden. Enkele respondenten zien een verharding ontstaan, waarbij afspraken soms overtreden worden. Volgens twee respondenten zou dit kunnen samenhangen met het gebruik van drugs.

5.1.3 Implicaties binnen andere contexten

Op de vraag of vechtafspraken ook implicaties (voor de openbare-ordehandhaving) hebben binnen andere contexten, wordt verschillend geantwoord. Het merendeel van de achttien respondenten die hiernaar zijn gevraagd (61%), geeft aan niet te hebben meegemaakt dat vechtafspraken implicaties hebben gehad c.q. tot problemen hebben geleid in andere contexten. Een drietal respondenten stelt wel dat doelgroepen die betrokken zijn bij vechtafspraken – onder invloed van alcohol en verdovende middelen – ook bij overlast en opstootjes in uitgaansgebieden betrokken zijn. In hoeverre dit doelbewust en in groepsverband plaatsvindt en welke relatie met vechtafspraken kan worden gelegd, wordt uit hun antwoorden niet duidelijk. Wel kan hieruit worden afgeleid dat de aanwezigheid van personen die zich met vechtafspraken bezighouden een verhoogd risico op uitgaansgeweld en openbare-ordeproblematiek rondom festivals en evenementen met zich mee kan brengen. Van belang in relatie tot dit onderwerp is dat een enkele respondent aangeeft dat grootschalige evenementen zoals festivals daadwerkelijk worden uitgekozen om vechtafspraken te laten plaatsvinden. Daarbij werpt zich onder andere voor particuliere beveiligers de vraag op of zij moeten ingrijpen c.q. dit moeten voorkomen of niet. Een van de respondenten verwijst naar de ervaringen rondom een jaarlijks terugkerend dance-evenement, waarbij beveiligers er tegenwoordig voor kiezen om niet in te grijpen: ‘Soms is het verstandig om ze even uit te laten razen, omdat het daarna rustig blijft. Anders zijn die jongens hier de hele avond mee bezig en dat kan tot onrust leiden.’

Uitzonderingen daargelaten (zoals het stoppen van een trein of het stoppen van het verkeer op de snelweg), geven buitenlandse respondenten aan dat er geen directe implicaties verbonden zijn aan vechtafspraken voor andere contexten. Voor zover bekend zijn er geen aanwijzingen dat supportergroepen zich in het kader van vechtafspraken manifesteren in het publieke domein. Hoewel hooligans (onder invloed van drugs en alcohol) door hun agressieve gedrag voor onrust in horecagelegenheden kunnen zorgen, lijkt dit niet direct gerelateerd te zijn aan hun deelname aan of betrokkenheid bij vechtafspraken. Een van de respondenten wijst op mogelijk nadelige economische gevolgen als implicatie; deze respondent doelt daarbij met name op de kosten voor de gezondheidszorg ten gevolge van verwondingen die deelnemers oplopen.

5.1.4 Aanpak

Op basis van de gegeven antwoorden blijkt een tweedeling te bestaan over de aanpak van vechtafspraken: bijna twee derde (66%) van de respondenten die hiernaar zijn gevraagd, is ervan overtuigd of acht het noodzakelijk dat vechtafspraken worden aangepakt. Zij geven hiervoor verschillende argumenten. Ten eerste vinden zij dat vechtafspraken een directe impact op de openbare orde kunnen hebben. Hoewel confrontaties op afgelegen plekken plaatsvinden, gebeurt dit wel in de publieke ruimte en bestaat de kans dat personen (ernstig) gewond raken of zelfs overlijden. Andere argumenten van de voorstanders van het aanpakken van dit fenomeen zijn dat vechtafspraken het veiligheidsgevoel van burgers kunnen aantasten – zeker wanneer zij getuige zijn van een confrontatie – en deze ook een aanzuigende werking kunnen hebben op jongeren die hier gevoelig voor zijn. Tot slot stelt een respondent dat vechtafspraken – gelet op de daarbij betrokken personen – ook kunnen raken aan de goede naam van het voetbal. Voorbeelden van manieren waarop gestalte kan worden gegeven aan de aanpak, bestaan uit proactief beleid (groepsgebonden aanpak, het maken van afspraken tussen ketenpartners en het uit de anonimiteit halen van bij vechtafspraken betrokken personen). Tevens wordt – naast het opleggen van stadionverboden – een adequate strafrechtelijke afhandeling genoemd (bijvoorbeeld op basis van artikel 141a Sr, dat het voorbereiden van openlijke geweldpleging in vereniging strafbaar heeft gesteld). Kennis over het fenomeen en de daarbij betrokken personen achten deze respondenten hiervoor essentieel. Een mogelijk aangrijpingspunt voor het uitvoeren van strafrechtelijk onderzoek is gelegen in informatie die ten grondslag ligt aan het ‘stukmaken’ van confrontaties. Een veelvoorkomende manier om vechtafspraken ‘stuk te maken’ is het door de politie benaderen en aanspreken van daarbij betrokken supporters. Hiermee wordt vanuit de zijde van de politie duidelijk gemaakt dat informatie over een vechtafspraak bekend is, waarmee het laten plaatsvinden daarvan (gelet op de pakkans) niet meer aantrekkelijk is. Dergelijke informatie kan aanknopingspunten bieden voor strafrechtelijk onderzoek, omdat de identiteit van (in ieder geval enkele) hierbij betrokken personen bekend is. Dit is nog sterker het geval rondom controles (zie kader). In een aantal gevallen noemen respondenten voorbeelden van maatregelen die zijn genomen op of rondom voetbalwedstrijden, zoals het opschalen van de politie-inzet en het actief scheiden van supportersgroepen.

Daar staat tegenover dat meer dan een derde van de op dit punt bevroegde respondenten (34%) het aanpakken van vechtafspraken (nog) niet noodzakelijk

acht. Argumenten die zij naar voren brengen zijn dat personen zelf voor het aangaan van dergelijke confrontaties kiezen, vechtafspraken min of meer anoniem c.q. buiten het zicht plaatsvinden en er geen doden of gewonden vallen. Daarnaast wordt gewezen op het feit dat strafrechtelijk onderzoek naar vechtafspraken veel politiecapaciteit vergt, die beter kan worden benut voor andere, meer urgente zaken.

Veiligheidscoördinatoren (VC's) over vechtafspraken

In totaal hebben negen VC's een ingevulde vragenlijst geretourneerd. Acht van hen geven aan dat supportersgroepen van de BVO's waar zij werken bij hun weten bij vechtafspraken betrokken zijn (geweest). Soms gaat het om 'geluiden over', in andere gevallen geven zij aan over kennis te beschikken dat 'er concreet gerekruteerd wordt door personen die op dit moment een stadionverbod hebben'. Zij geven verschillende voorbeelden van manieren waarop vechtafspraken van invloed kunnen zijn op hun werkveld. Zo stelt een van hen dat vechtafspraken zowel positief (minder behoefte aan vechten dus minder kans op confrontaties) als negatief (vanuit een behoefte aan wraak een hogere kans op confrontaties) kunnen uitpakken. Anderen geven aan dat op deze wijze nieuwe hooliangroepen gemobiliseerd kunnen worden, die via vechtafspraken status kunnen opbouwen. Dit kan leiden tot een andere inhoud van risicotaxaties rondom de wedstrijden. Tot slot geven sommigen aan dat het aanzien van de clubs, waaraan hooliangroepen die zich met vechtafspraken bezighouden zich verbinden, op deze wijze kan worden geschaad. Vier VC's doen suggesties voor de aanpak. Zij zijn het erover eens dat de overheid c.q. de politie en het OM hier een voortrekkersrol in moeten vervullen, daar vechtafspraken overwegend buiten de wedstrijddag en buiten het stadion plaatsvinden. Naast het bestraffen van personen die hierbij als deelnemer of organisator betrokken zijn, pleiten zij voor een betere informatie-uitwisseling tussen de BVO's en de ketenpartners binnen de overheid.

Vanuit het gegeven dat vechtafspraken strafrechtelijk gezien verboden zijn, vinden vijf buitenlandse respondenten dat aandacht geschonken moet worden aan de aanpak van dit fenomeen. Daarbij weegt volgens hen ook mee dat deelnemers zwaar letsel kunnen oplopen of zelfs kunnen komen te overlijden. Meer-

dere respondenten benoemen ook een aantal neveneffecten van vechtafspraken. Een van hen stelt dat 20-20-fights een aanzuigende werking kunnen hebben (en hooligan groepen dus groter worden), een ander voorziet juist dat deelnemers mogelijk ook in andere contexten grensoverschrijdend gedrag zullen vertonen. Daar staat tegenover dat een deel van de respondenten van mening is dat de (schaarse) politiecapaciteit beter ingezet kan worden op zaken die een grote(re) impact hebben op de publieke veiligheid.

5.2 Interviews

Naast vragenlijstonderzoek zijn ook zeventien interviews gehouden (§2.2.4). Een van de aspecten waaraan respondenten aandacht besteden, is de afbakening van het begrip vechtafspraken. Sommigen maken een onderscheid tussen een nauw geregisseerde vechtafspraak met veelomvattende afspraken die zijn gebaseerd op ‘erecodes’ (vechtafspraken), een hit & run waarbij een groep doelbewust maar niet noodzakelijkerwijs aangekondigd een ‘aanval’ uitvoert en andersoortige confrontaties. Binnen deze varianten geldt als overkoepelende noemer dat er in ieder geval vanuit een van de betrokken partijen sprake is van een gerichte en gezochte confrontatie.

Meerdere respondenten zien een toename in de populariteit van vechtafspraken. Een van de mogelijke verklaringen daarvoor ligt volgens hen mede in de toegenomen zichtbaarheid daarvan op sociale media: ‘Je wordt overdonderd met filmpjes op het internet, voornamelijk vanuit het Oostblok waar het echt georganiseerd is.’ Daar – in Oost-Europa en meer specifiek Rusland – ligt volgens een aantal van deze respondenten ook de oorsprong van vechtafspraken. Vechtafspraken vinden volgens hen niet alleen nationaal maar ook internationaal plaats. Bijvoorbeeld tussen supporters van een Nederlandse en supporters van een Belgische, Duitse of Franse club. Tegelijkertijd kunnen internationale vriendschapsbanden tussen supportersgroepen ertoe leiden dat meerdere supportersgroepen gezamenlijk de confrontatie aangaan met anderen. Respondenten noemen op dat vlak onder andere vriendschapsbanden tussen de harde kernen van Nederlandse en Belgische clubs. Uit de interviews blijkt dat deze contacten onder andere worden gelegd rondom Europese wedstrijden, internationale (amateur)toernooien en via sociale media.

Hoewel afspraken volgens Nederlandse respondenten over het algemeen vrij goed nagekomen lijken te worden, zien buitenlandse respondenten op dit vlak enige risico’s ontstaan die (opnieuw) kunnen leiden tot zwaargewonden of

doden: 'Als iemand neervalt, wordt deze in sommige gevallen toch nog aangevallen en tegen het hoofd geschopt. In die zin is het wachten op een dode of zwaargewonde.' Ook Nederlandse respondenten geven aan dat zij zich situaties kunnen voorstellen waarin afgesproken kaders kunnen worden overschreden. Zo stellen meerdere respondenten bijvoorbeeld dat het risico daarop toeneemt naarmate een groep meermaals verloren heeft c.q. 'reputatieschade' heeft opgelopen en/of een confrontatie wordt georganiseerd met groepen waarvan bekend is dat deze zich in mindere mate aan de regels houden. De personen die zich bezighouden met vechtafspraken lijken zich volgens respondenten onvoldoende bewust te zijn van dergelijke risico's, en denken volgens hen ook niet na over de sociaal-maatschappelijke gevolgen op bijvoorbeeld het gebied van werk: 'Sommigen willen in de toekomst naar het leger of in de beveiliging werken. Als ze naar aanleiding van een vechtafspraak een keer worden opgepakt, kan dat heel moeilijk worden.' Betrokkenen staan volgens meerdere respondenten dan ook met name stil bij de opbrengsten op de korte termijn. De spanning van het kat-en-muisspel met de politie, de mogelijkheid om vechtsportvaardigheden in de praktijk te brengen en om zich te profileren zijn motieven die respondenten op individueel niveau noemen. Daarnaast dienen vechtafspraken volgens hen ook om de 'kwaliteit van de nieuwe lichter' te bekijken en kan de reputatie van de groep als geheel op het spel staan ('They have to be there, and they can't say that they don't want to fight.'). De interne groepsdiscipline kan hierop inspelen, bijvoorbeeld door mensen die goed vechten te belonen (doordat zij zich vanaf dat moment met de groep mogen identificeren) of mensen die slecht vechten te bestraffen: 'Als bepaalde personen niet vooraan gaan staan, worden ze te grazen genomen door de eigen groep en liggen ze eruit.'

Een van de respondenten ziet vechtafspraken en de personen die zich hiermee bezighouden als een subcultuur waarin groepsidentiteit en saamhorigheid zeer belangrijk zijn en waarbinnen vele ongeschreven regels gelden. Een van deze ongeschreven regels is dat personen hun mond houden tegen de politie. Gelet op de heimelijke wijze van organiseren van confrontaties, de vele mogelijkheden daartoe (via het *dark web*, sociale media enzovoort) en de beperkte sociale kring waarbinnen dit fenomeen zich afspeelt, 'is het erg makkelijk om een gevecht te organiseren maar voor de politie moeilijk om op voorhand informatie te verzamelen'. Hoe vaak vechtafspraken plaatsvinden, is volgens respondenten dan ook onmogelijk vast te stellen. Bijna alle respondenten merken desgevraagd op dat van vechtgroepen die zich – parallel aan deelname aan vechtafspraken – nadrukkelijk in het uitgaansleven profileren, geen sprake is. In de optiek van een van deze respondenten is bij personen die deelnemen aan

vechtafspraken wel sprake van een hoger risico op geweldpleging in andere settings; echter als individu of (toevallige) groep, en niet zozeer als een georganiseerde en getrainde groep die het eigen territorium wil afbakenen. Drie respondenten – van wie twee uit dezelfde regio – vormen hierop een uitzondering en geven aan dat vechtgroepen rondom het uitgaansleven vooropgezette plannen hebben om met elkaar de confrontatie aan te gaan. Daarbij wordt onder andere verwezen naar festivals met een regionale aantrekkingskracht, waar derhalve ook verschillende (rivaliserende) supportergroepen aanwezig zijn: ‘Een groep doet dit dan om te laten zien dat ze de baas zijn: “wegwezen, dit is onze kroeg of ons terrein” is dan de boodschap.’ Deze drie respondenten geven aan in de voorbereiding van evenementen rekening te houden met de mogelijkheid dat zich een geplande confrontatie voordoet.

Aanpak

Het feit dat het simpelweg strafbaar gedrag is, dat er doden of zwaargewonden kunnen vallen en burgers hier ongewild en onbedoeld mee geconfronteerd kunnen worden, zijn argumenten die respondenten geven voor de aanpak. Daar staat tegenover dat niet alle respondenten een noodzaak zien voor ingrijpen, met name omdat de betrokkenen hier – zo is de gedachte – zelf voor kiezen.²⁷ Een dilemma dat in Nederland en het buitenland een rol speelt bij de keuze voor de wijze van optreden is gelegen in het uiteindelijke doel: wordt een vechtafspraak – wanneer daarover kennis voorhanden is – ‘stukgemaakt’ om de openbare orde te bewaken of wordt ervoor gekozen om een vechtafspraak door te laten gaan en tactische (opsporings)informatie te vergaren? ‘Stukmaken’ zien respondenten als een laagdrempelige en doeltreffende strategie die, in vergelijking met opsporingsonderzoek, weinig capaciteit vraagt. Nadelen zijn dat geen informatiepositie wordt opgebouwd ten aanzien van (potentiële) betrokkenen en deze een vechtafspraak de volgende keer nog heimelijker zullen organiseren. Tegelijkertijd brengt het door laten gaan van een vechtafspraak het risico met zich mee dat de politie nadien (mede)verantwoordelijk kan worden gesteld voor eventuele doden of zwaargewonden. Bovendien zal een opsporingsonderzoek naar verwachting veel capaciteit vergen. Een kans voor het verrichten van een opsporingsonderzoek ligt er volgens een respondent wel wanneer de politie bij toeval met een vechtafspraak geconfronteerd wordt (zoals in 2012 en

27 Dat dit niet altijd het geval is, blijkt uit eerder in dit rapport beschreven bevindingen.

2015 het geval was). Het uitvoeren van opsporingsonderzoek in dergelijke gevallen zou volgens verschillende respondenten vaker moeten plaatsvinden als signaal richting betrokkenen en de samenleving dat vechtafspraken niet getolereerd worden.

Conclusies en aanbevelingen

In dit zesde en laatste hoofdstuk brengen we de resultaten van het onderzoek bij elkaar. Dit hoofdstuk kan derhalve als een leesvervangende samenvatting worden gezien. In de eerste paragraaf besteden we aandacht aan de hoofd- en deelvragen en opzet van het onderzoek. In de tweede paragraaf geven we antwoord op de eerste vier deelvragen, waarna we in de derde paragraaf reflecteren op mogelijke toekomstige trends en ontwikkelingen. In de vierde en laatste paragraaf gaan we in de vorm van aanbevelingen in op de vraag aangaande de aanpak.

6.1 Hoofd- en deelvragen en onderzoeksopzet

In dit onderzoek staat centraal welke ontwikkelingen plaatsvinden op het gebied van vechtafspraken tussen supportersgroepen in het publieke domein, wat de reikwijdte daarvan is en welke implicaties die hebben voor de politieaanpak. Vanuit deze hoofdvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Welke ontwikkelingen vinden plaats waar het gaat om de motivatie, frequentie en wijze van organiseren (wie, wat, wanneer, hoe) van vechtafspraken?
- Wat is de achtergrond van personen die bij vechtafspraken betrokken zijn en welke ontwikkelingen zijn hierin merkbaar ten opzichte van het verleden? Concreet kan daarbij gedacht worden aan de achtergrond van deelnemende personen (naast het voetbal bijvoorbeeld de vechtsport).
- Welke motieven hebben personen die deelnemen aan vechtafspraken en in hoeverre speelt groepsdruk een rol c.q. in hoeverre is het mogelijk voor personen om zich aan vechtafspraken te onttrekken?
- Is er sprake van ongewenste toekomstige ontwikkelingen (zoals het ontstaan van snel te mobiliseren 'vechtgroepen' die zich tegen andere burgers of de politie kunnen richten)? Welke ervaringen heeft de politie in het buitenland met vechtafspraken opgedaan, welke lessen hebben zij geleerd en wat betekent dit voor de politieaanpak in Nederland?

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, zijn verschillende onderzoeksactiviteiten uitgevoerd. Naast een deskresearch – die bestond uit een media-analyse en het bestuderen van wetenschappelijke en andere literatuur – is een casusanalyse uitgevoerd. Binnen de casusanalyse is van drie vechtafspraken die tot een opsporingsonderzoek hebben geleid het dossier bestudeerd. In het verlengde daarvan is met in totaal zeven personen die betrokken zijn geweest bij het opsporingsonderzoek gesproken. De opsporingsonderzoeken gaven zicht op in totaal 75 verdachten. We hebben systeem informatie van de Nationale Politie (HKS/BOSZ/BVH) en de drie Reclasseringsorganisaties (3RO) over deze personen geraadpleegd teneinde zicht te krijgen op hun criminele carrièrekenmerken en psychosociaal functioneren (persoonsanalyse). Naast de deskresearch en de casestudies is een fenomeenanalyse uitgevoerd. Binnen deze fenomeenanalyse is vragenlijst-onderzoek verricht onder politieprofessionals uit binnen- en buitenland. Dit heeft geresulteerd in 50 ingevulde vragenlijsten, waarvan vijftien uit het buitenland. Aanvullend op het vragenlijstonderzoek is gesproken met zeventien personen, onder wie zes buitenlandse respondenten en zes medewerkers van het TOOI. Tot slot is een survey uitgezet onder Nederlandse Betaald Voetbalorganisaties (BVO's). In totaal hebben negen personen gereageerd.

6.2 Antwoorden op hoofd- en deelvragen

In dit onderzoek staat centraal welke ontwikkelingen plaatsvinden op het gebied van vechtafspraken tussen supportersgroepen in het publieke domein, wat de reikwijdte daarvan is en welke implicaties dit heeft voor de politieaanpak. Vanuit deze hoofdvraag zijn vier deelvragen geformuleerd. We beantwoorden elke deelvraag in een aparte subparagraaf, na eerst in te gaan op de vraag wat vechtafspraken eigenlijk zijn.

6.2.1 Wat zijn vechtafspraken?

In hun meest zuivere vorm kunnen vechtafspraken worden gezien als een confrontatie tussen twee daartoe bereid zijnde partijen op basis van vooraf gemaakte afspraken met betrekking tot onder andere tijdstip, locatie, groeps grootte, gebruik van wapens en onderscheidende kleding. Belangrijk daarbij is dat groepen niet per se uit twintig personen hoeven te bestaan, hoewel de alternatieve naam ('20-20-fights') dit wel suggereert. Groepen kunnen echter ook groter of

kleiner zijn. Groepen die deelnemen aan vechtafspraken identificeren zich met clubs uit het betaald voetbal. Van een directe link met een voetbalwedstrijd is echter niet altijd sprake. Sterker nog: veel vechtafspraken worden niet (spontaan) rondom wedstrijden gepland, maar vinden buiten de wedstrijddag om plaats. Naast deze geplande confrontaties kunnen confrontaties die ten dele een georganiseerd karakter kennen worden onderscheiden, zogenaamde hit & runs. In deze gevallen voert een groep doelbewust een aanval uit (bijvoorbeeld op een café van een andere groep). Hoewel hierbij niet altijd sprake is van een (uitgebreide) set aan afspraken, kan een dergelijke ‘aanval’ in overleg met (vertegenwoordigers van) de tegenpartij of een aankondiging worden uitgevoerd. Mede omdat verdachten zich beroepen op hun zwijgrecht, kan in sommige gevallen onduidelijk blijven in hoeverre sprake is (geweest) van een zuivere vechtafspraak of een gezochte confrontatie die meer het karakter van een hit & run kent.

6.2.2 Ontwikkelingen in frequentie en wijze van organiseren

De casus Beverwijk (1997), waar supporters van Ajax en Feyenoord de confrontatie met elkaar zochten, is een van de bekendste afgesproken confrontaties tussen Nederlandse supportergroepen en de eerste die tot een uitgebreid opsporingsonderzoek heeft geleid. Dit betekent vanzelfsprekend niet dat vóór 1997 geen afgesproken confrontaties plaatsvonden; materiaal dat zich leent voor wetenschappelijk onderzoek naar dit fenomeen is echter niet (meer) voorhanden. In onze media-analyse hebben we ons beperkt tot een terugblik over de afgelopen tien jaar. Daaruit blijkt dat reeds in 2007 berichten verschenen over georganiseerde confrontaties tussen supportergroepen. Daar zijn ook aanhangers van andere dan de drie traditionele grote clubs bij vertegenwoordigd (onder wie supporters van AZ en ADO Den Haag). Beleidsmatig wordt, in de jaarverslagen van het CIV, vanaf 2012 aandacht gevraagd voor dit onderwerp. Met andere woorden: het fenomeen vechtafspraken, dat ook wel bekend staat als 20-20-fights, is op zichzelf bezien niet nieuw. Dit geldt des te meer wanneer in ogenschouw wordt genomen dat dergelijke vechtafspraken in Oost-Europa – en meer specifiek Rusland – al langer gemeengoed zijn.

Uit de door ons geraadpleegde bronnen, en dan met name de survey onder Nederlandse politieprofessionals, blijkt dat in ieder geval supportergroepen van 29 clubs die actief zijn in het betaald voetbal deelnemen of in de afgelopen jaren hebben deelgenomen aan vechtafspraken. Dit betekent dat een groot deel

van de fanatiekere supportersgroepen hierbij betrokken is. Een belangrijke ontwikkeling is dat er ook werving van deelnemers buiten supporterskringen plaatsvindt. Onder hen bevinden zich ook personen die tijdelijk in Nederland verblijven vanwege het uitvoeren van werkzaamheden (zoals mensen afkomstig uit Oost- en Midden-Europa). Dit gebeurt onder andere in sportscholen en gelegenheden waar mensen in de gelegenheid worden gesteld om zich te bekwamen in vechtsporten. Gesteld kan dan ook worden dat het voetbal rondom vechtafspraken als kapstok fungeert (§6.2.1), maar dat niet noodzakelijkerwijs alleen 'bekende' doelgroepsupporters hieraan meedoen.

Het aantal bekende vechtafspraken zoals uit politie-inventarisaties en open bronnen naar voren komt bedraagt voor de periode februari 2012 tot juli 2016 circa 100. Dit betekent dat over deze periode maandelijks gemiddeld een tot twee vechtafspraken hebben plaatsgevonden of zijn 'stukgemaakt'. Dit is echter een conservatieve schatting, wat suggereert dat sprake is van een wijdverbreid maar grotendeels moeilijk zichtbaar fenomeen. Vechtafspraken kunnen daarbij mogelijk als een neveneffect van de rondom voetbalwedstrijden getroffen veiligheidsmaatregelen worden gezien, omdat deze het voor supportersgroepen moeilijker hebben gemaakt om in die context de confrontatie met elkaar aan te gaan en de pakkans hebben doen toenemen. Daarmee is in termen van voetbalgerelateerd geweld sprake van een gedeeltelijke verschuiving van spontane confrontaties rondom de wedstrijd naar gecontroleerde en gereguleerde confrontaties op afspraak. Het geweld kan als voetbalgerelateerd worden aangemerkt omdat deelnemers zich sterk identificeren met een bepaalde club en langs deze lijnen ook coalities worden aangegaan.

Internationaal bezien is Nederland geen uitzondering. Ook vanuit zeven andere Europese landen – België, Denemarken, Duitsland, Finland, Noorwegen, Polen en Zwitserland – melden respondenten vechtafspraken. Trends verschillen per land: in het ene land wordt melding gemaakt van een stijgende trend, terwijl vanuit het andere wordt aangegeven dat de populariteit van dit fenomeen onder supportersgroepen afneemt. Meer specifieke informatie, bijvoorbeeld sinds wanneer vechtafspraken daar plaatsvinden en onder supporters van welke clubs, is op basis van de antwoorden van respondenten niet vast te stellen. In Nederland lijkt sprake te zijn van verschillen per regio. Zo veronderstellen sommigen dat vechtafspraken bijvoorbeeld meer populariteit genieten onder supportersgroepen uit het zuiden van het land in vergelijking met supportersgroepen uit andere windstreken. Belangrijk om te vermelden is echter dat deze inschattingen op gevoel zijn gebaseerd. Hoeveel vechtafspraken daadwerkelijk plaatsvinden kunnen buitenlandse noch Nederlandse respondenten

aangeven. Niet alleen omdat de politie lang niet altijd kennis heeft over plaatsgevonden vechtafspraken, maar ook omdat informatie over voorkomen (ook wel: ‘stukgemaakte’) of daadwerkelijke confrontaties niet eenduidig wordt geregistreerd.

Het is de vraag in hoeverre de confrontatie in Beverwijk (1997) gelijk moet worden gesteld aan de vechtafspraken die supportersgroepen tegenwoordig met elkaar maken. De confrontatie in Beverwijk vond namelijk plaats in een context van grote rivaliteit en opgelopen spanningen tussen Ajax- en Feyenoord-supporters. Desalniettemin geeft ook deze casus wel zicht op de wijze waarop supportersgroepen die de confrontatie met elkaar willen aangaan onderling contact hebben c.q. hoe afspraken gemaakt worden. Op basis van de drie onderzochte cases blijkt dat – naast eventuele face-to-faceafspraken op neutrale locaties – op dat moment relatief nieuwe communicatiemiddelen en -mogelijkheden worden gebruikt om onderling contact te houden. In 1997 wordt bijvoorbeeld de toen nog maar net geïntroduceerde mobiele telefoon gebruikt voor onderlinge communicatie (onder andere over elkaars locatie), terwijl in 2012 en 2015 smartphones en bijbehorende apps – waaronder WhatsApp – worden gebruikt. Dit leidt tot een voor de politie lage zichtbaarheid van activiteiten die worden ondernomen om een confrontatie te regelen. In het verlengde daarvan blijken ook andere maatregelen te worden genomen om de interventiekans – de kans dat de politie een confrontatie voorkomt c.q. ‘stukmaakt’ voordat deze plaatsvindt – te verkleinen. Zo werd getuige een van de bestudeerde opsporingsonderzoeken slechts een klein aantal mensen geïnformeerd over de precieze details. Dientengevolge wisten veel mensen wel dat er iets ophanden was, maar kregen ze de belangrijkste informatie (wanneer, waar en hoe de confrontatie zou plaatsvinden) pas op het laatste moment te horen. Andere acties om interventie door de politie te voorkomen zijn getuige de casussen onder andere het organiseren van vechtafspraken buiten de wedstrijddagen om, waarbij gekozen wordt voor afgelegen locaties buiten het gezichtsveld van politie en burgers en het achterwege laten van clubkleuren. Om herkenning achteraf te voorkomen, worden capuchons over het hoofd getrokken, zonnebrillen opgezet en/of sjaals voor de mond gedragen. Informatie uit de nationale surveys bevestigt deze bevindingen grotendeels. Respondenten beschrijven onder andere dat confrontaties binnen een kleine sociale kring worden georganiseerd. Dit gebeurt tijdens zogenaamde prevergaderingen (waarbij personen die tot de groepen behoren elkaar in persoon ontmoeten op een vooraf besproken locatie) of via niet, dan wel moeilijk te monitoren communicatiemiddelen (prepaid telefoons, sociale media apps, gaming platforms). Op de dag van de confrontatie worden mobiele telefoons thuisgelaten of

moeten deze worden ingeleverd, om de kans op het uitlekken van de locatie – die soms pas op het allerlaatste moment wordt vastgesteld – te voorkomen. Ook internationaal wordt van dergelijke modi operandi melding gemaakt. Daarbij zij wel opgemerkt dat in Oost-Europa – en dan met name Rusland – duidelijke signalen over een competitie naar voren komen.

6.2.3 Achtergronden van betrokken personen

Op basis van de bestudeerde cases is het profiel van 75 personen opgetekend. Uit de registratiesystemen HKS en BOSZ blijkt dat een groot deel van deze personen minimaal één antecedent – maar vaak meer – heeft naast de bestudeerde vechtafspraak. Deze incidenten betreffen overwegend gewelds- en groepsge-welddelicten. Tot aan het moment van de betreffende vechtafspraak wijkt het profiel van betrokken personen weinig van elkaar af: in alle drie de bestudeerde cases ligt de gemiddelde leeftijd van betrokkenen rond middentwintig. Ook het gemiddeld aantal antecedenten voordat de vechtafspraak plaatsvindt is vrijwel hetzelfde. Qua demografische en criminaliteitskenmerken van deelnemers lijken zich derhalve geen grote verschuivingen te hebben voorgedaan in vergelijking met het verleden. Om deze reden is bekeken hoe het antecedentenpatroon van personen die betrokken waren bij de confrontatie in Beverwijk (1997) zich heeft ontwikkeld. Daaruit komt naar voren dat een aanmerkelijk deel (41%) gewelddadig en/of ander delinquent gedrag blijft vertonen. Personen die betrokken waren bij de meer recentere cases (2012 en 2015) vormen mogelijk dan ook een risicogroep voor toekomstige geweldpleging.

Om meer zicht te krijgen op het recente delinquente en criminele gedrag van betrokken personen en de context waarin dit gebeurt, is BVH geraadpleegd. In totaal 51 van de 75 (68%) bij vechtafspraken betrokken personen staan als verdachte van een incident geregistreerd.²⁸ Het betreft in totaal 303 incidenten. In bijna tweederde van deze gevallen betreft het (groeps)geweld. Hiervoor zijn 43 personen verantwoordelijk; vrijwel iedereen (n=40) maakt zich daarbij ook schuldig aan geweld in andere settings dan het voetbal. Het uitgaansleven komt daarbij het meest prominent naar voren (n=22), waarbij er

28 In BVH kan maximaal vijf jaar worden teruggekeken. Uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat het plegen van delicten afneemt met de leeftijd (zie Moffitt, 1993). Personen die niet in BVH staan geregistreerd, waren overwegend betrokken bij de confrontatie in Beverwijk (1997). Het feit dat zij aanzienlijk ouder zijn dan de andere in het onderzoek betrokken verdachten, kan hiervoor een verklaring zijn.

in enkele gevallen indicaties zijn dat vechtpartijen doelbewust ‘opgezocht’ worden. Daarnaast is bij een aanzienlijk aantal personen (n=18) (ook) sprake van huiselijk geweld. Verder wordt melding gemaakt van sociale wijkproblematiek, waarbij burens of medewijkbewoners het slachtoffer worden van geweld.

Psychosociaal functioneren

Binnen het psychosociaal functioneren is aandacht besteed aan het gedrag in de kindertijd (thuis en op school), het werkzame leven, financiën, verslavingen en stoornissen. Informatie blijkt veelal niet of niet voor alle onderwerpen beschikbaar te zijn in de geraadpleegde bronnen. Desondanks is bij 38 personen (51%) sprake van problemen rondom ten minste een van deze vormen van psychosociaal functioneren. Referentiemateriaal is op dit vlak grotendeels niet aanwezig. Of dit veel of weinig is, kan dan ook niet zonder meer worden gesteld. Of bij de andere 37 personen van psychosociale problematiek in het geheel geen sprake is, of dat hier nooit aandacht aan is besteed of dat dit niet gedigitaliseerd is opgeslagen bij de geraadpleegde instanties, is onbekend. Het voorgaande betekent dat informatie over psychosociale problematiek als een indicatieve ondergrens moet worden beschouwd.

Op het gebied van psychosociaal functioneren is allereerst aandacht besteed aan problematisch gedrag in de kindertijd. Gebleken is dat bij in ieder geval tien personen sprake is geweest van gedragsproblemen en/of een inadequate gezinsstructuur. Dit leidt tot conflicten of pedagogische verwaarlozing, waarna betrokkenen soms al op jonge leeftijd verkiezen uit huis te gaan of in een (tijdelijke) woonvoorziening worden geplaatst. Probleemgedrag in de kindertijd manifesteert zich bij elf personen (ook) op school, onder andere in de vorm van onhandelbaar gedrag en het pesten van medeleerlingen. Dit leidt in meerdere gevallen tot plaatsing in het speciaal onderwijs of verwijdering van school, waarmee deze personen niet over een startkwalificatie beschikken. Dit kan vervolgens leiden tot problemen op het gebied van werk en financiën, hoewel verslavingsproblematiek (alcohol/drugs/gokken) hier ook mee kan samenhangen. In relatie tot agressief gedrag is gebleken dat problemen met de impulscontrole en agressieregulatie voor dertien personen (17%) is gedocumenteerd. Daarnaast wordt bij zes personen melding gemaakt van ADHD en bij twee personen is een antisocia-

le persoonlijkheidsstoornis vastgesteld. Beide stoornissen worden in verband gebracht met agressief gedrag. Met name de aanwezigheid van ADHD is binnen de onderzoeksgroep hoger dan op basis van het landelijk gemiddelde van twee tot drie procent mag worden verwacht. Referentiemateriaal op andere vlakken van psychosociaal functioneren is niet aanwezig. Of dit veel of weinig is, kan dan ook niet zonder meer worden gesteld.

6.2.4 *Motieven om deel te nemen*

Uit de bestudeerde bronnen blijkt dat een groot deel van de betrokkenen (n=60; 80%) gerelateerd kan worden aan hooliangroepen c.q. een groep van fanatieke supporters. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat zij (veelvuldig) aanwezig zijn in kroegen waarvan bekend is dat de harde kern van de desbetreffende club daar veel aanwezig is, identificerende kenmerken zoals tatoeages hadden of door de politie als lid van de harde kern werden aangemerkt. Het ligt daarom voor de hand om in eerste aanleg vanuit een groepsdynamisch perspectief te kijken naar motieven om deel te nemen aan vechtafspraken. Hierin lijken twee aspecten relevant. Het eerste aspect bestaat uit de wil om de eer van de eigen groep te verdedigen. Door ons gesproken personen verwijzen daarbij, ter illustratie, onder andere naar de behoefte aan status die verschillende hooliangroepen hebben. De status van een groep wordt bepaald op basis van het kunnen mobiliseren van een groep voor een vechtafspraak, het daadwerkelijk komen opdagen en de afloop c.q. het resultaat daarvan. Het tweede groepsdynamische aspect hangt hiermee samen. Vanuit de groepsidentiteit en het groepsgevoel kan druk ontstaan (of door personen worden gevoeld) om mee te vechten. De individuele status in de groep of angst voor uitsluiting kunnen hierin een rol spelen. Ook het aspect van werving en selectie van goede vechters – vanuit de jonge harde kern of door oudere harde kernen – kan van invloed zijn. Daadwerkelijke rivaliteit, in de zin van spanningen tussen supportersgroepen, komt uit het onderzoek slechts in zeer beperkte mate als (mogelijk) motief voor vechtafspraken naar voren. Dit wordt ondersteund door het gegeven dat respondenten onder andere melding maken van confrontaties tussen supportersgroepen van clubs uit verschillende landen, die nooit tegen elkaar hebben gespeeld.

Naast het groepsdynamische aspect kunnen motieven die losstaan van de groep een rol spelen. De kick en sensatie die samengaan met het organiseren van en deelnemen aan vechtafspraken worden daarbij meermaals genoemd.

Dat onderlinge spanningen geen randvoorwaarde zijn, blijkt onder andere uit het feit dat deelnemers elkaar na afloop van een confrontatie vriendschappelijk bejegenen, bijvoorbeeld in de vorm van omhelzingen of schouderklopjes. Daarnaast blijkt dat een aantal personen niet aan een harde kern te relateren is c.q. geen (kern)lid is van een problematische supportersgroep. In dergelijke gevallen gaat het om personen die zich bekwamen in een vechtsport en in vechtafspraken een mooie gelegenheid zien om hun vaardigheden in de praktijk te brengen. Gelet op hun (veronderstelde) kwaliteiten worden zij bij een groep ‘getrokken’, die hiermee de kans vergroot om confrontaties te winnen en daardoor in status te stijgen. Dit kunnen ook personen uit het buitenland zijn. Zo wordt recentelijk onder andere melding gemaakt van Polen binnen een Nederlandse supportersgroep.²⁹

6.2.5 *Mate van ongewenste bijkomstige ontwikkelingen*

Uit de geraadpleegde politiedocumentatie en gesprekken met respondenten is in beperkte mate informatie verkregen dat personen die zich bezighouden met vechtafspraken zich als groep manifesteren op andere plekken. Hoewel betrokkenen volgens respondenten een hoger risico hebben om in dergelijke settings gewelddadig te zijn – bijvoorbeeld door een individuele aanleg – is van georganiseerde en getrainde groepen die territorium claimen (vooralsnog) geen sprake. Een voor Nederland concreet genoemde uitzondering vormt een evenement met een regionale aantrekkingskracht, waar verschillende aanwezige supportersgroepen meermaals afspraken hebben gemaakt voor een confrontatie. Ook de respondenten uit de landen die wij bevestigd hebben zien doorgaans geen bijkomstige ontwikkeling in de vorm van geweld vanuit supportersgroepen die betrokken zijn bij vechtafspraken in andere contexten dan het voetbal.³⁰

29 Dit aspect blijkt uit recente nieuwsberichten (zie www.ad.nl/rotterdam/onderzoek-naar-vechtafspraken-tussen-hooligans-a0150244/). Mogelijk vormt dit in de toekomst een punt van aandacht.

30 Een confrontatie tijdens het EK 2016 tussen Russische en Engelse supporters suggereert dat Russische hooligans zeer doelgericht en georganiseerd te werk gingen. Dit incident vond echter plaats binnen de context van het voetbal. Omdat Oost-Europese landen grotendeels niet hebben gereageerd op de survey, is onbekend of in deze landen wel of geen sprake is van een dergelijke ontwikkeling.

6.3 Trends en toekomstige ontwikkelingen

Vechtafspraken kennen hun oorsprong in het oosten van Europa. Op basis van de informatie van onder andere buitenlandse respondenten lijkt het fenomeen zich daar nog verder doorontwikkeld te hebben, waarbij gericht getraind wordt en confrontaties plaatsvinden in de context van een bijna georganiseerd competitieverband. In hoeverre een dergelijke ontwikkeling zich ook naar andere Europese landen c.q. Nederland zal doorzetten, is niet te voorspellen. Meer in het algemeen kan – vanuit het perspectief van voetbalgerelateerd geweld – wel worden gesteld dat sprake is van een trend waarbij georganiseerde confrontaties de aloude spontane confrontaties tussen voetbalsupporters ten dele vervangen. Bovendien zijn hierbij mogelijk in toenemende mate personen van buitenaf betrokken, bijvoorbeeld omdat zij hun vechtvaardigheden willen toepassen of daarmee van meerwaarde kunnen zijn voor (de status van) de groep. Hoewel het aantal confrontaties onbekend is, blijkt uit politieke en open bronnen dat zij tussen de een en twee keer per maand plaatsvinden. Daarbij moet echter nadrukkelijk de kanttekening worden geplaatst dat dit aantal, gelet op de antwoorden van respondenten, het spreekwoordelijke topje van de ijsberg betreft. Verschillende aspecten leiden tot de veronderstelling dat vechtafspraken geen overwaaierend fenomeen zijn. Ten eerste vinden deze al over een langere periode plaats, waarmee het fenomeen een meer structureel karakter heeft gekregen (in ieder geval onder een aantal supportersgroepen). Ook de kick, het willen vestigen van een reputatie – die door de verspreiding van beelden of informatie over uitslagen online eenvoudig kan worden ‘gemanaged’ – en de tot op heden lage pak- en bestraffingskans zijn in dezen relevant.³¹ In hoeverre in de toekomst rekening gehouden moet worden met confrontaties tussen dergelijke groepen in andere settings (zoals festivals) of een verhoogd escalatierisico wanneer een ‘vechtgroep’ aanwezig is, blijft vooralsnog onbekend. Uit de antwoorden van verschillende respondenten blijkt echter wel dat dit een mogelijk toekomstige ontwikkeling is waarmee rekening gehouden moet worden.

31 Het willen vestigen van een reputatie sluit historisch gezien aan bij de ‘cultuur van duels’ zoals deze in de 19e eeuw in Duitsland gestalte kreeg.

6.4 Aanbevelingen

De genoemde trends en mogelijke toekomstige ontwikkelingen hebben verschillende implicaties. Een eerste daarvan is dat besloten moet worden of, en zo ja op welke wijze, met vechtafspraken moet worden omgegaan. Zowel in het binnen- als het buitenland zijn er voor- en tegenstanders van het aanpakken van vechtafspraken. Tegenstanders van een aanpak achten dit niet noodzakelijk omdat deelnemers hier zelf voor kiezen, afspraken bij hun weten (doorgaans) goed worden nageleefd en confrontaties grotendeels buiten het zicht van de maatschappij plaatsvinden. Bovendien kost strafrechtelijk onderzoek in hun optiek te veel capaciteit. Voorstanders van een aanpak wijzen erop dat vechtafspraken een directe impact kunnen hebben op de openbare orde en het veiligheidsgevoel van burgers (zeker wanneer deze op minder afgelegen plekken plaatsvinden), en het risico bestaat dat er zwaargewonden of doden onder de deelnemers zullen vallen. Andere argumenten zijn tot slot de mogelijk aanzuijgende werking die dergelijke groepen op andere jongeren hebben en het risico dat bij vechtafspraken betrokken personen ook in andere contexten tot normoverschrijdend gedrag zullen overgaan.

Net als in Nederland staat de aanpak van vechtafspraken ten gevolge van voornoemde discussie ook in het buitenland in de kinderschoenen. Dit betekent dat ook daar vechtafspraken veelal voorkomen worden wanneer de politie daar kennis van krijgt en opsporingsonderzoeken (vrijwel) niet uitgevoerd worden. Indien in Nederland besloten wordt tot een actieve(re) aanpak van dit fenomeen, ligt het voor de hand om hierover een landelijke richtlijn op te stellen. Vanuit de gedachte dat op basis van informatie een beter onderbouwde beslissing kan worden gemaakt over de vorm en inhoud van de aanpak, spitsen onze aanbevelingen voor de aanpak zich in eerste instantie toe op het verkrijgen van proactieve sturingsinformatie. We bespreken dit in een aparte subparagraaf. In het verlengde daarvan behandelen we de mogelijke kansen voor een landelijke repressieve aanpak.

6.4.1 Verkrijgen van proactieve sturingsinformatie

Een eerste punt dat opvalt, is dat er zowel in binnen- als buitenland geen notie is van de omvang van het fenomeen. Dit heeft verschillende oorzaken. Ten eerste het feit dat vechtafspraken als zogenaamde ‘haalcriminaliteit c.q. haalzaken’ kunnen worden aangemerkt. Dit betekent dat vechtafspraken alleen bekend

worden en dus geregistreerd kunnen worden als de politie hier zelfstandig kennis over verwerft. Betrokkenen zullen immers niet uit eigen beweging aangifte doen, zoals slachtoffers van inbraak dat wel doen (de zogenaamde ‘brengezaken’). Het feit dat vechtafspraken juist zo heimelijk mogelijk georganiseerd en uitgevoerd worden, heeft tot gevolg dat de politie onmogelijk kennis kan hebben van alle ophanden zijnde en uitgevoerde vechtafspraken. Met andere woorden: er zal per definitie sprake zijn van een (groot) *dark number*: hetgeen in de systemen is vastgelegd vormt het topje van de ijsberg en geeft geen beeld van de daadwerkelijke omvang van het fenomeen. Daar komt bij dat kennis over (het voorkomen van) vechtafspraken weggeschreven wordt in meerdere systemen, waaronder het Voetbalvolgsysteem (VVS) en de Basisvoorziening Handhaving (BVH). Verder is sommige informatie wel bekend bij voetbalcoördinatoren, maar is deze onder andere maatschappelijke klassen (bijvoorbeeld algemene mutaties) weggeschreven of in het geheel niet geregistreerd. Tot slot is sommige informatie enkel binnen het TOOI aanwezig en kan deze niet met andere politiefunctionarissen worden gedeeld. Dit leidt tot een gefragmenteerd beeld. Om tot proactieve sturingsinformatie te kunnen komen, lijkt het bundelen van informatiestromen noodzakelijk.

Een landelijke richtlijn aangaande het stroomlijnen van de registratie van (mogelijke) incidenten – en waar mogelijk de daarbij betrokken personen – kan bijdragen aan meer overzicht dan de gefragmenteerde informatie die op dit moment voorhanden is. Om dit te bewerkstelligen zijn verschillende stappen noodzakelijk, waarbij rekening moet worden gehouden met het feit dat informatie van het TOOI ook politie-intern niet altijd (volledig) gedeeld kan worden. Het betreft de volgende stappen:

1 *Inventariseren van bestaande informatie (incidentenlijst)*

Om trends en ontwikkelingen in beeld te kunnen brengen, is het een randvoorwaarde om de bestaande (gefragmenteerde) kennis te bundelen. Dit kan worden bewerkstelligd door binnen BVH en VVS te zoeken naar informatie over (signalen van) vechtafspraken en voetbalcoördinatoren hierop te bevragen. Dit resulteert in een groslijst van voorkomen³² en plaatsgevonden confrontaties. Onderwerpen die voor het schetsen van een trendbeeld relevant kunnen zijn, zijn onder andere datum, tijdstip, locatie, betrokken supportersgroepen en risico op letsel (bijvoorbeeld omdat wapens zijn meegebracht). Een soortgelijke uitvraag kan worden verstuurd aan de

32 Confrontaties die om andere redenen niet plaatsvinden (bijvoorbeeld omdat een groep er niet in slaagt voldoende mensen te mobiliseren) zijn vanzelfsprekend ook interessant.

verschillende TOOI's (of het landelijke TOOI) om deze lijst te verrijken en te benutten voor de eigen informatiepositie.

2 Centraliseren informatie

Op basis van de bevindingen is een aantal aanpassingen in het werkproces die kunnen bijdragen aan het verwerven van sturingsinformatie gewenst. Ten eerste is op dit moment geen centraal punt beschikbaar waar informatie over vechtafspraken wordt gebundeld. Het CIV zou een dergelijke functie in de toekomst kunnen gaan vervullen. In de praktijk zou dit betekenen dat voetbalcoördinatoren en het TOOI – indien mogelijk – informatie over vechtafspraken aan het CIV doorgeven.

3 Verdiepingsslag op bestaande informatie en verzamelen van nieuwe informatie

Vechtafspraken vinden plaats binnen een relatief kleine sociale kring. Dit betekent dat informatie over bij dergelijke confrontaties betrokken personen voor de aanpak des te relevanter is. De opgestelde incidentenlijst (zie stap 1) kan worden benut om informatie over bij vechtafspraken betrokken personen en eventueel ook modi operandi te inventariseren. Wederom geldt dat het TOOI deze informatie kan verrijken en kan benutten voor de eigen informatiepositie. Daarnaast kan aandacht worden besteed aan het benutten van mogelijkheden om de actuele informatiepositie te optimaliseren. Zo zou er vaker gebruikgemaakt kunnen worden van de mogelijkheid om, wanneer een vechtafspraak wordt voorkomen, gegevens van de aanwezige personen (en voertuigen) vast te leggen. Ook biedt beeldmateriaal dat online verspreid wordt en via open bronnen beschikbaar komt mogelijkheden om personen te identificeren c.q. hun betrokkenheid vast te leggen.

6.4.2 Kansen voor de opsporing

Wanneer de politie informatie over een ophanden zijnde vechtafspraak heeft, wordt meestal getracht te voorkomen dat deze daadwerkelijk plaatsvindt. Deze strategie kost relatief weinig capaciteit c.q. is laagdrempelig en past bij de taakstelling van de politie om het plaatsvinden van strafbare feiten te voorkomen.³³

33 Hierbij zij opgemerkt dat de heimelijkheid waarin deze afspraken worden georganiseerd ertoe leidt dat het belang van *human intelligence* groot is. Een goede informatiepositie binnen de doelgroep is met andere woorden onontbeerlijk. Dit *intelligence*-aspect laten we in deze rapportage buiten beschouwing.

Hoewel het doen van aanhoudingen en het opstarten van een opsporingsonderzoek op basis van artikel 141a Sr³⁴ wel mogelijk is, gebeurt dit onder andere vanuit capaciteitsoverwegingen en de noodzaak om zwaargewonden en/of doden te voorkomen vrijwel nooit (zie §6.4.1 over hoe dergelijke situaties kunnen worden benut voor het vergaren van proactieve sturingsinformatie). Met andere woorden: het belang van de openbare-ordehandhaving prevaleert boven dat van het opsporen en bestraffen van betrokkenen. Desalniettemin zijn er situaties waarin er kansen voor de opsporing liggen. Dit is met name het geval wanneer confrontaties daadwerkelijk hebben plaatsgevonden en daarvan beeldmateriaal opduikt waarop personen herkenbaar zijn vastgelegd. Hiertoe zou een zogenaamd ‘Titel V-onderzoek’ kunnen worden opgestart. Dit houdt in dat een researchteam onder leiding van de officier van justitie een onderzoek uitvoert naar het beramen of plegen van ernstige misdrijven in georganiseerd verband. Het gaat hierbij om een complex van feiten en personen, waarbij nog niet sprake hoeft te zijn van een verdenking van een concreet strafbaar feit door concrete verdachten als bedoeld in artikel 27 Sv. Uitgangspunt daarbij is derhalve dat op basis van beschikbare bronnen wordt bekeken of er dankzij aanvullend vergaarde informatie opsporingsindicaties voorhanden zijn. Een belangrijke opsporingsindicatie is in dit geval de identiteit van (mogelijke) verdachten, die kan worden vastgesteld door bijvoorbeeld politiemedewerkers van een voetbaleenheid.

6.4.3 Persoonsgerichte aanpak

Zowel opsporingsonderzoeken als proactieve sturingsinformatie (met name de verdiepingsslag) bieden zicht op bij vechtafspraken betrokken personen. Deze informatie kan worden benut voor het opstellen van een persoonsgerichte aanpak (PGA). Binnen de PGA wordt, op basis van een informatiedossier, gekomen tot een aanpak op maat voor de persoon in kwestie. Dit maatwerk kan bestaan uit verschillende soorten interventies, die onder andere bestuurlijk, financieel of strafrechtelijk van aard zijn en/of een zorgkader kennen. Een PGA bestaat met andere woorden uit het aanbrengen van focus en het starten van een interventie of interventies op basis van informatie (zie ook Van Ham & Ferwerda, 2016). Het voeren van een PGA is om meerdere redenen van belang. Ten eerste laten de onderzoeksbevindingen zien dat een aanzienlijk deel van de bij vechtafspraken betrokken personen ook in andere settings agressie vertoont. Een aan-

34 In dit wetsartikel is het voorbereiden of het faciliteren van het plegen van groepsgeweld strafbaar gesteld.

pak leidt dan ook op meerdere terreinen tot ‘winst’. Daarnaast laat het onderzoek zien dat niet alleen intrinsieke motivatie maar ook groepsdruk een rol kan spelen in het betrokken raken bij afgesproken confrontaties. Het op individueel niveau besteden van aandacht aan groepsdruk kan derhalve ook bijdragen aan het tegengaan (of voorkomen) van vechtafspraken.

6.4.4 Samenwerking op lokaal niveau

Op lokaal niveau werkt de overheid (gemeente, OM en politie) samen met BVO's om gestalte te geven aan het voetbalveiligheidsbeleid. Hoewel de aanpak van vechtafspraken in eerste aanleg bij de overheid – en dan met name de politie en het OM – ligt, is op lokaal niveau ook een rol voor de BVO weggelegd. Deze rol komt mede voort uit het gegeven dat confrontaties onder de naam van BVO's plaatsvinden en (in ieder geval een deel van) de betrokkenen tot de fanatieke aanhang van de betreffende clubs behoren. Dit betekent ten eerste dat in samenspraak met BVO's gestalte kan worden gegeven aan maatregelen (zoals het opleggen van een stadionverbod) wanneer supporters aantoonbaar betrokken zijn geweest bij een vechtafspraak. Daarnaast kan de BVO – afhankelijk van de informatiepositie die bijvoorbeeld supporterscoördinatoren hebben binnen supportersgroepen – in samenwerking met de politie bijdragen aan het voorkomen van dergelijke vechtafspraken.

Literatuur

- Apter, M.J. (1992). *The dangerous edge*. New York: The Free Press.
- Asperen, G.J. van (2012). *Groeps geweld door hooligans in uitgaansgebieden. Een onderzoek naar de mate waarin de politie is geprepareerd op ordeverstoringen van bekende hooligans in uitgaansgebieden*. Den Haag: Haagse Hogeschool.
- CIV (2012). *Jaaroverzicht seizoen 2011-2012*. Te downloaden via www.civ-voetbal.com.
- CIV (2013). *Jaaroverzicht seizoen 2012-2013*. Te downloaden via www.civ-voetbal.com.
- Ferwerda, H. & O. Adang (2007). *Hooligans in beeld. Van informatie naar aanpak*. Apeldoorn: Programma Politie & Wetenschap.
- Ferwerda, H., T. van Ham, T. Appelman & B. Bremmers (2014). *Raak geschoten? Een onderzoek naar de werkzaamheid van maatregelen tegen geweld en overlast rondom het betaald voetbal*. Den Haag: WODC.
- Ferwerda, H., I. van Leiden & T. van Ham (2010). 'Het nieuwe hooliganisme: geweld ook buiten het voetbalveld'. In: *Justitiële Verkenningen*, 36(1): 54-68.
- Ham, T. van, B. Bremmers & H. Ferwerda (2014). *Portretten van notoire ordeverstoorders. Kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders binnen het voetbal*. Arnhem: Bureau Beke.
- Ham, T. van & H. Ferwerda (2016). *Interventies op maat binnen de persoonsgerichte aanpak (PGA). Een inventarisatie van behoeften in het veld*. Arnhem: Bureau Beke.
- Kerr, J.H. (1994). *Understanding soccer hooliganism*. Buckingham: Open University Press.
- Kerr, J.H. & H. de Kock (2002). 'Aggression, violence, and the death of a Dutch soccer hooligan: A reversal theory explanation'. In: *Aggressive Behavior*, 28: 1-10.
- Kuppens, J., T. van Ham & H. Ferwerda (2013). *Rem de ontremming. Naar een innovatieve aanpak tegen geweld en overlast tijdens uitgaan en evenementen*. Arnhem: Bureau Beke.

- Leiden, I. van, N. Arts & H. Ferwerda (2010). *Rellen om te rellen. Een studie naar groot-schalige openbare-ordeverstoringen en notoire ordeverstoorders*. Arnhem: Bureau Beke.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2005). *Beleidskader bestrijding voetbalvandalisme en voetbalgeweld*. Den Haag: Ministerie van BZK.
- Moffitt, T.E. (1993). 'Adolescence-limited and life-cycle persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy'. In: *Psychological Review*, 100: 674-701.
- Spaaij, R. (2008). *Hooligans, fans en fanatisme. Een internationale vergelijking tussen club- en supportersculturen*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Tuithof, M., M. ten Have, S. van Dorsselaer & R. de Graaf (2010). *ADHD, gedragsstoornissen en antisociale persoonlijkheidsstoornis. Vóórkomen en gevolgen in de algemene bevolking: resultaten van NEMESIS-2*. Utrecht: Trimbos-Instituut.

Geraadpleegde respondenten

Jaap Adema	Politie-eenheid Noord-Nederland
Danny ten Brink	CIV
Geert Jan den Brok	Politie-eenheid Oost-Brabant
Jos van den Hoogen	Politie-eenheid Oost-Brabant
Morten Spanier Jensen	Politie Denemarken
Frank van Keulen	Politie-eenheid Oost-Brabant
Margriet van der Linden	Politie-eenheid Oost-Brabant
Ingmar van der Mark	CIV
Jos van der Meer	Politie-eenheid Limburg
Vincent van Meerwijk	Politie-eenheid Oost-Brabant
Michel van Mourik	Politie-eenheid Zuid-Holland
Lars Ruby	Politie Denemarken
Ben Sjöroos	Politie Finland
Guy Theyskens	NFIP België
Willem van Wichem	Politie-eenheid Noord-Holland

Anonieme respondenten (n=9)

NFIP Duitsland (n=2)

Politie-eenheid Noord-Nederland (n=1)

TOOI (n=6)

Bijlagen

1 Overzicht van journalistieke artikelen

Landelijke dagbladen (n=21)

Algemeen Dagblad

- 'Doorgesnoeven nieuwe lichting mijdt stadions – Jonge hooligan woont thuis bij mams', 29 augustus 2009.
- 'Politie bezorgd om afgesproken knokpartijen', 4 september 2012.
- 'Utrechter gevolgd in project Hooligan in Beeld – Observatieteam zat W. op de hielen', 30 november 2007.
- 'Feyenoord-aanhang uitgenodigd voor “veertig tegen veertig gevecht” – Uitgenodigd voor matpartij', 15 november 2007.

Sp!ts

- 'Een ouderwetse voetbalrel', 6 december 2011.
- 'Uit onverwachte hoek', 5 december 2013.

NOS

- 'Supporters van Heerenveen en Groningen op de vuist', 22 februari 2015.

NRC Handelsblad

- 'Hooligancultuur trekt nieuwe jongeren', 22 december 2011.
- 'Zoveel is er niet gebeurd', 21 februari 2015.
- 'Tientallen Ajax-fans opgepakt bij rellen in Zwolle', 9 november 2014.

Het Parool

- 'De jonge garde hooligans kent geen erecode meer', 30 augustus 2008.
- 'Ajax-supporters zorgen voor confrontaties in Zwolle, 36 arrestaties', 9 november 2014.
- 'Politie voorkomt confrontatie voetbalfans Jong Ajax en FC Den Bosch', 31 augustus 2014.

Reformatorisch Dagblad

‘Straffen voor georganiseerd hooligangevecht’, 21 mei 2014.

De Telegraaf

‘Voetbaltuig regelt onderling veldslag – Vechten in clubtenu met eigen spelregels’, 5 september 2012.

‘Precieze afspraken bij confrontatie hooligans’, 16 oktober 2012.

Trouw

‘Taakstraf voor organiseren hooligangevecht’, 29 augustus 2012.

‘OM eist celstraffen tegen Ajax-hooligans’, 26 juni 2015.

de Volkskrant

‘Gevangenisstraf voor organisator voetbalrellen’, 28 november 2007.

‘Aanhoudingen supporters FC Twente-Feyenoord’, 23 februari 2008.

‘Precieze afspraken bij grote vechtpartij hooligans’, 16 oktober 2012.

Regionale (dag)bladen (n=16)

BN De Stem

‘Veiligheid toegenomen, incidenten afgenomen bij NAC’, 31 augustus 2014.

Brabants Dagblad

‘Onderzoek naar supportersrellen in Den Bosch voltooid’, 14 januari 2013.

Dagblad Tubantia

‘Politie stopt hooligans’, 24 februari 2008.

‘Politie voorkomt met actie treffen hooligans’, 25 februari 2008.

Dagblad van het Noorden

‘Groningers aangehouden na voetbalrel’, 13 mei 2015.

‘FC-fans verdacht van poging tot doodslag’, 15 mei 2015.

Eindhovens Dagblad

‘Confrontatie supporters FC Den Bosch en Ajax voorkomen’, 31 augustus 2014.

Leeuwarder Courant

‘Derbyrellers: poging tot doodslag’, 15 mei 2015.

‘Drie gewonden bij rellen Heerenveen’, 22 mei 2015.

Noord-Hollands Dagblad

‘Ajax-verbod voor voetbalsupporters’, 16 oktober 2007.

‘Een vechtafspraak in het park’, 16 augustus 2012.

de Stentor

‘Vrijspraak voor Ajax-hooligans’, 10 juli 2015.

‘Ajax-hooligans toch vrij’, 10 juli 2015.

‘36 Ajax- en PEC-supporters aangehouden na confrontaties’, 9 november 2014.

‘Utrechtse hooligans hadden “vechtafspraak” bij Zwolle’, 5 augustus 2014.

Utrechtse Internet Courant

‘Werkstraffen FC Utrecht-supporters voor vernielingen Zwols café’, 5 augustus 2014.

2 Analyseformat casus

In dit analyseformat wordt stilgestaan bij de voorbereiding, de uitvoering en de afloop zoals deze uit het opsporingsdossier naar voren zijn gekomen. Daarnaast kunnen enkele algemene zaaksgegevens worden vastgelegd.

Algemene zaaksgegevens

Gemeente
Politie-eenheid.....
Datum.....
Supporters van.....
Op of buiten wedstrijddag.....
Locatie.....
Voorinformatie aanwezig.....

Vorbereiding

Betrokken persoon of personen

Geef hier aan welke persoon of personen direct betrokken waren bij de voorbereiding. Beschrijf de volgende aspecten:

- Wat is hun positie binnen de supportersgroep(en)?
.....
.....
- Welke rol(len) vervullen zij rondom het organiseren van de vechtafspraak?
.....
.....
- Met welk motief organiseren zij deze vechtafspraak (waaronder ook rivaliteit tussen supportersgroepen, eerdere problemen tussen personen die deel uitmaken van de rivaliserende groepen en/of eerdere incidenten)?
.....
.....
.....

Frequentie en wijze van onderling contact

Geef hier aan hoe vaak in de voorbereiding sprake is geweest van onderling contact en van welke communicatiemedia gebruikgemaakt is bij het organiseren van de vechtafspraak. Onderscheid in ieder geval:

- Frequentie van contact tussen (contact)personen van betreffende supportersgroepen.
.....
.....
.....
- Maak een onderscheid tussen offline en online en specificeer (gesprek via telefoon, sms- dan wel WhatsApp-berichten, ontmoeting op locatie etc.).
- Geef aan welk doel de betreffende vorm van communicatie diende (contact leggen, maken van afspraken).
.....
.....
.....
- Beschrijf zeer kort eventuele communicatie voorafgaand aan de betreffende confrontatie.
.....
.....
.....

Gemaakte afspraken

Geef aan welke afspraken voor zover bekend rondom de confrontatie golden ten aanzien van aantallen deelnemers, wapengebruik, regels/code tijdens de confrontatie, duur.

.....
.....
.....

Werving van 'deelnemers'

Geef aan hoeveel personen 'intern' werden benaderd voor het deelnemen aan de vechtafspraak, op welke wijze dit gedaan is en welke personen hierin een rol hebben gespeeld. Benoem eveneens of er ook personen van buiten de eigen supportersschare zijn benaderd en wat hun achtergrond is (andere voetbalclub, kickboksers etc.).

.....
.....
.....

Activiteiten ter afscherming

Benoem hier de activiteiten die bewust worden ondernomen om te voorkomen dat de politie op de hoogte raakt van de betreffende confrontatie dan wel dat deze de confrontatie ‘stukmaakt’.

.....
.....
.....

Uitvoering

Samenhang met voetbalwedstrijd/ evenement

Geef aan in welke context de confrontatie plaatsvindt. Is bijvoorbeeld sprake (geweest) van een wedstrijd tussen beide clubs op de betreffende datum of een ander evenement waar zij elkaar kunnen treffen?

.....
.....
.....

Locatie

Geef een nadere beschrijving van de locatie waar de confrontatie plaatsvindt. Is dit in het centrum of bijvoorbeeld op een afgelegen locatie, ligt deze in een ‘neutrale’ gemeente of juist in een gemeente waar de BVO van een van de supportersgroepen haar thuiswedstrijden speelt? Is dit nabij de locatie van de wedstrijd/het evenement?

.....
.....
.....

Aanwezige personen

Geef een beschrijving van het aantal aanwezige personen en indien bekend wat hun achtergrond is (jonge harde kern, oude harde kern, anderszins) en welke rol (vechten, kijken, aanmoedigen, filmen etc.) zij vervullen. Is het een bestaande of gelegenheidsgroep?

.....
.....
.....

Middelengebruik

Geef aan of er indicaties zijn van middelengebruik en zo ja, welk(e) middel(en) en welke rol dit in de confrontatie gehad heeft of gehad had kunnen hebben gezien de werking daarvan ('opladen', reactie op pijnprikkels etc.).

.....
.....
.....

Naleving van afspraken

Geef aan in hoeverre afspraken over aantallen personen en wapengebruik zijn nagekomen en, indien van toepassing, wat de implicaties zijn van het niet nakomen daarvan.

.....
.....
.....

Afloop

Implicaties voor openbare-ordehandhaving

Geef aan hoeveel politie-inzet is gepleegd rondom het incident en een beschrijving van de nasleep daarvan.

.....
.....
.....

Opsporingsonderzoek

Geef aan welke activiteiten zijn ondernomen in het kader van het opsporingsonderzoek. Te denken valt onder andere aan verhoren van verdachten, het horen van getuigen, telefoontaps en andere bijzondere opsporingsmiddelen. Geef tevens voor elke opsporingsactiviteit kort aan welke informatie deze heeft opgeleverd.

.....
.....
.....

Slachtofferschap

Geef aan in hoeverre sprake is van (het risico op) ernstig of dodelijk letsel. Maak voor dit laatste aspect een onderscheid tussen deelnemers aan de confrontatie en eventuele omstanders. Denk bij omstanders/burgers ook aan materiële schade zoals schade aan eigendommen en eventuele immateriële schade (psychische hulpverlening etc.).

.....

.....

.....

Het ontstaan van vechtgroepen

Beschrijf op basis van het onderzoeks dossier of er zorgen zijn ontstaan of reeds zijn waar het gaat om het ontstaan van vechtgroepen die zich ook in andere contexten schuldig maken aan (groeps)geweld.

.....

.....

.....

3 Analyseformat personen

Onderzoekscade subject.....

Context van (groeps)geweldsincidenten

Motief c.q. functie van het (groeps)geweld voor de dader.....

Context(en) waarin (groeps)geweldsincidenten plaatsvinden.....

Triggers

Spijt.....

Wonen/huisvesting

Laatste woonsituatie.....

Gezin en jeugd

Eventuele problemen binnen het gezin (tijdens het opgroeien).....

Onderwijs

Afgerond (niveau/richting).....

Huidig onderwijs (niveau/richting).....

Problemen op school (gedragsproblemen, pesten, spijbelen).....

Arbeid en financiën

Huidige werkbetrekking

Werkhistorie.....

Functioneren op het werk.....

Financiële situatie (verleden en nu).....

Vrije tijd en vrienden

Relatie met harde kern/doelgroep.....

Middelengebruik & verslaving

Gebruik van alcohol, soft- en harddrugs.....

Misbruik van alcohol, soft- en harddrugs.....

Verslavingsgedrag.....

Persoonlijkheid en psychopathologie

Kenmerken kindertijd	
IQ	
Impulscontrole.....	
Agressieregulatie.....	
Gewetensfuncties.....	
Gediagnosticeerde stoornissen	

4 Nationale survey voetbalcoördinatoren

Achtergrond

Recent onderzoek in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) laat zien dat het aantal zware en middelzware geweldsincidenten rondom het voetbal al jaren stabiel is. Onder andere de vele rondom het voetbal getroffen fysieke maatregelen om confrontaties tussen supportersgroepen te voorkomen (zoals uitvakken, verstevigd hekwerk, cameratoezicht) hebben hieraan bijgedragen. Een – in de praktijk gesignaleerd – ongewenst neveneffect is echter dat (supporters)groepen, en dan met name de (jonge) harde kernen, steeds vaker buiten de wedstrijd(dag) de confrontatie met elkaar zoeken. Deze confrontaties vinden onder andere plaats op afspraak op min of meer afgelegen locaties zoals parken, parkeerplaatsen en industrieterreinen. Dergelijke confrontaties staan bekend als 20-20-fights.

In opdracht van het Programma Politie & Wetenschap voert Bureau Beke onderzoek uit naar 20-20-fights. Vanuit de taakstelling die u heeft in relatie tot voetbal en/of openbare orde willen we u een aantal vragen voorleggen. Het (digitaal) invullen van deze vragenlijst duurt maximaal tien minuten.

Vragenlijst

Achtergrond respondent

Wilt u in onderstaande tabel aangeven wat uw functie is, hoe lang u deze functie reeds vervult en op welke club(s) uw antwoorden betrekking hebben?

Functie

Aantal jaren werkzaam

Club(s)

Ervaringen met 20-20-fights

- 1 Zijn supporters(groepen) van uw club(s) nu of in het verleden betrokken (geweest) bij vechtafspraken?
- 2 Indien ja: kunt u uw antwoord toelichten? (frequentie, voorbeelden)

Indien u 'nee' heeft ingevuld bij vraag 1, bent u klaar met het invullen van de vragenlijst. U kunt uw ingevulde vragenlijst toesturen aan Tom van Ham (t.vanham@beke.nl).

Ontwikkelingen en aanpak

- 3 Welke ontwikkelingen signaleert u de afgelopen periode (5 jaar) op dit vlak waar het gaat om de bij vechtafspraken betrokken personen en de wijze van organiseren?
- 4 Hebben vechtafspraken ook implicaties (voor de openbare-ordehandhaving) binnen andere contexten – zoals het uitgaansleven en evenementen – en zo ja, welke?
- 5 Is het in uw optiek noodzakelijk om 20-20-fights aan te pakken en zo ja, waarom en hoe?

Tot slot

- 6 Zouden wij u mogen benaderen voor een verdiepend interview?

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst. U kunt uw ingevulde vragenlijst toesturen aan Tom van Ham (t.vanham@beke.nl).

5 Nationale survey TOOI

Achtergrond respondent

Wilt u in onderstaande tabel aangeven wat uw functie is, hoe lang u deze functie reeds vervult en op welke club(s) uw antwoorden betrekking hebben?

Functie

Aantal jaren werkzaam

Club(s)

Ervaring met 20-20-fights

- 1 Zijn supporters(groepen) van uw club(s) nu of in het verleden betrokken (geweest) bij vechtafspraken?
- 2 Indien ja: kunt u uw antwoord toelichten? (frequentie, voorbeelden)

Indien u 'nee' heeft ingevuld bij vraag 1, bent u klaar met het invullen van de vragenlijst. U kunt uw ingevulde vragenlijst toesturen aan Tom van Ham (t.vanham@beke.nl).

Ontwikkelingen

- 3 Welke ontwikkelingen (in de afgelopen 5 jaar) signaleert u op het vlak van vechtafspraken qua frequentie, locatie(s)/tijdstippen en betrokken personen/groepen?

Aanleiding en wijze van organiseren

- 4 Wat zijn redenen voor vechtafspraken en op welke manieren komen deze tot stand (wie regelen dit, via welke vormen van communicatie)?
- 5 Hoe trachten betrokken personen het 'uitlekken' van vechtafspraken te voorkomen? Levert dit aandachts- of knelpunten op in de (heimelijke) informatievergaring en zo ja, welke?

Aanpak

- 6 Is het in uw optiek noodzakelijk om vechtafspraken aan te pakken, waarom wel of niet en zo ja, hoe?

Tot slot

- 7 Zouden wij u mogen benaderen voor een verdiepend interview?

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst. U kunt uw ingevulde vragenlijst toesturen aan Tom van Ham (t.vanham@beke.nl).

6 Internationale survey

Background

Recent research commissioned by the Research and Documentation Centre (WODC) of the Dutch Ministry of Security and Justice shows that the number of medium and heavy violent incidents around football matches has been stable for years. Among other things, preventive measures to prevent rival supporter groups from confronting each other have contributed to this. An undesirable side effect however is that (supporter) groups, and particularly the (young) hard cores, fight one another increasingly on other occasions than match days themselves. These confrontations are mutually arranged and take place at more or less remote locations such as parks, parking lots and industrial sites. Such confrontations are known as 20-20-fights.

Commissioned by the Police & Science Programme, Bureau Beke conducts research on 20-20-fights. Your contact details were provided to us by the Dutch National Football Information Point. Given the relationship with football and safety within your remit, we would like to ask you a number of questions. The (digital) filling out of this questionnaire will take up to ten minutes.

Questionnaire

Background

Please indicate in the table below what your job is, your years of experience and in which country you are employed.

Function

Years of experience.....

Country of employment

Experiences with 20-20-fights

- 1 Are supporter (groups) in your country involved in 20-20-fights (or have they been)?
- 2 In the case of a positive answer, please illustrate your answer.

If your answer to question 1 was negative, you have finished filling out the questionnaire. You can send your completed questionnaire to Tom van Ham (t.vanham@beke.nl).

Developments and policy

- 3 In recent years, what developments in persons involved and method of organizing do you recognize in respect to 20-20-fights?
- 4 In your opinion, do 20-20-fights have implications (for public order policing) in other contexts – such as the nightlife economy and events – and if so, which implications?
- 5 Do you feel it is necessary to address 20-20-fights, and if so, why and in what aspects?

Final

- 6 May we contact you for an in-depth interview? (for instance via Skype)

Thank you very much for filling out the questionnaire. You can send your completed questionnaire to Tom Ham (t.vanham@beke.nl).

7 Nationale survey veiligheidscoördinatoren

Achtergrond respondent

Wilt u in onderstaande tabel aangeven wat uw functie is, hoe lang u deze functie reeds vervult en op welke club uw antwoorden betrekking hebben?

Functie

Aantal jaren werkzaam

Club(s)

Ervaringen met 20-20-fights

- 1 Zijn supporters (groepen) van uw club nu of in het verleden betrokken geweest bij vechtafspraken?
- 2 Indien ja: kunt u uw antwoord toelichten? (frequentie, voorbeelden)

Indien u 'nee' heeft ingevuld bij vraag 1, bent u klaar met het invullen van de vragenlijst. U kunt uw ingevulde vragenlijst toesturen aan Tom van Ham (t.vanham@beke.nl).

Ontwikkelingen en aanpak

- 3 Welke ontwikkelingen signaleert u de afgelopen periode (5 jaar) op dit vlak waar het gaat om de bij vechtafspraken betrokken personen en de wijze van organiseren?
- 4 Hebben vechtafspraken implicaties voor uw werkveld? Zo ja, welke en zo nee, waarom niet?
- 5 Is het in uw optiek noodzakelijk om 20-20-fights aan te pakken en zo ja, waarom en hoe?

Tot slot

- 6 Zouden wij u mogen benaderen voor een verdiepend interview?

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst. U kunt uw ingevulde vragenlijst toesturen aan Tom van Ham (t.vanham@beke.nl).

Leden Redactieraad Programma Politie & Wetenschap

- Voorzitter prof. dr. H.G. van de Bunt
Hoogleraar Criminologie
Erasmus Universiteit Rotterdam
- Leden mr. drs. C. Bangma
Politieacademie, Hoofd School voor Hogere Politiekunde
- mr. W.M. de Jongste
Projectbegeleider Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie
- dr. P.P.H.M. Klerks
Openbaar Ministerie, Parket Generaal
- prof. dr. P. van Reenen
Van Reenen-Russel Consultancy b.v.
Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM)
Universiteit Utrecht
- drs. J.W. Swaan EMPM
Politie, Eenheid Amsterdam
- drs. M. van Tankeren
Operational auditor, onderzoeker Eenheid Den Haag
- Secretariaat Programmabureau Politie & Wetenschap
Politieacademie
Arnhemseweg 348
7334 AC Apeldoorn
- Postbus 834
7301 BB Apeldoorn
www.politieenwetenschap.nl

Uitgaven in de reeks Politiekunde

1. **Criminaliteit in de virtuele ruimte**
P. van Amersfoort, L. Smit & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam/
TNO-FEL, Den Haag, 2002
2. **Cameratoezicht. Goed bekeken?**
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke,
Arnhem, 2002
3. **De 10 stappen van Publiek-Private Samenwerking (PPS)**
J.C. Wever, A.A. van Pel & L. Smit, DSP-groep, Amsterdam/TNO-FEL,
Den Haag, 2002
4. **De opbrengst van projecten. Een verkennend onderzoek naar de bijdrage van projecten aan diefstalbestrijding**
C.J.E. In 't Velt, e.a., NPA-Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2003
5. **Cameratoezicht. De menselijke factor**
A. Weitenberg, E. Jansen, I. van Leiden, J. Kerstholt & H.B. Ferwerda,
Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/TNO, Soesterberg, 2003
6. **Jeugdgroepen in beeld. Stappenplan en randvoorwaarden voor de shortlist-methodiek**
H.B. Ferwerda & A. Kloosterman, Advies- en Onderzoeksgroep Beke &
Politieregio Gelderland-Midden, Arnhem, 2004 (vierde druk 2006)
7. **Hooligans in beeld. Van informatie naar aanpak**
H.B. Ferwerda & O. Adang, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/
Onderzoeksgroep Politieacademie Apeldoorn, 2005
8. **Richtlijnen auditieve confrontatie**
J.H. Kerstholt, A.G. van Amelsfoort, E.J.M. Jansen & A.P.A. Broeders, TNO
Defensie en Veiligheid, Soesterberg/Politieacademie, Apeldoorn/NFI,
Den Haag, 2005
9. **Niet verschenen**
10. **De opsporingsfunctie binnen de gebiedsgebonden politiezorg**
O. Zoomer, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstuk-
ken, Universiteit Twente, 2006
11. **Inzoomen en uitzoomen op Zaandam**
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke,
Arnhem 2006
12. **Aansprakelijkheidsmanagement politie. Beschrijving, analyse en handreiking**
E.R. Muller, J.E.M. Polak, C.J.J.M. Stoker m.m.v. M.L. Diepenhorst &
S.H.E. Janssen, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement,
Den Haag/Faculteit der Rechtsgeleerdheid Universiteit Leiden, 2006

13. **Cold cases – een hot issue**
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
14. **Adrenaline en reflectie. Hoe leren politiemensen op de werkplek?**
A. Beerepoot & G. Walraven e.a., DSP-groep BV, Amsterdam/Walraven onderzoek en advies, 2007
15. **Tussen aangifte en zaak. Een referentiekader voor het aangifteproces**
W. Landman, L.A.J. Schoenmakers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, adviseurs en managers, Amersfoort, 2007
16. **Baat bij de politie. Een onderzoek naar de opbrengsten voor burgers van het optreden van de politie**
M. Goderie & B. Tierolf, m.m.v. H. Boutellier & F. Dekker, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2008
17. **Hoeveel wordt het vandaag? Een studie naar de kans op voetbalgeweld en het veiligheidsbeleid bij voetbalwedstrijden**
E.J. van der Torre, R.F.J. Spaaij & E.D. Cachet, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2008
18. **Overbelast? De administratieve belasting van politiemensen bij de afhandeling van jeugdzaken**
G. Brummelkamp & M. Linssen, EIM, Zoetermeer, 2008
19. **Geografische daderprofilering. Een inventarisatie van randvoorwaarden en succesfactoren**
G. te Brake & A. Eikelboom, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg, 2008
20. **Solosurveillance. Kosten en baten**
S.H. Esselink, J. Broekhuizen & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, 2009
21. **Onderzoek naar de mogelijke meerwaarde van AWARE voor de politie. Ervaringen met een nieuwe aanpak van belaging door ex-partners**
M.Y. Bruinsma, J. van Haaf, R. Römken & L. Balogh, IVA Beleidsonderzoek en Advies, i.s.m. INTERVICT/Universiteit van Tilburg, 2008
22. **Gebiedsscan criminaliteit en overlast. Een methodiekbeschrijving**
B. Beke, E. Klein Hofmeijer & P. Versteegh, Bureau Beke, Arnhem, 2008
23. **Informatiemanagement binnen de politie. Van praktijk tot normatief kader**
V. Bekkers, M. Thaens, G. van Straten & P. Siep; m.m.v. A. Dijkshoorn, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2009
24. **Nodale praktijken. Empirisch onderzoek naar het nodale politieconcept**
H.B. Ferwerda, E.J. van der Torre & V. van Bolhuis, Bureau Beke, Arnhem/COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009

25. **Rellen om te rellen. Een studie naar grootschalige openbare-ordeverstoringen en notoire ordeverstoorders**
I. van Leiden, N. Arts & H.B. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2009
- 26a. **Verbinden van politie- en veiligheidszorg. Politie en partners over signaleren & adviseren**
W. Landman, P. van Beers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2009
- 26b. **Politiepolitiek. Een empirisch onderzoek naar politieke signalering & advisering**
E.J.A. Bervoets, E.J. van der Torre & J. Dobbelaar m.m.v. N. Koeman, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009
27. **De politie aan zet: de aanpak van veelplegers in Deventer**
I. Bakker & M. Krommendijk, IPIT, Enschede, 2009
28. **Boven de pet? Een onderzoek naar grootschalige ordehandhaving in Nederland**
O.M.J. Adang (redactie), S.E. Bierman, K. Jagernath-Vermeulen, A. Melsen, M.C.J. Nogarede & W.A.J. van Oorschot, Politieacademie, Apeldoorn, 2009
29. **Rellen in Ondiep. Ontstaan en afhandeling van grootschalige ordeverstoring in een Utrechtse achterstandswijk**
G.J.M. van den Brink, M.Y. Bruinsma (redactie), L.J. de Graaf, M.J. van Hulst, M.P.C.M. Jochoms, M. van de Klomp, S.R.F. Mali, H. Quint, M. Siesling, G.H. Vogel, Politieacademie, Apeldoorn, 2010
30. **Burgerparticipatie in de opsporing. Een onderzoek naar aard, werkwijzen en opbrengsten**
A. Cornelissens & H. Ferwerda (redactie), met medewerking van I. van Leiden, N. Arts & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2010
31. **Poortwachters van de politie. Meldkamers in dagelijks perspectief**
J. Kuppens, E.J.A. Bervoets & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem & COT, Den Haag, 2010
32. **Het integriteitsbeleid van de Nederlandse politie: wat er is en wat ertoe doet**
M.H.M. van Tankeren, Onderzoeksgroep Integriteit van Bestuur, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
33. **Civiele politie op vredesmissie. Uitzendervaringen van Nederlandse politie-functionarissen**
H. Sollie, Universiteit Twente, Enschede, 2010
34. **Ten strijde tegen overlast. Jongerenoverlast op straat: is de Engelse aanpak geschikt voor Nederland?**
M.L. Koemans, Universiteit Leiden, 2010

35. **Het districtelijk opsporingsproces; de black box geopend**
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2010
36. **Balanceren tussen alert maken en onrust voorkomen. Publiekscommunicatie over seriële schokkende incidenten (casestudy Lelystad)**
A.J.E. van Hoek, m.m.v. P.F. van Soomeren, M.D. Abraham & J. de Kleuver, DSP-groep, Amsterdam, 2011
37. **Sturing van blauw. Een onderzoek naar operationele sturing in de basispolitiezorg**
W. Landman, m.m.v. M. Malipaard, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011
38. **Onder het oppervlak. Een onderzoek naar ontwikkelingen en (a)select optreden rond preventief fouilleren**
J. Kuppens, B. Bremmers, E. van den Brink, K. Ammerlaan & H.B. Ferwerda, m.m.v. E.J. van der Torre, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011
39. **Naar eigen inzicht? Een onderzoek naar beoordelingsruimte van en grenzen aan de identiteitscontrole**
J. Kuppens, B. Bremmers, K. Ammerlaan & E. van den Brink, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011
40. **Toezicht op zedendelinquenten door de politie in samenwerking met de reclassering**
H.G. van de Bunt, N.L. Holvast & J. Plaisier, Erasmus Universiteit, Rotterdam/Impact R&D, Amsterdam, 2012
41. **Daders over cameratoezicht**
H.G.A. van Schijndel, A. Schreijenbergh, G.H.J. Homburg & S. Dekkers, Regioplan Beleidsonderzoek, Amsterdam, 2012
42. **Aanspreken op straat. Het werk van de straatcoach in al zijn verschijningsvormen**
L. Loef, K. Schaafsma & N. Hilhorst, DSP-groep, Amsterdam, 2012
43. **De organisatie van de opsporing van cybercrime door de Nederlandse politie**
N. Struiksma, C.N.J. de Vey Mestdagh & H.B. Winter, Pro Facto, Groningen/Kees de Vey Mestdagh, Groningen, 2012
44. **Politie in de netwerksamenleving. De opbrengst van de politieke netwerkfunctie voor de kerntaken opsporing en handhaving openbare orde en de sturing hierop in de gebiedsgebonden politiezorg**
I. Helsloot, J. Groenendaal & E.C. Warners, Crisislab, Renswoude, 2012
45. **Tegenspraak in de opsporing. Verslag van een onderzoek**
R. Salet & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit Nijmegen, 2012

46. **Tunnelvisie op tunnelvisie? Een verkennend en experimenteel onderzoek naar de besluitvorming door VKL-teams met betrekking tot het onderkennen van tunnelvisie en andere procesaspecten**
I. Helsloot, J. Groenendaal & B. van 't Padje, Crisislab, Renswoude, 2012
47. **M.-waarde. Een onderzoek naar de bijdrage van Meld Misdaad Anoniem aan de politionele opsporing**
M.C. van Kuik, S. Boes, N. Kop, M. den Hengst-Bruggeling, T. van Ham & H. Ferwerda, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2012
48. **Seriebrandstichters. Een verkennend onderzoek naar daderkenmerken en delictpatronen**
Y. Schoenmakers, A. van Wijk & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2012
49. **Van wie is de straat? Methodiek en lessen voor de politie om ongrijpbare veiligheidsfenomenen grijpbaar te maken – op basis van vijf praktijkcasus**
H. Ferwerda, T. van Ham, B. Bremmers, K. Tijhof & M. Grotens, Bureau Beke, Arnhem, 2013
50. **Recherchesamenwerking in de Euregio Maas-Rijn. Knooppunten, knelpunten en kansen**
H. Nelen, M. Peters & M. Vanderhallen, Politieacademie, Apeldoorn/ Universiteit Maastricht, 2013
51. **De operationele politiebrieffing onderzocht. Een onderzoek naar de effectiviteit van de operationele politiebrieffing**
A. Scholtens, J. Groenendaal & I. Helsloot, Crisislab, Renswoude 2013
- 51a. **De operationele politiebrieffing onderzocht (2). Een actie(vervolg)onderzoek om tot een effectievere politiebrieffing te komen**
A. Scholtens, Crisislab, Renswoude 2015
52. **Sociale media: factor van invloed op onrustsituaties?**
R.H. Johannink, I. Gorissen & N.K. van As, Politieacademie Apeldoorn/ VDMMP, Houten, 2013
53. **De terugkeer van zedendelinquenten in de wijk**
C.E. Huls & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen/Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, Groningen, 2013
54. **Van meld- naar aantoonplicht. Een onderzoek naar een systeem van digitale surveillance**
C. Veen & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen, 2013

55. **Heterdaadkracht in twee Haagse pilotgebieden**
B. van Dijk, J.B. Terpstra & P. Hulshof, Politieacademie, Apeldoorn/DSP-groep, Amsterdam, 2013
56. **Inzet op Maat. Onderzoek naar kenmerken en mogelijkheden van duurzame inzetbaarheid van oudere medewerkers**
H. de Blouw, I.R. Kolkhuis Tanke & C.C. Sprenger, Politieacademie, Apeldoorn, 2013
57. **Interventies in de opsporing. Impulsen in kwaliteit en effectiviteit van het opsporingsproces**
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013
58. **De plaats delict in beeld. Fotografie in de dagelijkse en gesimuleerde praktijk**
G. Vanderveen & J. Roosma, Instituut voor Strafrecht & Criminologie, Universiteit Leiden, 2013
59. **Jeugdgroepen van toen. Een casusonderzoek naar de leden van drie criminele jeugdgroepen uit het einde van de vorige eeuw**
H. Ferwerda, B. Beke & E. Bervoets, Bureau Beke, Arnhem/Beke Advies, Arnhem/LokaleZaken, Rotterdam, 2013
60. **Tussen hei en hoofdbureau. Leiderschapsontwikkeling bij de politie**
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013
61. **Gemeentelijk blauw. Het dagelijks werk van gemeentelijke handhavers in beeld**
E. Bervoets, J. Bik & M. de Groot, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
62. **Excessief geweld op en om de voetbalvelden. Praktijkonderzoek naar omvang, ernst en aanpak van 'voetbalgeweld'**
P. Duijvestijn, B. van Dijk, P. van Egmond, M. de Groot, D. van Sommeren & A. Verwest, DSP-groep, Amsterdam, 2013
63. **Beeld van gezag bij de politie. Maatschappelijke verbeelding en de impact van gezagsbeelden op burgers**
H. de Mare, B. Mali, M. Bleecke & G. van den Brink, m.m.v. Motivation, Tilburg University, Stichting IVMV, Leiden, 2014
64. **Informatiegestuurde dienders. Informatiesturing tussen theorie en praktijk**
A. van Sluis, P. Siep, V. Bekkers, m.m.v. M. Thaens & G. Straten, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2014
65. **Hard op weg. Onderzoek aanpak verkeersveelplegers**
B. Bieleman, M. Boendermaker, R. Mennes & J. Snippe, INTRAVAL, Groningen/Rotterdam, 2014

66. **Tussen hulp en hype. De inzet van opsporingsberichtgeving in ontvoeringszaken**
Y.M.M. Schoenmakers, J.V.O.R. Doekhie & J.C. Knotter, Yvette Schoenmakers Onderzoek en advies, Weesp, 2014
67. **Nachtdienst bij de politie en verkeersveiligheid. Onderzoek naar ervaringen van politieagenten met verkeersonveiligheid in woon-werkverkeer na de nachtdienst**
P. Boekhoorn, BBSO, Nijmegen, 2014
68. **Buit van woningbraak. Onderzoek onder inbrekers en helers**
J. Snippe, M. Sijtsma, R. Mennes & B. Bieleman, INTRAVAL, Groningen/Rotterdam, 2014
69. **Privaat blauw. Portiers, evenementbeveiligers en voetbalstewards op risicovolle locaties en tijdens risicovolle momenten**
E. Bervoets & S. Eijgenraam, LokaleZaken, Rotterdam, 2014
70. **Met grof geschut. Reconstructie van een moordonderzoek binnen de criminele woonwagenwereld**
I. van Leiden, B. Bremmers & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2014
71. **Met fluwelen handschoenen? Politie en de omgang met verwarde personen in Amsterdam**
J. Kuppens, T. Appelman, T. van Ham & A. van Wijk, Bureau Beke, Arnhem, 2015
- 72a. **Vermisten op de kaart. Aard en omvang van langdurige vermissingen**
I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2015
73. **Van intel tot operatie. De impact van veiligheidsanalisten bij de aanpak van misdaad**
M. den Hengst, M. Bruinsma, Y. Schoenmakers, W. Niepce, Bureau Bruinsma, Tilburg, 2015
74. **De bestuurlijke rapportage. Gezamenlijke inspanning in de aanpak van (georganiseerde) criminaliteit en overlast**
I. Gorissen, m.m.v. R.H. Johannink, PBLQ, Den Haag, 2015
75. **De aangifte van delicten bij de multichannelstrategie van de politie**
P. Boekhoorn & J. Tolsma, Bureau Boekhoorn/Radboud Universiteit, Nijmegen, 2016
76. **Die pakken we toch niet op? Afstemming tussen politie en Openbaar Ministerie in zaken van veelvoorkomende aangiftecriminaliteit**
R. Kouwenhoven & L. Kleijer-Kool, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2016

77. **Het real-time informeren van noodhulpeenheden. Een onderzoek naar de RTI-functie om frontlijnpolitiefunctionarissen snel te voorzien van relevante informatie**
A. Scholtens, M. den Hengst & R. Waterreus, Crisislab, Renswoude/ Politieacademie, Apeldoorn, 2016
78. **Hoe lang kun je 'schijt hebben'? Dertien desisters uit criminele jeugdgroepen aan het woord**
C.E. Hoogeveen, A.E. van Burik & B.J. de Jong, m.m.v. E.M. Klooster, Bureau Alpha, 's-Hertogenbosch/VanMontfoort, Woerden, 2016
79. **Onbenutte kansen. Een onderzoek naar het gebruik van restinformatie in de opsporing**
A. van Wijk & L. Scholten, m.m.v. B. Bremmers, Bureau Beke, Arnhem, 2016
80. **Verbale leugendetectie-wizards**
G. Bogaard & E.H. Meijer, Maastricht University, 2016
81. **Mensenhandel in de prostitutie opsporen zonder aangifte? Een vervolgonderzoek om de doorzettingsmacht van de politie te verduidelijken**
M. Goderie, m.m.v. R. Kool, Goderie Onderzoek, Klarenbeek, 2016
82. **De onvindbaren. Op zoek naar voortvluchtige veroordeelden in Nederland**
Y. Schoenmakers, I. de Groot, J. van Zanten, A. van Rooyen & J. Baars, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2017
83. **Elke dump is een plaats delict. Dumping en lozing van synthetisch drugsafval: verschijningsvormen en politieaanpak**
Y. Schoenmakers, S. Mehlbaum, M. Everartz & C. Poelarends, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2016
84. **Naar handhaafbare noodbevelen en noodverordeningen. Een analyse van het gemeentelijke noodrecht**
A.J. Wierenga, C. Post & J. Koornstra, Rijksuniversiteit Groningen, Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, 2016
85. **Vermisten op het spoor. Rechercheren naar langdurige vermissingen**
I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, 2017
86. **De aard van het beestje. Kenmerken en achtergronden van dierenmishandelaars**
A. van Wijk & M. Hardeman, Bureau Beke, 2017
87. **Modus operandi van de recherche. De recherchepraktijk in moord- en verkrachtingszaken**
A. van Wijk, I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, 2017

88. **Over grenzen in de sport. De rol van de politie in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport in samenwerking met relevante partners**
A. van Wijk, M. Hardeman, L. Scholten & M. Olfers, Vrije Universiteit Amsterdam, Bureau Beke, 2017
89. **Defensiehulp. Legergroene bijstand aan de politie bij handhaving van de rechtsorde**
E. Bervoets, m.m.v. S. Eijgenraam, T. Dijkhuizen & J. van de Werken, Bureau Bervoets, Amersfoort, 2017
90. **Tussen onder en boven. Productie en distributie van softdrugs in Noord-Nederland**
J. Snippe, R. Mennes, M. Sijstra & B. Bieleman, INTRAVAL, Groningen/Rotterdam, 2017

